The copy filmed here has been reproduced thanks to the generosity of:

University of British Columbia Library

The images appearing here are the best quality possible considering the condition and legibility of the original copy and in keeping with the filming contract specifications.

Original copies in printed paper covers are filmed beginning with the front cover and ending on the last page with a printed or illustrated impression, or the back cover when appropriate. All other original copies are filmed beginning on the first page with a printed or illustrated impression, and ending on the last page with a printed or illustrated impression.

The last recorded frame on each microfiche shall contain the symbol —▶ (meaning "CONTINUED"), or the symbol ▼ (meaning "END"), whichever applies.

Maps, plates, charts, etc., may be filmed at different reduction ratios. Those too large to be entirely included in one exposure are filmed beginning in the upper left hand corner, left to right and top to bottom, as many frames as required. The following diagrams illustrate the method:

L'exemplaire filmé fut reproduit grâce à la générosité de:

University of British Columbia Library

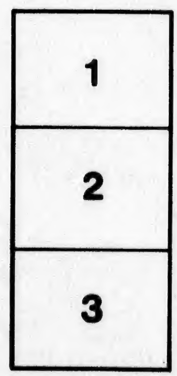
Les images suivantes ont été reproduites avec le plus grand soin, compte tenu de la condition et de la netteté de l'exemplaire filmé, et en conformité avec les conditions du contrat de filmage.

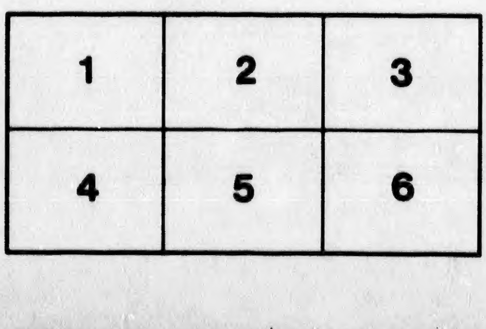
Les exemplaires originaux dont la couverture en papier est imprimée sont filmés en commençant par le premier plat et en terminant soit par la dernière page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration, soit par le second plat, selon le cas. Tous les autres exemplaires originaux sont filmés en commençant par la première page qui comporte une empreinte d'impression ou d'illustration et en terminant par la dernière page qui comporte une telle empreinte.

Un des symboles suivants apparaîtra sur la dernière image de chaque microfiche, selon le cas: le symbole —▶ signifie "A SUIVRE", le symbole ▼ signifie "FIN".

Les cartes, planches, tableaux, etc., peuvent être filmés à des taux de réduction différents. Lorsque le document est trop grand pour être reproduit en un seul cliché, il est filmé à partir de l'angle supérieur gauche, de gauche à droite, et de haut en bas, en prenant le nombre d'images nécessaire. Les diagrammes suivants illustrent la méthode.

of 100 printed
No 14
J. G. Shea

Ethnological Survey of Canada.

GRAMMATICA

LINGUÆ SELICÆ.

AUCTORE

P. GREGORIO MENGARINI,

SOC. JESU.

NEO-EBORACI.

1861.

PROŒMIUM.

Rudimenta linguæ Selicæ nunc primum scripta traduntur. Idiomata indica a linguis scriptis et jam doctis toto cœlo distare, ex iis, qui vel paululùm inter Indos versati fuerint, nemo est qui nesciat. Cum igitur nova prorsus sit natura linguæ indicæ, novo etiam ordine in ea exponenda opus fuisset; verum, ni fallor, hoc nihil aliud fuisset nisi difficultati difficultatem superaddere, quin potius, ex eo ipso quod jam per se laborem præbeat, operæ pretium existimavi linguas notas ponè sequi, tum ut difficultatem lenirem, tum ut diversitas in comparatione linguarum primo intuitu deprehenderetur.

Quod ut etiam facilius obtineatur, totum opusculum in tres dividetur partes, quorum prima Rudimenta simplicia, secunda dilucidationes in Rudimenta, tertia verò Introductionem ad Syntaxim complectitur, ita ut facilioribus ad difficiliora gradus fiat, sicque erit ut neque memoria distentetur, neque voluntas despondeat.

Cuilibet regulæ concisè expositæ exempla pauca et brevia adnexi; curavi enim ut quam brevissimus essem, quin tamen perspicuitati obessem.

Licet autem pro viribus octo circiter annis huic labori operam naverim, atque ex iis, quæ mihi necessaria visa sunt, nihil admodum prætermiserim, plurima tamen certissime desunt

(neque enim octo neque octodecim sufficient anni ut linguam indicam vel unam Europæus intime noverit) multa etiam lapsu temporis mendosa forte deprehendentur; verum, vel quibus jam datum est, vel si aliis multis, quod in votis est, datum fuerit audire: "Ite et vos in vineam meam;" eorum erit tum quæ desiderantur addere, tum quæ mendosa sunt corrigere; mihi enim in præsentiarum satis est, si labor hic qualiscumque et ad Gloriam Dei propagandam cedat atque animarum profectui aliquomodo benevertat.

GREGORIUS MENGARINI, S. J.

GRAMMATICA LINGUÆ SELICÆ.

PARS PRIMA.

CAPUT 1um.

Rudimenta.

Selici litteras habent septemdecim, quarum quinque sunt vocales, *a*, *e*, *i*, *o*, *u*—reliquæ consonantes, *c*, *g*, *h*, *k*, *l*, *m*, *n*, *p*, *s*, *t*, *z*.

Quinque igitur carent consonantibus, *b*, *d*, *f*, *r*, *v*, quæ linguis Europæis communiores sunt, quæ quidem si in exteris dictionibus interdum locum habent, mutantur in *p*, *t*, *p*, *l*, *p*, sic,

Benoit	dicunt	Peneà
Adèle	"	Atal
François	"	Plansoà
Vincent	"	Pensa.

Sonus Litterarum.

Vocales communes omninò sunt Germanis, Hispanis, Italis et Gallis, *u* excepta quæ his ultimis sonat *ou*.

g gutturalis est et sonat *g* vel *j* hispanicum in vocibus *general* et *jabali.*

h aspiratum sonat.

k simplex sonat ut *c*; sed *ck* durissimæ sunt.

ł sonat quidem *l* sed lingua palato adnexa et extenta pronuntiatur, et usu potius quam scripto percipienda.

s semper dura sive sibilans est, neque hic habet locum *s* gallica inter duas vocales.

z dura est more germanico.

Reliquæ consonantes communes sunt.

ch idem sonat ac *ch* in voce anglica *church*, vel hispanica *muchacho.*

sch idem sonat ut gallicum *ch*, vel italicum *scia, sce, sci;* sive sequatur vocalis sive non. Si vero apostrophe ' sit inter *s'* et *ch*, tum separatim pronuntianda sunt.

Accentus acutus ´ notat vocalem clauso ore, gravis ` aperto ore pronuntiandam. Uterque autem distinguit vocales longas a brevibus.

Apostrophe ' notat quandam interruptionem vocis inter primam et secundam litteram; perinde ac si hæc initium esset vocis subsequentis seu alterius verbi.

Nota. Litteræ omnes sive vocales sive consonantes separatim et distinctè pronuntiandæ sunt, quod efficit ut Selici lente admodum loquantur.

CAPUT 2um.

Nomen.

Nomina omnia sive substantiva sive adjectiva ordine unico concluduntur, quippe quæ nec genus, quod unicum est, nec casus, qui fere in verbis vel pronominibus transferuntur, distinguant, sed numerum tantùm et personam seu relationem ad quem, ut infrà dicetur. Hinc nominum usus absolutè simplicium simplicissimus est.

skaltmígu	*vir, un homme.*
skaleu	*fiber, un castor.*
lúk	*lignum, un baton, un morceau de bois.*

Verum difficultas oritur pro numero multitudinis absoluto, cujus formatio variat propemodum infinite, neque a singulari pendat; ita ut vix regula aliqua suppeditari possit, atque usu potius et labore assiduo pluralis nominum comparandus est. Etenim

1. Quædam nomina formant pluralem per reduplicationem radicis, ut: skoi, *mater*, pl. skoikoi, *matres.*

2. Quædam in reduplicatione elidunt vocalem radicis, ut: skaltmigu, *vir*, pl. sklkaltmigu, *viri;* esmòck, *mons*, pl. esmkmòck, *montes.*

3. Alia reduplicant consonantem in medio dictionis, ut: skòlchemús, *gena*, pl. skòlchammús, *genæ.*

4. Alia formant pluralem præponendo syllabum ul et sunt fere substantiva vel adjectiva animata, ut: nackoèmen, *fur*, pl. ulnackoèmen, *fures;* konkoínt, *pauper*, pl. ulkonkoínt, *pauperes.*

5. Quædam denique in numero multitudinis radicem singularis deserunt, et extraneam prorsus formam assumunt atque adeo anomala appellantur, et sunt:

Es'schíte, *arbor*, pl. szlzlíl, *arbores, sylva.*
Skukuímlt, *juvenis* (adject. non senex), pl. sz'zmélt.

Nota. Hoc adjectivum anomalum derivatur a diminutivo etiam anomalo Ikukuiúme, *parvus*, pl. Iz'zimet, *parvi.*

Imkuéut, *collis*, pl. Imkomkotúlègu, *colles.*

S'm'èm, *mulier*, pl. pèlpIgui, *mulieres*, et derivata ut sgus'm'èm, *soror germana*, pl. sgu'pèlpIguí.

Nota 1. Nomina tamen finita in *àus* vel *èus* formant pluralem mutando *àus* in *àlis* et *èus* in *èlis*, ut: ès'chschiláus, *id quod pendet* (angl. *hangs*) pl. es'chschilàlis; sntepséus, *articulus, junctura*, pl. sntepsèlis. Excipe kokoméus, *equus unius anni*, pl. koikomeùs.

Quæ sequuntur duplicem habent pluralem.

Esngalèus, *pons*, pl. esngalelis, vel esnglgalléus.

Nota 2. Quædam substantiva in singulari numero tantum usurpantur, et sunt.

èkun,	*ova piscium.*
geùlégu,	*serpens crepitans.*
getIzin,	*jumentum, tout animal domestique.*
kaimíntn,	*charta, epistola, liber, toute écriture.*
kòmkan,	*capillus, capilli.*
kottàgoe,	*pediculus, pediculi, les poux.*
nchàumen,	*oratio, preces, les prières.*
nkokosmíchnschin,	*canis, canes.*
pítchel,	*frons, frondes.*
spèntich,	*annus, anni.*
suènI,	*piscis, pisces.*
spúm,	*pilus, pili.*
s'chènsch,	*lapis, lapides.*
stgènch,	*exta, les entrailles.*
u'ússé,	*ovum, ova.*

Vel in numero plurali tantum, sc. cum reduplicatione, ut:

getgeítne,	*gladius anceps, une dague.*
gòIgoàI,	*ovis, agnus* (vulgo *grosse corne*).
guáguáligu,	*vulpis.*
gulguílt,	*debitum, une dette.*
gusguístin,	*grallæ, des echasses.*
jkulikuáli,	*frumentum indicum, du maïs.*
kalkaláks,	*ranula, petite grenouille avant de jeter la queue.*
kulkuílt,	*purpura, de l'ecarlate.*
kukúsem,	*stella.*
kutkuíteps,	*pulex, une puce.*
Imlâmàie,	*rana.*
luluèlze,	*spina, une épine.*
npIpelkàks,	*sus, un cochon.*

ololím, *ferrum.*
s'chauaupús, *lacryma, les larmes.*
sglgált, *dies, le jour.*
sgúguie, *formica.*
skpkèpènè, *arena, du sable.*
tltolènie, *vespertilio, chauve souris.*

De Accidentalibus Substantivorum.

DIMINUTIO, AUGMENTATIO, PEJORATIO.

1. Substantiva fere omnia diminutiva fieri possunt et frequenter usurpantur. Formatur autem diminutivum vel præposita tantum consonante l ante radicem primitivi, ut:

ololím, *ferrum*, dimin. lololím, *un petit fer.*
sgutíp, *costa, côte*, dimin. slgutíp, *costula.*
l'èu, *pater*, dimin. llèu, *paterculus* (sc. *statura pusillus*).

Vel præter consonantem l, radix substantivi alterationem patitur, quæ modificatio nulli subjicitur regulæ, non secus ac pluralis substantivorum, et consistit en reduplicatione vel vocalis vel consonantis, vel radicis integræ.

esmòck, *mons*, dimin. eslmmòck, *une petit montagne.*
gòlko, *rota*, dimin. lgoglko, *rotula.*
lúk, *lignum*, dimin. llúl'lk, *petit morceau de bois.*
skoi, *mater*, dimin. slkókoi, *matercula* (*brevis statura*).
sípi, *funis, corde*, dimin. slsíspi, *petite corde de cuir.*
s'm'èm, *mulier*, dimin. slm'èm, *petite femme.*

Quædam substantiva formant diminutivum assumpto adjectivo (diminutivo) lkukui úme, *parvus*, substantivis præposito, ut:

lkukui mélgu, *domuncula*, pro lkukui ûme zítgu, *parva domus*,
lkukui míze, *palliolum, petite robe*, pro lkukui ume sízem, *parvum pallium.*

Anomala sunt:

stí'ichmísh, *puella*, dimin. schèschútem, *puellula.*
nkokosmíchnschin, *canis*, dimin. stitíchíne, *catellus.*
lmlamáie, *rana*, dimin. kalkalaks, *ranula.*
stomchelt, *filia*, dimin. schutmélt, *filiola.*
sltipèis, *pluvia*, dimin. lucis, *petite pluie.*

2. Augmentativa formantur præponendo adjectivum kùtu (ex kutunt, *magnus*) vel kutı ante *s* vel l substantivis primitivis vel voci correspondenti in compositione.

snchlzàskàgae, *equus* (in compositione skagae), hinc kùtl skàgae, *un grand cheval.*
zitgu, *domus, loge, maison* (in compositione èlgu), hinc kutn-elgu, *grande maison.*
sm'òt, *fumus*, hinc kuti-sm'òt, *grande fumée.*
skeltich, *corpus, caro*, kuti-skèltich, *corpulentus.*
lchèp, *olla, marmite*, kuti-lchèp, *grande chaudière.*

Nota. Quædam augmentativa admittunt etiam præpositionem *ch* (ad, extra, circum, etc.) præpositam adjectivo kutùnt, ut:

ch-kutn-èus, *qui prominentem habet ventrem, un Gros Ventre*, èus in compositione pro olìo *venter.*
ch-kut-ène, *qui magnas habet aures* ex tèné *aures.*
ch-kutn-ùs, *incendium, grand feu* (ùs in compositione pro solschiztin *ignis*).

3. Pejorativa componuntur ex adjectivo ches (pro chèst, *malus*) et substantivi voce correspondenti in compositione, sic:

ches-élgu, *domus deformis, vilaine maison.*
ches-ós, *facies deformis, une vilaine figure.*
ches-àlka, *fœtor, mauvaise odeur.*

Nota adjectivum chèst non est Selicum sed S'chizuum (*vulgo* Cœur d'Alène), quo Selici utuntur tantum in compositione pro adjectivo Selico tèie, *malus.*

Nota. Si substantivum nullam habeat vocem correspondentem, vel etiam si habeat, non adhibeatur nisi substantivum primitivum, tum adjectivum chès non habet locum sed adjectivum Selicum tèie, *malus*, sic dicetur:

teiè skaltmígu, *un mauvais homme.*
teie s'm'èm, *une mauvaise femme.*
téie sménugu, *de mauvais tabac.*

Quia hæc substantiva absolute usurpantur, nullam enim habent vocem correspondentem in compositione. Dici etiam poterit teiè zilgu, *une vilaine maison*, pro chès-èlgu, etc.

CAPUT 3um.

Nomen Adjectivum.

Non est hic sermo nisi de adjectivis qualitatis quæ substantivo copulantur, nulla alia orationis parte interposita.

gèst spiikalk, *boni fructus, de bons fruits.*
teie sèulku, *mala aqua, de mauvaise eau.*
gèmt s'schèsch, *lapis gravis, une pierre pesante.*
joiòot skaltmígu, *vir fortis.*

Hæc adjectiva qualitatis primitiva sunt et ab iis plura verba derivantur, ut infra dicetur.

Adjectiva in numero multitudinis sine lege vagantur non secus ac substantiva.

kutunt, *magnus*, pl. ktkutunt, *magni.*
Ezèut, *ultimus*, pl. Ezuéut, *ultimi.*
ichitmèlgu, *nudus*, pl. ichitmmèlgu, *nudi.*
joiòot, *fortis*, pl. ul'ioiòot, *fortes.*

Adjectiva quædam in plurale tantum numero usurpantur, h.e. cum reduplicatione.

jaiaàt, *rarus* et *rari.*
konkoínt, *pauper* et *pauperes.*
guàguàt, *strenuus.*
lchlichet, *strenuus in bello, ferox.*
Pgp-got, *senex.*
schlschàlt, *declivis, escarpé.*
slsílt, *difficilis.*
snsánt, *mansuetus.*

Quædam in numero plurali a radice singularis discedunt: cchisuísch, *erectus, que se tient debout*, pl. tepiènt, *erecti.*

Ikukui ume, *parvus*, pl. Iz'zimet, *parvi.*

DE COMPARATIVIS ET SUPERLATIVIS.

Quæ nos comparativa et superlativa appellamus, alia ratione a Selicis usurpantur, vide Part. III., cap. 3, § 2.

CAPUT 4um.

Nomen Numerale.

Cardinale duplex, aliud relatè ad res, aliud relatè ad personas.

	Relatò ad res.	Relatò ad personas
1,	nko,	schnàksi.
2,	esèl,	chesèl.
3,	chèlès,	ch'chèlès
4,	mús,	ch'músms.
5,	zíl,	ch'zílzil.
6,	tàckan,	ch'tackan.

	Relatò ad res.	Relatò ad personas.
7,	síspel,	ch'síspel.
8,	hèhènem,	ch'hèhènem.
9,	ganút,	ch'ganut.
10,	open,	ch'ópen.
11,	open el nko,	ch'ópen el ch'naksi.
20,	esl'ópen,	ch'esl'ópen, etc., etc., præposita præpositione *ch* numero cardinali primitivo.
30,	chèlópen.	
40,	Mslópen.	
50,	zilchl'ópen.	
60,	tekànchl'ópen.	
70,	sspèlchl'ópen.	
80,	hèhènml'ópen.	
90,	gantl'ópen.	
100,	nkó kein.	
200,	eslkkókein vel asàlkan.	
300,	chelnkokein vel chàlalkan.	
400,	músInkokein vel mômskan.	
500,	zilchInkokein vel zilchstkan.	
600,	takanchstkan vel tekánchInkokein.	
700,	spélchInkokein vel sisplchstkan.	
800,	hehènmInkokein vel hàhànmkan.	
900,	gantInkokein vel ganótkan.	
1000,	opnchstkan.	
2000,	ésl'ópnchstkan.	
10,000,	open opnchstkan.	

Hucusque pervenire possunt Selici, ultrà enim licet numerare possunt, vix tamen comprehendi valent, præsertim cum nihil umquam sub oculos habuerint, quod numerum hunc excesserit.

Hic observare licet:

1. Quod unitates primitivæ repetantur post decades, interposita syllaba el (iterum) sic: open el esèl (ad litt.) *decem iterum duo.* Idem dicendum de decadibus post centena et de centenis post milliaria, sic: numerus 1849 erit opnchstkan el háhánmkan, el msl'òpen el gànut (ad litt.) *decem centena, iterum octo centena, iterum quadraginta, iterum novem.*

2. Decades et centena cum sint composita, assumunt consonantem l euphoniæ gratia interpositam.

3. Interdum primam inter et secundam decadem non exprimuntur nisi unitates cum particula el relictâ decade open, sic: el mus erit *quatuor decim* pro open el mus; el ganut erit *novem decim* pro open el ganut, etc. Non ita erit in aliis decadibus, sed quilibet numerus exprimendus est et copulandus per syllabum el, ut dictum est.

4. Quædam unitates relativè ad res inanimatas alterationem patiuntur in compositione, sic:

duo	in compositione erit			èsl vel àsl.
tria	„	„	„	chèl vel chàl.
quatuor	„	„	„	mùs vel màs.
quinque	„	„	„	zílchst.
sex	„	„	„	tckanchst.
septem	„	„	„	sisplchst vel spelch.
octo	„	„	„	hehènm vel hanm.
novem	„	„	„	gant.
decem	„	„	„	opn vel opnchst.

Prima series copulatur cum qualibet substantivo; secundo vero cum eis tantum quorum prima vocalis in voce correspondente in compositione est *a;* sic dices:

èslèlgu, *duo domus,* pro esèl zítgu.
chèlèlgu, *tres domus.*
múslgu, *quatuor domus.*
àslàskat, *duo dies,* pro èsl asglgalt.
chàlàskat, *tres dies.*
màskat, *quatuor dies,* etc.

NUMERUS ORDINALIS.

	Inanimatus.	Animatus.
primus	Iu es'schiít*	Iu es'schiít.
secundus	Iu kselél	Iu ks'schél.
tertius	Iu ks'chelés	Iu ks'ch'chelès.
quartus	Iu ksmus	Iu ks'chmúsms, etc.

Præposita nempe particula Iu et consonantibus ks, quæ consonantes præponuntur itidem numero cardinali relato ad personas.

NUMERUS DISTRIBUTIVUS (inanim.).

singuli	nkó u nko (ad litt.), *unum et unum.*
bini	esèl u esèl, *deux à deux.*
terni	chelès u chelès, *trois à trois,* etc.

Scilicet sumitur ex numero cardinali, interposita copulativa u (et).
Idem observandum est in numero distributivo relatè ad personas.
Not. 1°. Numerus ordinalis adverbialiter positus primò, secundò, tertiò, etc.

---

* Hæc vox derivatur a verbo tnes'schiitmi, præcedo.

nullo modo sequitur regulam linguæ Europææ, sed Selici exprimunt successionem per adverbium kuémt (præterea).

Not. 2°. Partitiva non norunt Selici, excepta voce es'chút, qua exprimunt sive *dimidiam* sive *quamlibet rei partem.*

CAPUT 5um.

De Pronomine.

Distinguitur pronomen primitivum sive personale possessivum, demonstrativum, relativum, interrogativum, indefinitum.

Pronomen primitivum seu personale duplex est, aliud absolutum aliud copulativum.

Absolutum.		Copulativum.
ego	kói'e	ko.
tu	anúi	ku.
ille	znilz	—
nos	kaèmpile	kae.
vos	mpilèpstemp	p vel mp.
illi	zní'ilz	—

Pronomen hoc tam absolutum quam copulativum indeclinabile est; applicationem autem utriusque præsertim in casibus obliquis vide in Verbis Relativis et in Syntaxi.

Nota. Pronomen personale communiter numquam præmittitur verbis, siquidem characteristica verbi per se satis exprimit personam primitivam.

POSSESSIVUM.

Pronomen possessivum indeclinabile est, quo Selici utuntur semper nominibus copulato; carent enim possessivo absoluto, consistitque in litteris vel syllabis, quæ nominibus præponuntur vel postponuntur, hoc modo:

in	*meus, a, um, mei* et *mea.**
an	*tuus, a, um, tui* et *tua.*
— s	*suus, a, um, ejus, sui* et *sua.*
kao	*noster, tra, trum, nostri, nostra.*
— mp	*vester, tra, trum.*
— s	*eorum.*

* Syllaba in communiter est apud Calispelm; Selici verò frequentius utuntur *n* pro *in.*

Not. 1°. Ut tertia pluralis distinguatur a tertiâ personâ singularis reduplicatur vocalis media, seu penultima substantivi, cum quo possessivum copulantur, vel vocalis ultima, se substantivum habeat accentum super ultimam; sic:

skói	*mater, la mère.*
skóis	*mater ejus,* skó'ois, *mater eorum.*
silíp	*vulnus, la blessure.*
silíps [1]	*vulnus ejus.*
silí'ips	*vulnus eorum.*

Quæ regula etiam observatur, etiamsi substantivum sit in numero pluralis, sc.

skoikó'ois	*matres eorum.*
sililí'ips	*vulnera eorum.*

Not. 2°. In nominibus incipientibus in s, possessivum primæ et secundæ personæ *in* et *an* mutatur in *i* et *a.*

Item in nominibus finitis in *s,* possessivum tertiæ personæ *s* mutatur in *z.*

Not. 3°. Nomina finita in *n* abjiciunt *n* finalem in relatione tertiæ personæ, sic zóoschin, *pes, le pied,* erit zóoschís, *pes ejus,* et non zóoschíns; gaznúmtn, *indumentum,* erit gaznumts, *indumentum ejus,* et non gaznumtns, etc.

Paradigma Primum.

sing.	in-zítgu	*domus mea, ma loge, maison.*
	an-zitgu	*domus tua.*
	zitgus	*domus ejus.*
plur.	kae-zitgu	*domus nostra.*
	zitgu mp	*domus vestra.*
	zi'itgus	*domus eorum.*

Paradigma Secundum.

sing.	e'sp'ús	*cor meum.*
	a sp'us	*cor tuum.*
	sp'usz	*cor ejus.*
plur.	kae sp'ús	*cor nostrum.*
	sp'us mp	*cor vestrum.*
	sp'úusz	*cor eorum.*

Pronomen possessivum magnifaciendum est, etenim raro admodum usu venit, ut nomina sine possessivo adhibeantur, sed natura linguæ Solicæ fert, ut semper possessivum copuletur nominibus, licet nulla necessitas in oratione intersit.

PRONOMEN DEMONSTRATIVUM (indecl.)

iè	*hic, hæc, hoc, hi, hæ, hæc.*
zí	*ille, a, ud, illi, æ, a.*

Not. Pronomen demonstrativum *ie* et *zi* adhibetur tantum cum copulantur substantivis: etenim si absolute usurpetur, loco *ie* et *zi*, adhibetur aliud demonstrativum scheí (*hoc* vel *illud*) etiam indeclinabile in utroque numero.

ischèi	*hoc* vel *illud tantum, seulement cela.*
ipól u schéi	*hoc* vel *illud ipsum.*
es'chesèlm	*uterque* (animat.)
èsesèl *t*	*uterque* (inanimat.)
tà chinàksi	*neuter, nemo* (animat.)
tà stèm / ta nkó	*neutrum, nihil, ni l'un ni l'autre* (inanimat.)

PRONOMEN RELATIVUM.

Relativum, qui, quæ, quod, per syllabas u vel lu indeclinabiles transfertur, quarum usum et multiplicam significationem videre est in Syntaxi.

PRONOMEN INTERROGATIVUM.

suèt?	*quis* (anim.)
chèn?	*qualis, lequel, laquelle* (inanim.)
stèm?	*quid, quoi.*
u suèt?	*quisnam, qui donc* (emphat.)
goá suèt?	*quisnam* (dubitativè.)
u stèm?	*quidnunc, quid ergo, quoi donc.*
suet iè tel chesèl?	*uter, le quel des deux* (animat.)
chèn iè tel esèl?	*uter* (inanimat.)

PRONOMEN INDETERMINATUM.

	chnáksi	*aliquis, unus* (animat.)
plur.	chnknaksi	*non nulli, quelques uns.*
	tè'stèm	*aliquid* (inanim.)
	nknkó	*aliquis, aliquot* (inanim.)
	nà suèt	*quicumque* (in sensu futuro.)
	lu suèt	*quicumque* (in sensu præterito.)
	esiá	*unusquisque, quodlibet* (ad litt. omnes, omnia.)
	ágal	*quilibet* (inanim.) *chaque.*
	kó	gallice *on.*
	nko	(num. cardin.) *alter, un autre* (inanim.)
	chnaksi	*alius* (anim.)

CAPUT 6um.

De Verbo.

Prænot. Verbo *sum* tamquam auxiliari non indigent Selici cum et temporibus compositis careant et verba passivæ terminationis non habeant.

Item verbum substantivum *sum* absolutum seu cum sine supposito adhiberi solet in oratione, nullo modo exprimi potest, quia non existit; copulativum autem adeo frequens est, ut fere dici posset, nullam dari vocem sine verbo *sum.*

Totum autem verbum consistit in particulis quibusdam (quarum pleræque redeunt ad pronomen personale in compositione) præpositis vel substantivis vel adjectivis vel adverbiis, etc.; atqui etiam verba præ se ferunt verbum *sum*, cum particulæ supradictæ sunt characteristicæ essentiales verborum, quare meritò inferri posset, verbum *sum* esse solum verbum existens in linguâ Selicâ, cujus verbi typus sunt characteristicæ verborum, quas subjicio.

Duæ autem sunt characteristicæ, quæ distinguunt duplicem verborum conjugationem; prima est *tnès* (pronuntia tĕnès) præfixa verbis terminatis in i et complectitur verba omnia sive intransitiva sive activa indeterminata, id est sine casu expresso. Secunda est *jès* præfixa verbis terminatis in *m*, complectiturque verba omnia transitiva definita, hoc est, cum casu expresso, quæ verba appellabimus activa realia.

Hæ vero characteristicæ inveniuntur constanter in prima persona præsentis indicativi, quæ radix est aliorum temporum et per quam conjugatio a conjugatione distinguitur. Verba igitur (si quæ sunt) quæ in prima personâ singulari præsentis indicativi neutram præ se ferunt characteristicam inter anomala vel defectiva rejicienda sunt.

PARADIGMA CHARACTERISTICÆ T ÆQUIVALENTIS VERBO SUM.

Indicativ. præsens.

1.	tnès	*sum* (actu.)
2.	knès	*es.*
3.	ès	*est.*
1.	kaès	*sumus.**
2.	pès	*estis.*
3.	ès	*sunt.*

* Pro kac'es quod observatur quotiescumque post kae sequitur e.

Præteritum perfectum.

1.	tĕn (tn)	*fui, sum jamdiu.*
2.	ku	*fuisti,* vel *es jamdiu.*
3.		*fuit.**
1.	kae	*fuimus.*
2.	p	*fuistis.*
3.		*fuerunt.*

Futurum.

1.	nèm tn	*ero.*
2.	nèm ku	*eris,* etc.

Ex perfecto indicativi præposita syllaba nèm, characteristica futuri indicativi.

Imperativum.

2. sing.	sch	*esto,* vid. præs. subj.
3.	ks	*sit.*
1. pl.	kacks	*simus.*
2.	pks	*sitis.*
3.	ks	*sint.*

Præsens subjunctivi.

1.	tiks	*ut sim.*
2.	kuks	*sis* vel *esto.*
3.	ks	*sit.*
1.	kacks	*simus.*
2.	pks	*sitis.*
3.	ks	*sint.*

Imperf. et plusquam perfectum.

1.	k'nèu tn	*essem* vel *fuissem.*
2.	k'nèu ku	*esses* vel *fuisses.*

Ex perfecto præposita syllaba k'nèu.

Condition. subjunctivi.

1.	k'lu tn	*si essem* vel *fuissem.*†
2.	ku'lu ku	*si esses* vel *fuisses,* etc.

Ex perfecto præposita syllaba k'lu.

---

* Tertia singul. præt. perf. in verbis intrans. radix est verbi, hinc nulla præcedit characteristica.

† Pro k'lu dici etiam potest k'k'tn, k'ku, etc.

Futurum 1um.

1.	nè tis	*cum fuero.*
2.	nè kus	*cum fueris.*
3.	nè s	*cum fuerit.*
1.	nè kaes	*cum fuerimus*, etc.
2.	nè ps	
3.	nè s	

Futurum 2um.

1.	nè tisuís	*postquam fuero*, etc.
2.	nè kusuis	
3.	nè suís, etc.	

Nempe interposita syllaba *uis*, quæ nihil aliud est nisi perfectum uístén ex verbo jesuim (perficio, finio, compleo) ac si diceres, cum compleverim esse.

Not. Dicitur etiam interdum, nè tnuís, nè ku uis, etc.

Futurum 3um conditionatum.

1.	nè tn	*si fuero.*
2.	nè ku	*si fueris*, etc.

Ex perfecto indicativi præposita syllaba nè characteristica futuri subjunctivi.

Futurum 4um conditionatum.

1.	nè tiks	*si esse oportebit, si esse voluero* vel *potuero*,
2.	nè kuks	etc.

Ex præsenti subjunctivi.

Futurum 5um.

1.	nèm tiks	*si esse debebo*, etc.
2.	nèm kuks	

Ex præsenti subjunctivi, præposita syllaba nèm.

Optativum

Est perfectum indicativi præposito adverbio komi (*utinam*) et inservit cuilibet tempori: komí tn *utinam sum* vel *essem* vel *fuerim.*

Not. 1. Syllaba *es* in characteristica tnès, kuès, etc., præsentis indicativi proprie loquendo non pertinet ad verbum *sum* sed dicit potius actualitatem vel continuationem actionis quæ ponitur; atque ideo syllabam continuationis vocabimus. Hinc characteristica tnés, kués, etc., copulantur tantum cum radice verbi activi ad formandum verbum passivum, etenim si verbum *sum* copulandum sit cum substantivis

vel adjectivis, etc. Non characteristica præsentis usurpatur sed perfecti tn, ku, etc., in sensu perfecto: etenim qui dicit se aliquid esse, jam est, quod enuntiat et quo logica linguæ Europææ non pervenit, eò pervenit logica linguæ Selicæ, quod etiam clarius patebit ex quibusdam defectivis, quæ vide.

Not. 2. Characteristica primæ personæ singularis præsentis indicativi tnès, indiscriminatim et pro libitu mutari potest in tiès vel etiam chnès vel chiès, quæ mutatio frequens est præsertim apud Calispelm. Consequenter prima persona perfecti tn mutari etiam potest in chn (chĕn, chĭn).

PARADIGMA CHARACTERISTICÆ J.

Indicat. præsens.

1.	jes	pl.	kaes.	
2.	as		es	p
3.	es		es	

Perfectum.

1.	n	pl.	kae	ntm.
2.	ntqu			ntp.
3.	s			s.

Futurum.

Idem est ac perfectum præpositâ syllabâ nèm.

Imperativum.

2.	Variabilis est.	pl.	1.	kaes.	
3.	ks		2.		i.
			3.	ks.	

Subjunctivi præsens.

1.	iks	pl.	kaeks.	
2.	aks		ks	p.
3.	ks		ks.	

Imperf. et plusq. perf.

K'nèu præpositum perfecto indicativi.

Conditionatum.

K' vel k'ĭu præpositum perfecto indicativi.

Futurum 1*um*.

1.	nò is	pl. nè kaes.	
2.	nò as	nès	p.
3.	nò s	nò's	s.

Futurum 2*um*.

1. ne isuis
2. ne asuis, etc.

Ex futuro 1mo. addita syllaba *uis* (vide pag. 14.)

Futurum 3*um*.

Nè cum perfecto indicativi.

Futurum 4*um*.

Nè cum præsenti subjunctivi.

Futurum 5*um*.

Nèm cum præsenti subjunctivi.

PARADIGMA VERBI INTRANSITIVI.

Indicativ. præsens.

1.	tnès–aímt–i	*indignor.*
2.	kuès–aímt–i	*indignaris.*
3.	ès–aimt–i	*indignatur*, etc.
1.	kaes–aimt–i	
2.	pes–aimt–i	
3.	es–áiimt–i. Vide Pronom. Possessiv. supr.	

Scilicet tribus partibus componitur verbum, characteristica, radice, et affixo. Hinc cum characteristicæ tn, ku, etc., nihil aliud sint quam verbum *sum* (supr. pag. 12), et syllaba *es* præ se ferat actualitatem et continuationem actionis (vide supr.), sequitur, in tantum adhiberi præsens indicativi, in quantum quis actu ponit actionem verbi sine ullo respectu ad præteritum, et hæc est ratio unica et vera quare Selici nonnisi rarò præsenti tempore utuntur.

Igitur præsens indicativi recte respondet anglice *I am* cum participio v. g. *doing* (je suis en train de faire). Hinc *tnes aimti* potius quam *indignor* diceretur *sum indignans.*

Not. Verbum fit impersonale seu personæ indeterminatæ, præponendo syllabam ko (gallice *on*) tertiæ personæ singularis cujuslibet temporis et modi, ko ès aimti, *on s'indigne.*

Perfectum simplex.

1.	tn-aímt	kae ai'mt
2.	ku aímt	p aímt
3.	aimt	aí'imt.

Licet perfectum tempus sit primitivum, tamen in verbis intransitivis formari potest a præsenti, sublata syllaba continuationis *es* et affixo *i;* etenim supponit actionem verbi semel positam jamdiu cessasse; quod si actio verbi protracta fuerit præsertim usque dum quis loquitur, tum verbum resumet particulam *es* et erit

Perfectum continuatum.

1.	tnès aimt	*Diu*, vel *incessanter indignatus sum.*
2.	knès aímt	
3.	ès aínt	
1.	kaes aimt	
2.	pès aímt	
3.	ès aíimt	

Pro formatione præteriti perfecti simplicis verborum utriusque characteristicæ (quæ semper immutabiles sunt) vix dari potest regula generalis, tum præteritum perfectum tempus est primitivum, non secus ac præsens et imperativum, tum quia affixum sæpe variat pro diversitate verborum.

Hic autem pro formatione perfecti in verbis intransitivis has regulas habeto.

1. Pleraque verba formant perfectum sublato affixo *i* (præter syllabam *es*, quæ in omnibus aufertur) ut in paradigmate videre est.

Excipe tnès zúti, *dico;* tnès gui, *vado* vel *venio.* Hæc retinent affixum *i*, etiam præterito, tn zúti, *dixi;* tn gùi, *ivi* vel *veni.*

2. Verba finita in *mi* vel *ami* (cum accentu super ultimam) formant perfectum sublato *mi* finale, ut:

tnès z'almí, *infirmor;* perf. tn z'àl, *infirmatus sum.*
tnès chtè'eschinmi, *pedibus offendo, heurter avec les pieds;* perf. tn chtè'eschin.

Excipe tnes itkumi, *putresco, pourrir* (de lignis); perf. tnitúk.
tnes ĺmkamí, *uror, se bruler;* perf. tnĺmák.
tnes piikami, *maturesco, murir;* perf. tn piiák.
tnes telkomí, *fugio;* perf. tntelók.
tnes tkomi, *recumbo, coucher;* perf. tnes tók (irreg.)
tnes toukamí, *rumpor, se casser* (dicitur de funibus); perf. tn touák.

3. Verba finita in *pmi* vel *pma* formant præteritum transferendo ultimam *i* vel *a* ante consonantem *p* et supprimendo *m*, sic:

tnès'chĺmí, *venor, chasser;* perf. tn chĺíp.

tnes gampmi, *aresco, se secher;* perf. tn gamíp.
tnès nimpma, *gelo, se glacer* (dicitur de aqua); perf. tn nimáp.

Excipe tnès kaópmí, *frangor, se casser;* tnès laapmí, *naviger;* tnès tkepmí, *obstruor, se boucher;* tnès aipmí, *curro, courir;* quæ verba secundam regulam sequuntur, auferendo simpliciter syllabam finalem *mi.*

Not. Quæ finales præteriti perfecti semel cognita inimmutabilis remanet in qualibet personâ, juxta normam in paradigmate traditam.

Futurum.

Futurum simplex et continuatum est idem ac præteritum perfectum præpositâ syllabâ *nèm.*

nèm tn aimt	*indignabor.*
nèm tn es aímt	*indignabor diu.*

Imperativum.

2.	aímt sch	*indignare.*
3.	ks aímti	*indignetur,* etc.
1.	kaes aímti	
2.	aímtui	
3.	ks aí'imti	

Idem continuatum.

2.	es aímt sch	*indignare diu.*
3.	k'es aímti*	
1.	kaes aímti	
2.	es aímtui	
3.	k'es aí'imti	

Imperativum, ut dictum est, tempus primitivum est; formari tamen potest secunda (in verbis intransitivis solum) a tertia singularis præteriti perfecti, addendo simpliciter *sch.* Pro reliquis personis observa quod secunda pluralis pendet semper a secunda singularis et formatur mutando *sch* in *ui.* Tertia persona utriusque numeri sumitur ex præsenti subjunctivi et prima pluralis ex præsenti indicativi.

Nota. Verba finita in *schi* in secunda singularis imperativi non assumunt aliud *sch,* sed ipsa tertia persona perfecti erit etiam secunda imperativi, sic:

	tnès-lákschilschi	*sedeo.*	
3ª. perfecti et 2ª. imperat.	lakschilsch	*sedit* et *sede*	pl. lák'kui (irreg.) *sedeto.*

* Consonans *s* characteristicæ *ks* semper eliditur quoties sequitur syllaba continuationis *es,* quod observari debet præsertim in subjunctivo.

	tnès chitschilschi	*accedo, s'approcher.*	
3ª. perfecti et 2ª. imperat.	chitschilsch	*accessit* et *accido*	pl. chítschilschui *accessito.*
	tnès ítschi	*dormio, je dors.*	
3ª. perfecti et 2ª. imperat.	ítsch	*dormivit* et *dormi*	pl. ítschui *dormito.*

Subjunctivi præsens.

1. tiks aímt i — *ut indigner,* vel *indignari volo, debeo.*
2. kuks aímt i
3. ks aímt i
1. kacks aímt i
2. pks aímt i
3. ks aíímt i

Idem continuatum.

1. tikés aimt i — *ut diu, incessanter indigner,* etc.
2. kukés aímt i

Imperfectum et plusq. perfect.

1. k nèu tn aímt, *indignarer, indignatus fuissem,* etc.
2. k'nèu ku aimt

Ex præt. perfecto.

Idem continuatum.

1. k (vel k'Iu) tn aimt, *si indignarer,* etc.

Ex perfecto indicativi.

Præteritum perfectum.

1. Iu tn aímt — *cum indignatus fuerim,* etc.

Ex perfecto indicativi.

Futurum 1um.

1. nó tis aímt i — *cum indignatus fuero,* etc.
2. nó kus aimt i
3. nó s aímt i
1. nô kacs aímt i
2. nó ps aimt i
3. né s aimt i

Futurum 2um.

1. ne tisuis aimt i, *postquam indignatus fuero.**
2. ne kusuis aimt i

Ex futuro præsenti.

Futurum 3um.

1. ne tu aimt *si indignatus fuero,* etc.

Ex perfecto indicativi.

Futurum 4um.

1. ne tiks aímt *si indignari oportebit* vel *indignari voluero.*
2. ne kuks aímt

Ex characteristica præsentis subjunctivi et finali perfecti indicativi.

Futurum 5um.

1. nèm tiks aímt i *indignari debebo, il faudra que je m'indigne.*

Est præsens subjunctivi, præcedente characteristica futuri indicativi *nèm.*

Not. 1. Hoc futurum 5um. est etiam futurum imperativi dicens absolutam voluntatem imperantis.

Not. 2. Futura nuper exposita admittere possunt syllabam continuationis *es* et erunt

1. nè ties s aímti
2. nè ties uis aímti
3. nè tnes aímt
4. ne tikés aímt
5. nèm tikés aímti.

Not. 3. Schema syllabæ continuationis *es* in hoc paradigmate traditum, norma erit pro quolibet verbo characteristicæ *t,* sc. cum locum habere debet in oratione, ponitur immediate post characteristicam: hinc non erit necesse eam iterum repetere.

Optativum.

komi tu aimt *utinam indigner, indignarer, indignatus fuissem.*

Participium.

Participium Latinorum, significationis activæ, sive præsentis, sive perfecti temporis resolvitur per particulam lu, præpositam præsenti vel perfecto indicativi. (Vide Syntaxi.)

* Vel né tnuis aimt cum characteristica et finali perfecti indicat. vide supra in nota.

PARADIGMA VERBI ACTIVI INDETERMINATI.

Differentia hujus non consistit in characteristicâ, quæ eadem omninò est ac verbi intransitivi, sed in affixo quod in præt. perfecto et imperativo variat ab intransitivo.

Indicativ. præsens.

1. tnes kól'i — *facio aliquid, operor.*
2. kues kól'i
3. ès kól'i
1. kaes kol'i
2. pès kól'i
3. ès kó'ol'i

Perfectum.

1. tn kól m — *operatus sum.*
2. ku kól'm
3. kól m
1. kae kól'm
2. p kol m
3. kó'ol m

Præteritum perfectum formari potest a præsenti sublata syllaba continuationis *es* et mutato affixo *i* ut sequitur.

1. Pleraque verba formant præteritum perfectum mutato affixo *i* in *m*, sic tnès ázgai, *aspicio*, perf. tn azga m, *aspexi;* tnès kol i, *operor*, perf. tn kól m.

Excipe tnès tkèpi, *obstruo, boucher*, perf. tn tkep iim.

2. Verba finita in *mi* purum (cum accentu super ultimam) id est, cum *a* vocali præceditur, plerumque formant perfectum auferendo simpliciter affixum *i* more intransitivorum, ut:

tnes kaomí, *frango*, perf. tn ko óm.
tnès lgumí, *terebro, percer*, perf. tn lgúm.

Excipe tnès tgomí, *dirigo, diriger, dresser*, perf. tn tgomín, tnès pgomí, *dispergo, repandre*, perf. tn pgomín.

Nota. Si vocalis *a* præcedat *mi* in præsenti, mutatur in *e* in præt. perfecto, ut: tnes toukamí, *depono, deposer* (dicitur de vestibus), perf. tn toukèm.

Eamdem normam secundæ regulæ sequuntur hæc duo: tnès súmí, *olfacio, flairer*, perf. tn s'úm; tnes tómí, *sugo, sucer*, perf. tn tóm; licet non habeant accentum super ultimam.

3. Verba finita in *mi* impurum, plerumque formant perfectum transferendo *i* in *m*, ut:

tnès azmi, *ligo, lier* (dicitur de equis), perf. tn azím.

Excipe tnès plchmí, *verto, tourner;* perf. tn plchmím.

Quædam verba characteristicæ *t,* sicut sæpe duplicem habent significationem, id est, transitivam vel activam indeterminatam, sic duplex etiam habent præteritum, cujus affixum a significatione pendet.

tnès tliípmí, *in præceps ruo,* vel *aliquem præcipitem do;* perf. tn tliip, *in præceps rui:* tn tliipím, *aliquem præcipitem dedi.*

Futurum.

1. nèm tn kólm *operabor.*

Ex præt. perfecto.

Imperativum.

2. kól isch *operare, travaille.*
3. ks kól i
1. kaeś kól i
2. kól ui
3. ks kó'ol i

Nota. Secunda singularis hujus temporis differt a verbis intransitivis in eo quod retinet affixum *i* præsentis indicativi. Reliquæ personæ eadem omnino sunt ac in imperativo intransitivo.

Subjunctivi præsens.

1. tiks kól i *ut operer, operari volo, debeo.*

Idem ac præsens subjunctivi intransit.

Præterit. perfect.

1. Iu tn kól m *cum operatus fuerim,* etc.

Ex præterito indicativi.

Imperf. et plusq. perfectum.

1. k'neu tn kól m *operarer, operatus essem.*

Ex perf. indicat.

Idem conditionatum.

1. k' (vel k'Iu) tn kól'm, *si operarer,* etc.

Ex perf. indicat.

Futurum 1um.

1. nè tis kól i *cum operatus fuero, quand je travaillerai.*

Vide futur. subjunctiv. Verbi Intransit.

Futurum 2um.

1. ne tisuis kól i *vel* nè tnuis kól m, *postquam operatus fuero.*

Futurum 3um condition.

1. ne tu kól m *si operatus fuero, si je travaillerai.*

Ex perf. indicat.

Futurum 4um condition.

1. ne tiks kól i, *si operari debuero, voluero,* vel *si ad operandum ibo.*

Ex futuro 4°. intransit. Vide Part II.

Futurum 5um.

1. nèm tiks kól i *operari debebo, il faudra que je travaille.*

Ex futur. 5°. intransit.

Optativum.

1. komi tu kól m *utinam operer.*

Participium ut dictum est resolvitur per particulam Iu, etc. Vide Syntaxi.

PARADIGMA VERBI ACTIVI REALIS SEU DETERMINATI.

Indicativ. præsens.

1. iès kól m *facio* (hoc vel illud definite).
2. as kól'm
3. ès kól m
1. kaes kól m
2. ès kól mp
3. es kó olm

Perfectum simplex.

1. kól n *feci.*
2. kól ntgu
3. kól is
1. kae kol ntm
2. kol ntp
3. kó'ol is

Perfect. continuatum.

1. es kól stu *incessanter feci, j'ai toujours fait.*
2. es kól stgu
3. es kól sts
1. kaes kól stm
2. es kol stp
3. es ko'ol sts

Præteritum perfectum activum non habet characteristicam ante radicem, sed affixum tantum, quod quidem multiplex est et pendet immediate a primâ personâ singularis, pro cujus formatione quasdam regulas dabo ad sternendam viam.

Omnia verba activa realia (cum casu expresso) in primâ personâ præsentis terminantur in *m:* hinc *m* vel a vocali preceditur vel a consonante, in primo casu observa.

1. Si vocalis a præcedat *m*, formatur perfectum mutando *m* in *n*, ut: ies a'zga m, *aspicio*, perf. azga'n, *aspexi*. Quam quidem normam cum bene multa ex verbis activis sequantur, hinc est quod pro paradigmate sumpta est.

Excipe iès àa m, *liquefacio, je faïs fondre;* perf. á amn.
ies impà m, *congelare facio;* perf. impa stèn.
ies nimpam, *aquam congelare facio;* perf. nimpa stèn,
ies nisacka m, *e via educo;* perf. nisacka mstn.
ies pspá m, *despondere facio, je fais perdre courage;* perf. pspstàn.
ies ptp àm, *ebullire facio, faire bouiller;* perf. ptp stàn.

2. Si *e* (cum accentu) præcedat *m*, formatur perfectum mutando *em* in *nten*, ut:

ies te'èm, *tundo* (ital. *martellare*, angl. *to hammer*); perf. té ntèn.

Excipe iès chè m, *odio habeo;* perf. chè mn.
iès chgalèm, *insidior, épier;* perf. chgalèmn.
ies chtèm, *suspicor, soupçonner quelqu'un;* perf. chtèmn.
iès uèm, *clamo, appeller quelqu'un en criant;* perf. uè'n.
iès kunèm, *accipio, teneo;* perf. kuèn.
iès piikèm, *maturare facio*, quod accipit *s* pro *n* in præter perf. piikstèn.

Item verba omnia relativa determinata in Ìtem, quæ in præter perf. mutant *im* in *en*.

3. Verba quæ habent *i* ante *m*, mutant *im* in *stèn*, sic: ies aip ím, *currere facio;* perf. aip stèn.

Quæ sequuntur assumunt *n* pro *s*.

ies az im, *ligo;* perf. az ntèn.
iès chgoz im, *supero, je devance;* perf. chgoz ntèn.
iès chgul ím, *lignum lævigo, rabbotter le bois;* perf. chgulntèn.
iès chlpím, *venor, lever un animal en chassant;* perf. chlpntèn.
ies choschím, *clamores edo, criailler;* perf. chosch ntèn.
ies chschinim, *sequor, suivre quelqu'un;* perf. chschintèn.
ies chschitím, *servo, custodio;* perf. chschit ntèn.
ies go'ením, *impedio, empêcher quelqu'un de faire quelque chose;* perf. ge'entèn.
ies kaím, *scribo;* perf. kai ntèn.

Et verba finita in *nim*.

4. Verba finita in *om* (sine accentu) in præterito mutant *om* in *on*, ut: ies chiòkóm, *calumnior;* perf. chiókon.

Excipe duo: ies zkoákom, *plorare facio, faire pleurer;* perf. zkoakostn.
ies náckom, *furor, voler;* perf. náckom'n.
Quæ vero habent *om* (cum accentu) mutant sæpe *òm* in *ontèn,* ut:
iès ka òm, *rumpo;* perf. ka ontèn.
Tria quæ sequuntur assumunt *s* ante pro *n.*
ièls telkóm, *fugere facio, mettre en fuite;* perf. telkostèn.
iès niĕkóm, *trajicio, traverser quelque chose d'un bord à l'autre;* perf. niĕkostèn.
ies tkokóm, *cadere facio;* perf. tkokostèn.
Sed gès tòm, *sugo,* habet in perf. tòmn.

5. Verba finita in *um* (sine accentu) mutant *m* in *mstn,* ut:
iès háum, *laxo, lacher,* habet in perf. haumstn.
ies líum, *tintinnabulum pulso;* perf. líumstn.
Finita vero in *um* (cum accentu) mutant *um* in *untèn,* sic:
ies pkúm, *excutio, secouer,* in perf. pkuntèn.
Sed ies sú'm, *olfacio,* habet súm'n.

De verbis autem quæ habent consonantem ante affixum *m,* infinitum fere esset, dare regulas et exceptiones; hinc eorum præt. perfectum non nisi usu colligi potest: hoc tantum hic notandum quod affixum perfecti in verbis activis definitis pertinebit certe ad unum vel aliud quæ exposita sunt.

Ex regulis supra allatis triplex eruitur perfectum, hinc triplex etiam erit paradigma; sc. vel perfectum formatur ex simplici mutatione affixi *m* in *n* et sequetur regulam generalem paradigmatis ieskólm; vel perfectum terminatur in *tn* et sequitur formam perfecti continuati; vel denique affixum perfecti erit in *tèn* vel *tàn* et tunc syllabæ finales erunt.

1.	tèn vel tàn		1.	kae-tèm vel kae-tàm	
2.	tegu	" tàgu	2.	tèp	" tàp
3.	tès	" tàs	3.	tè es	" tà as

Nota. Perfectum continuatum cujuslibet verbi activi realis terminatur semper in *stn* vel *stèn;* hinc in verbis communibus, quæ formant perfectum, mutando simpliciter *m* in *n* (ut in paradigmate) perfectum continuatum fiet mutando *n* in *stn;* verba verò quæ in præterito simplici terminantur in *ntén,* si in sensu continuato adhibenda sunt, mutabunt *n* in *s,* sic: ièsazím, *ligo;* perf simpl. azntén, *ligavi:* perfect. continuatum es aztén, *incessanter ligavi.*

Quæ vero in præterito habent terminationem *stn* vel *stèn* admittunt tantum syllabam continuationis, *es:*

ies n'ulùsm, *conjungo, mettre ensemble;* perf. simpl. n'ulústn; perf. contin. es n'uslustn.
ies gutpím, *fugere facio;* perf. simpl. gutpstèn; perf. contin. es gutpstèn.

Futurum.

1. nèm kól n, *faciam.* Ex perf. indicativi.

Imperativum.

Eadem hic recurrit difficultas pro formatione 2dæ singularis imperativi ac in præterito perfecto notata est; est enim tempus primitivum: verum licet nulla dari possit regula generalis, habeto tamen paradigma quod pro reliquis personis inserviet, quæcumque sit secunda singularis.

2.	kól nt *fac.*	pl.	1.	kae kól m
3.	ks kól ms		2.	kól nti
			3.	ko kó'al ms

Secunda pluralis pendet semper a secundâ singularis a qua formatur, addendo simpliciter *i* sine ulla exceptione. Pro reliquis personis idem observandum est ac in imperativo verbi intransitivi dictum est, quod nempe resumunt affixum indicativi cum characteristica subjunctivi, prima pluralis excepta, quæ eadem est ac prima pluralis indicativi.

Imperativum continuat.

2.	es kol sku	*fac semper, incessanter.*
3.	k'es kol sts	
1.	kaes kol stn	
2.	es kól skui	
3.	k'es kó'ol sts	

Affixum hujus imperativi desumptum est ex præt. perf. continuato, excepta personâ secundâ utriusque numeri, quæ primitiva est.

Nota. Perfecta continuata finita in *stèn* formant constanter imperativum mutando *stèn* in *stèku,* sic:

2.	stèku	pl.	1.	stèm
3.	stès		2.	stèkui
			3.	stè'es

Subjunctivi præsens.

1.	iks kól m	*ut facio, facere debeo, volo.*
2.	aks kól m	
3.	ks kól ms	
1.	kaeks kól m	
2.	ks kól mp	
3.	ks kó'ol ms.	Vide Part II., cap. 6, § 2.

Perfectum.

1.	lu kóln	*cum fecerim.*

Ex perfecto indicat.

Imperf. et plusq. perf.

1. k'nèu kóln *facerem* vel *fecissem.*

Ex perf. indicativi.

Idem conditionatum.

1. k' (vel klu) kól n *si facerem* vel *fecissem.*

Ex perfect. indicativi.

Futurum 1um.

1. nè is kól m *cum fecero, quand je ferai.*
2. nè as kól m
3. nè s kòl s
1. nè kaes kol m
2. nè s kòl mp
3. nè s kó'ols

Futurum 2um.

1. ne isuis kól m *postquam fecero.*

Ex futuro præced.

Futurum 3um conditionatum.

1. nè kól n *si fecero, si je ferai, si j'aurai fait.*

Ex perf. indicat.

Futurum 4um.

1. nè iks kól m, *si facere debuero, voluero,* vel *ad faciendum ibo.*

Ex præsent. subjunct.

Futurum 5um.

1. nèm iks kól m *necesse erit ut faciam.*

Ex present. subjunct.

Nota. Pro participio activo, vide supra, item cap. 6, § 5; participium passivum, Part II., cap. 6. N. 2, de rad. verb.

Triplex hoc paradigma traditum norma erit pro quibuslibet verbis (negativis exceptis) etiam impersonalibus, ita ut intransitiva primum, activa absoluta secundum, et activa realia tertium sequantur. Verba autem impersonalia sequuntur normam intransitivorum in 3ª. personâ singulari cujuslibet temporis et modi.

es tlipèis i, *pluit;* perf. tlipèis.
es mgóp mi, *ningit;* perf. mgóp.
es saluse i, *grandinat;* perf. salús'e.
es ne'ut i, *ventus spirat;* perf. ne'ut, etc.

PARADIGMA VERBI NEGATIVI INTRANSITIVI.

Indicativi præsens.

Non differt a positivo, excepta negativa *tàm*, quæ verbo præponitur:

tàm tnès aímt i *non indignor*, etc.

Perfectum.

1. ta ès aímt, 2. tà as aimt, 3. ta s aímt; 1. ta kaes aímt, 2. ta ps aímt, 3. ta s aímt; *non indignatus sum*, etc.

Scilicet verbum mutatur in substantivum abstractum. Vide cap. 6, § 1. Seu manente integra radice verbi, mutantur characteristicæ perfecti præt. *tn*, *ku*, etc., in *is*, *as*, etc.

Not. Negativa *tam* rejicit *m* in præt. perfecto, quia et ipsa verbum est; oritur enim a verbo iestàm, *nego*.

Futurum.

1. ta iks aímt, 2. ta aks aimt, 4. ta ks aímt; 1. ta kaes aímt, 2. ta pks aímt, 3. ta ks ai'imt; *non indignabor*, etc.

Hoc futurum loco characteristicæ perfecti assumit characteristicam præsentis subjunctivi, non quidem intransitivi sed activi realis *iks*, *aks*, etc., secundâ plurali excepta quæ habet pronomen personale *p* non in fine sed in principio.

Not. 1. Particula *nèm* nonquam habet locum in futuro negativo indicativi.

Not. 2. In futuro negativo continuato eadem erit forma ac superius, vide supra, in not. 3. Verum particula *es* tunc valebit nonquam.

Imperativum et Subjunctivi præsens.

Hæc duo tempora non differunt a futuro negativo.

ta aks aímt, *ne indigneris.*
ta iks aímt, *ut non indigner.*

Ita ut futurum negativum indicativi dici posset aliquo modo tempus primitivum.

Imperf. et plusq. perfect.

1. k nèn taiks aimt, *non indignarer.* Ex futur. indicat.

Idem condition.

1. k' ta is aímt, *si non indignarer.* Ex perf.

Futur. 1um condition.

1. ne tà is aímt, *si non indignatus fuero.*

Futur. 2um condition.

1. nè tà iks aimt, *si non indignari debuero.* Ex futur. indicat.

Futur. 3um.

1. nom tà iks aímt, *indignari non debebo.* Ex fut. indicativ.

Optativum.

Komi tà is aimt, *utinam non indigner, indignarer, indignatus essem.*

PARADIGMA VERBI INDEFINITI NEGATIVI.

Indicat. præsens.

1. tam tnès kol i *nihil facio, non operor.*

Non discedit a positivo, præposita tantum syllaba *tàm.*

Perfectum.

1. ta iskól m *non operatus sum.*

Eadem hic regula, quæ pro perfect. intransit. (supra) tradita est.

Futurum, imperat. subjunct. præsens.

1. tà aks kól m, 2. tà aks kol m, 3. tà ks kól m; 1. tà kaeks kól m, 2. tà pks kól m, 3. tà ks kó'ol m; *non operabor, ut non operer, non operaberis* vel *ne opereris.*

Imperf. et plusq. perf.

1. k'nèu tà iks kól m, *non operarer.*

Ex fut. indicat.

Idem condition.

1. k'tà is kól m *si non operarer.*

Ex perfect. indic.

Futurum 1um condition.

1. nè tà is kól m, *si non operatus fuero, si je non travaillerai pas.*

Futur. 2um condition.

1. nè tà iks kol m *si non operari debuero.*

Ex fut. indicat.

Futurum 3um.

1. nèm tà iks kól m *operari non debebo.*

Optativum (præterit.)

1. komí tà is kól m *utinam non operatus fuissem.*

Idem in sensu futuro.

1. komi ta iks kól m *utinam operari non deberem.*

Ex fut. indicativ.

PARADIGMA VERBI ACTIVI REALIS NEGATIVI.

Præsens et perfectum indicativi non variant a positivo, præpositâ syllabâ *tàm* et *tà*.

Futur. Imperativi—Subjunctivi præsens.

1. tà ks kól n *non faciam, ut non faciam.*
2. tà ks kol ntgu *non facies,* vel *ne facias, ut non facias.*

Ex perfect. indic. præpositâ characteristicâ indeclinabili *ks.*

Imperf. et plusq. perfect.

1. k'nèn tà ks kól n *non facerem.* Ex futuro indicat.

Idem condition.

1. k'ta kól n *si non facerem.* Ex perfecto.

Futur. 1um condition.

1. nè tà kól n *si non facero.*

Futur. 2um condition.

1. nè tà ks kól n *si facere non debuero.*

Futurum 3um.

1. nèm tà ks kól n *facere non debebo.*

Verbum Passivum.

Verba passiva, quæ quidem paucissima sunt, nullam præ se ferunt difficultatem; siquidem passivam tantum habent significationem; non vero terminationem, quæ non variat a verbis intransitivis, non secus ac latinum *vapulo*, sic:

tnes kól li, *fio, nascor;* perf. tn kól'l.
tnèt tk'kamí, *decipior, être trompé;* perf. tn tkàk.

Et si quæ sunt alia, sequuntur in omnibus regulam intransitivorum. Alia verba passiva bene multa vide in Part II., cap. 6, § 1.

De Verbis Irregularibus.

Conjugationes verborum, quod ad inflexionem spectat, nullam habent exceptionem vel irregularitatem, quod mirum prorsus videre debet, cum vix aut vix quidem hoc accidat in linguas, quæ etiam classicæ vocantur; verum cum quædam verba in numero plurali relinquant formam seu radicem singularis, atque ideo speciem quamdam irregularitatis (vel potius anomaliæ) præ se ferant, hinc inter irregularia, claritatis ergo, posita sunt.

tnès emúti, *habito, maneo* (*I am home*); pl. kaèsaièuti.
tnès chlkalchèusi, *equum ascendo;* pl. kaès'chlkakoèusi.
tnès' chiulschi, *per scalas ascendo;* pl. kaes'chuènlschi.
tnès guísti, *abeo, iter facio;* pl. koèstkóts. Et derivatum: tnès gustúlègui, *pedibus incedo, marcher à pied;* pl. kaèstkotúlègui.
tnèsgutlpmí, *aufugio, s'enfuir;* pl. kaès'chètmi.
tnèskèzlchi, *cursito, courailler;* pl. kaèskótlschi.
tnesoinzúti, *rideo;* pl. kaèsguagueimí.
tnestè'schilschi, *surgo a sedendo, se lever;* pl. kaèstp'pmi.
tnèsllákschilschi, *sedeo;* pl. kaelak'kai.
tnestkomí, *jaceo, recumbo;* pl. kaeskamíni.
tnesttúgti, *volo as, voler;* pl. kaèsguè'emí.
tneskunei, *accipio;* pl. kaeskómi.
tneslekóli, *recumbo, être couché;* pl. kaeslckolúti.
ies'chgutpmínm, *aggredior, attaquer;* pl. kaes'chguizútm.
ies'chzselgum, *expilo, piller;* pl. kaès'chgukuèlsm.

Sequentia duplicem habent pluralem:

tneskolkoèlti, *loquor;* pl. kaèskolkoelti, *loquimur de re aliqua determinata, et* kaeskmkamílschi, *colloquimur, nous causons.*

tnes tlilmi, *morior;* pl. kaestlilmi *et* kaeskompmi.
tnes n'ùlgui, *ingredior;* pl. kaesn'ùlgui *et* kaesnpílschi.

Not. 1. Eandem formam præsentis retinent hæc verba etiam in aliis temporibus tum primitivis, tum quæ ab eis derivantur, sic:

tnèsemùti, *habito*, pl. kaesàièuti; perf. tnemùt, *habitavi*, pl. kaè aient; imperat. emùtsch, *habita, mane* (*reste dans la maison*), pl. aièntui, *habitate.*
tnesguísti, *abeo, ambulo*, pl. kaèstkóki; perf. tnguíst, *abivi*, pl. kaètkót; imperat. guístsch, *abi*, pl. tkótui.

Not. 2. Pauca quædam in præt. perfecto retinent syllabam continuationis *es*, ut:

tnestkomi, *jaceo;* perf. tnestók.
tnès schiitmí, *præcedo, marcher à la tête;* perf. tnesschiit.
tnestágolússi, *pergo, j'avance;* perf. tnestágolùs.

Scilicet semper adhibentur in sensu continuato; idem observa in verbo interrogativo.

tnès chistèmi? *quid quero?* (ad litt. *sum ad quid?*) perf. tnès'chstèm, *quid quesivi?*

Aliud verò interrogativum tnes s'chèni? *quid facio* tam in presenti quam in perfecto mutat *s* syllabæ continuationis *es* in *z*, euphoniæ gratiâ, et erit tnèz s'chen? *quid feci?*

De Verbis Defectivis.

Improprie quidem verba quædam dicuntur defectiva quæ in præterito tantum usurpantur, non quod præsenti careant, sed quia suprà ratio data, pag. 14, postulat, ut non nisi in præt. perfecto adhibeantur, et sunt:

esmistèn, *novi* (iesm'ím, *scio*).
esiostèn, *novi* (iesiòim *scio*) *aliquid memoriter.*
essùgustn, *novi aliquem* (ex iessùgum).
uíchtn, *video* et *vidi* (ex iesuichm, *video*).
tnèmùt, *habito* et *habitavi* (ex tnèsemùti).
tnezínt? *quid dico, quid dixi.*

Not. 1. Tria priora verba, præterquam quod in præt. perf. semper adhibeantur, admittunt etiam syllabam continuationis *es*, et ratio philosophica est: etenim qui dicit se aliquem vel aliquod nosse et cum loquitur jam novit et novit usque dum loquitur: quod cum sæpe non accidat in reliquis verbis, hinc est, quod non nisi accidentaliter adhibeantur in præt. perf. continuato.

Not. 2. Hæc verba in indicativo tantum defectiva sunt; ex aliis enim modis habent tempora omnia, et etiam ea quæ a præsenti indicativi derivantur; sic, ex

èsmistèn, fiet subjunctivum simplex iksm'ím, *ut sciam;* ok'esm'ím, *ut semper noverim.*

Item essugustn habet subjunctivum ikssúgum, *ut noverim illum* vel *illam.*

tnezínt? habet in subjunct. tik'ezínti? *quid dicam?*

De Derivatione et Accidentibus Verborum.

Verborum derivationes et accidentia sunt multa et tanti momenti, ut qui ea ignoraverit, nonquam ad bene loquendum erit idoneus, nec intelliget, quid sibi velint Indi cum loquuntur. Hujusmodi sunt Reduplicatio, Iteratio, Frequentatio, Diminutio, Reflexio, Copulatio, Popularitas, Reciprocatio, Relatio, Simulatio, Causatio, Localitas, Volitio, Inchoatio, Compositio, etc., unde oriuntur verba reduplicativa, iterativa, etc., et sæpe usuvenit ut una vel plures ex his derivationibus locum habeant in verbis primitivis et in unam vocem coalescent. De singulis aliquid.

§ 1. *Reduplicatio.*

Cum actio verbi transit in objectum unicum, vel semel dumtaxat actio ponitur, forma verbi simplex erit; ast cum sæpe actio verbi vel ad plura referatur objecta, vel pluries actio ipsa repetatur; hinc reduplicatio duplex est; vel enim actio verbi respicit objecta plura sed per modum unius et verbum primitivum admittit reduplicationem vocalis penultima; vel verbum dicit actionem positam circa objecta plura separata et distincta et radix integra verbi duplicabitur, sublatâ tamen vocali intermedia si radix verbi incipiat a consonante. Sit verbum

ìès' àzgàm, *aspicio;* reduplicationes erunt ìès' à azgam,*aspicio illos, illas, uno intuitu;* ìès' az'azgam, *aspicio illos* vel *illa* separatim, quodlibet objectum independenter.

ies màckam, *impedio aliquem* (ne abeat); ès ma'ackam, *impedio illos semel* (uno jussu); ies mck màckam, *impedio aliquem seorsim*, etc.

Nota 1. Verba finita in *èusi* vel *èusm*, quæ copulativa vel locativa sunt (vide infra) formant verbum reduplicativum mutando affixum *èusi* et *eusm* in *èlisi* et *èlism.*

iesngongaeusm, *matrimonio jungo* (de duobus tantum); iesngangoèlism, *plures quam duos.*

tnèslchmí, *alligo;* tneslchèusi, *alligo duo simul;* tne'slchèlis, *alligo plura simul, bina et bina.*

Nota 2. Quædam verba loco reduplicationis mutant radicem verbi, ut:

ieskunèm, *accipio;* ieskóm, *accipio plura per modum unius;* ieskmkóm, *accipio plura* (pluries).

Et derivata, ieskùeltm, *eripio* (vide Verba Relativa); ieskomltm, ieskmkómltm, iestkóm, *pono, colloco;* ieskaminm, *plura pono.*

icsntkóm, *immitto, mettre dedans* (vide Verb. Locativa); iesntkaminm.
iesn'ùlgum, *introduco* (*per ostium*); iesn'pilschm, *plures, plura introduco.*
iespólstm, *occido, percutio*; ieskomím, *plures* (*ut unum*) *percutio*; ieskmkomím, *plures seorsim.*
iestipím, *demitto, descendre quelque chose*; iestónkamím, *plura* (*ut unum*); iestotónkamim, *plura seorsum.*
iesttipím, *præcipitem do aliquem*; iesttónkém, *plures* vel *plura ut unum*; iestattonkèm.
iestllilnùnm, *mori facio, causer la mort*; ieskompím, ieskmkompím.
ieszkamínm, *projicio, jacio, jeter loin, lancer*; iesiskom.
iesttelim, *lacero*; iesttílm, *plura lacero.*

§ 2. *Iteratio.*

Verba omnia sive intransitiva sive activa iterationem admittunt, cum nempe actio verbi repetitur. Componitur autem addendo characteristicæ verbi syllabam el (iterum) quæ respondêre potest syllaba *re* latinorum, sic:

tnès' ímschi, *discedo*; perf. tn'imsch.
iterativ. tnel es'imschi, *iterum discedo*; perf. tnel ímsch.
iesguizllm, *do, dono*; perf. guizlln.
iterat. iel esguizllm, *reddo*; perf. elguizltn.

Atque ita porro in quolibet modo, tempore vel persona.

Nota. In subjunct. verbi iterativi, ut etiam in futuro negativo supprimitur consonans *s* characteristicæ *ks*, sic: iksguizltm, *ut dem*; iterat. ikelguizltm, *ut reddam*; et non ikselguizltm.

§ 3. *Frequentatio.*

Eadem ratione, quæ verba latina dictito, factito, cursito, etc. frequentativa dicuntur, pleraque verba selica frequentative usurpantur in sensu tam activo, quam intransitivo. Consistit autem frequentatio in mutatione affixi cujuslibet verbi intransitivi in *luisi*, activi vero in *luism*. Hæc autem verba recte respondent frequentativis italicis, cum adhibetur verbum *andare* cum participio verbi, ut:

tnes kaimi, *scribo*; tnes kaimluísi, *frequenter scribo.*
tnes ázgai, *aspicio*; tnès ásgamluísi, *frequenter aspicio.*
iesspim, *verbero*; iessplaism, *sæpe verbero.*

Nota 1. Verba non pauca, activa præsertim indeterminata, rejiciunt quidem affixum *i* verbi primitivi, sed ejus loco assumunt affixum *m* activi realis:

tneskóli, *operor*; tneskólmluísi.
tnèsnkuòni, *eligo, choisir*; tnesnkunmluísi.

Nota 2. Licet hæc verba jam per se dicant actionem sæpius repetitam, tamen admittunt etiam reduplicationem, non secus ac primitiva essent, cum sc. verbum

frequentativum tendit in objecta plura. Hæc autem reduplicatio communiter eadem est ac in verbis primitivis, quibusdam exceptis, quæ pro reduplicatione mutant affixum *luisi* et *luism* in *elisi* et *elism* et assumunt *n* ante radicem verbi, sic: iesspím, *verbero;* iesspluísm, *aliquem pluries verbero;* iesnspélism, *aliquos pluries verbero.*

Nota 3. Regula generalis tradita pro formatione verbi frequentativi respicit tantum affixum *luisi* et *luism* non vero radicem verbi, a quo derivatur, quæ radix sæpe alterationem subit, quo fit ut hujus verbi usus satis difficilis tyronibus reddatur. Regulas autem dare de radicis alteratione longum esset; hinc satis erit aliquot frequentativa magis usitata, enumerare ex iis præsertim, quæ alterationem subeunt.

tnès chaui, *oro, precor;* tnès' chomluisi, *sæpe oro.*
tnèsguisti, *ambulo, abeo;* tnesgustluisi, *deambulo.*
tnes ímschi, *discedo;* tnes émschluísi, *frequenter iter facio.*
tnes iòkoi, *mentior;* tnesikoistmluisi, *sæpe mentior.*
tnes ítchi, *dormio;* tnes' étschmluísi.
tneskunei, *accipio;* tneskomluisi.
tnesnackoi, *furor;* tnesnekomluisi.
tnes zeui, *lavo;* tnes zoomluisi, etc.

§ 4. *Diminutio.*

Non solùm nomina, sed etiam verba diminutiva fieri possunt, et sunt sæpe in usu, præpositâ consonante l immediate ante radicem verbi, quæ consonans respondere potest præpositioni *sub* latinorum in compositione verborum.

tnèsòinzuti, *rideo*—tnès l oinzúti, *subrideo;* tnès ílni, *manduco*—tnès l ilni, *parum manduco;* tnès'chgut'télsi, *irascor*—tnes'chlgut'telsi, *subirascor;* tnès kolgoè'emí, *attollo, élever*—tnès kol lgoè èmí, *parum attollo.*

Nota. Dixi consonantem *l* ponendam esse immediatè ante radicem verbi, ergò patet ultima duo verba allata non esse simplicia sed composita; quæ regula servabitur quoties præpositio aliqua vel quælibet alia syllaba præcedit radicem verbi.

Igitur consonans l est characteristica verbi diminutivi sed sæpius accidit idem in verbis diminutivis, ac in substantivis (pag. 4) notatum est, quòd scilicet præter characteristicam l, radix verbi vel in parte vel in toto repetitur, ut ex sequentibus verbis patebit.

tnès chàui, *oro*—tnèslchàchui, *parum oro;* tnès chkólsi, *ignem fodico, attiser le feu*—tnès'chlkókolsi; tnès'chiòkoi, *calumnior*—tnès chlioikoi, *leviter calumnior;* tnes'chskuílti, *sudo*—tnes'chslknikulti; tnes káomí, *frango, rompo*—tneslkakaoimí, *casser en partie;* tnèskaspmí, *cunctor, retarder*—tneslkkaspmí; tnèskaèzi, *calefio*—tneslkoakozi; tnèskaèlti, *bajulo*—tnèslkoakolti, *aliquid leve bajulo;* tnèsngèli, *timeo*—tnésnlgàg'li; tnèsnkunèi, *cano, chanter*—tnèsnlkuknèi; tnèsnsùgunei, *intelligo*—tnèslsùsgunei; iespólstm, *percutio, occido*—ieslpóplstm, *leviter percutio*, vel *parvum animal occido.*

§ 5. *Reflexio.*

Cum actio verbi in agentem redit, verbum dicitur reflexum. Ast nequaquam confundendum est verbum reflexum cum verbo intransitivo; multum enim differunt. Iterum verbum intransitivum dicit tantum actionem moralem ad intra; verbum autem reflexum dicit actionem semper physicam, quam agens ponit ad extra, pro vel contra seipsum.

Reflexio autem duplex est, vel enim actio reflexa ponitur alia persona mediante vel non: in primo casu verbum primitivum fit reflexum, mutato affixo *i* in *misti;* in secundo casu mutatur in *zuti* et verbum inflectitur juxta paradigma verbi intransitivi, sic:

> tnèsnmièpi, *accuso aliquem* (indefin.)
> tnèsnmip misti, *meipsum accuso,* id est *confiteor alia personâ mediante.*
> tnèspólsi, *percutio, accido aliquem* (indef.)
> tnèspls zùti, *meipsum occido* (nullo alio mediante).

Nota 1. Verba reflexa fieri etiam possunt et debent activa realia, quoties vel objectum exprimitur, vel in sensu causativo adhibentur; vide Causatio et Pars II., cap. 6, versus finem.

Nota 2. In utroque exemplo allato vocalis penultima verbi primitivi suppressa fuit in verbo reflexo, quod communiter locum habet tum in formatione verbi reflexi tum in compositione verborum, et generatim hìc semel pro semper notandum, quod quò plus verba a primitivis discedunt, eò plus vocalium amittunt.

§ 6. *Copulatio.*

Quæ intelligatur de verbis inanimatis tantum, et habet locum in activis verbis, tam indefinitis quam definitis. Verbum primitivum fit copulativum, mutando affixum *mi* præsentis indicativi in *cusi* vel *im* in *cusm;* plerumque enim primitiva, a quibus formantur, terminantur in *mi* vel *im.* Syllabæ autem copulativæ respondere possunt præpositioni *cum* latinorum.

> tneslchmi, *ligo* (indefin.); tnèslchcùsi, *simul ligo, colligo* (de duobus tant.); ieslchím, *ligo* (determin.); ieschèusm.
> tnesazmi, *equum capistrare;* iesazim (definit.); tnesazèusi, *equos bine capistrare* (duos tantum); iesazéusm (indefinit.)
> tnesníchi (indefin.), *seco, scier, couper avec un couteau;* iesnichm (definit.); tnesnichèusi, iesnicheusm, *scier en deux.*

Nota 1. Si verba copulativa tendunt in objecta plura, fient reduplicativa mutando affixum *cusi, eusm* in *elisi, elism;* hinc tria exempla supra allata erunt reduplicativa:

> ieslchèlism, *plura* (bina et bina) *colligo;* iesazèlism, *plures equos* (binos et binos) *capistro;* iesnichèlism, *in frusta seco.*

Nota 2. Hæc duo verba kaèsngamnchèusi (ex iesgamenchm *amo*) et kaesngongoèusi licet ad personas referantur habent tamen terminationem in *eusi* in sensu copulativo, quæ syllaba tum respondet adverbio *invicem* vel *mutuo*, sic:

> kaesgamnchèusi, *nos mutuo amamus;* kaesngongaèusi, *nos matrimonio jungimur.*

Nota 3. Omnia verba cum copulative usurpantur, habent terminationem in *eusi* et *eusm*, sed non omnia verba finita in *eusi* et *eusm* sunt copulativa, præsertim cum intercedit præpositio *ch* (supra) tum enim verbum habet sensum status vel motus *desuper* locum. Vide Localitas, § 12.

§ 7. *Popularitas.*

Cum actio verbi ad populum seu gentem indiscriminatim refertur, verbum dicitur gentile seu collectivum; fit autem mutando affixum verbi primitivi i. ltumchi et inflectitur more intransitivorum.

> tnès'chòimi, *aliquem irrideo* (indef.); tnès'choiltúmschi, *gentem irrideo, se moquer du monde.*
> iesgalítm, *appello, peto;* tnesgaltl umschi, *populum convoco.*

Nota. Si occurrat ejusmodi verba frequentative usurpari, cum frequentatio exprimi non possit per finalem *luisi*, exprimitur per reduplicationem, sic:

> tnès chòi oil tumschi, *gentem sæpe irrideo;* tnesglgaltltumschi, *populum sæpe convoco.*

§ 8. *Reciprocatio.*

Verbum reciprocum dicit actionem *invicem* positam a pluribus, respicitque tantum personas. Communiter autem formatur verbum reciprocum, mutando affixum verbi activi definiti in *nuègui*, quæ syllaba respondet adverbio *invicem*, et mutatur characteristica verbi realis *ies* in *tnès* et verbum fit intransitivum. Insuper cum hæc verba jam per se dicant pluralitatem, consequens est non nisi in numero plurali adhiberi.

> tnes aímti, *indignor;* iesaimtm, *indignari facio* (vid. Causatio, § 11); kaèsàmtmnuègui, *nous nous entrefachons;* iesm'èchstm, *vexo;* kaesm'èchstmnuègui, *nos mutuo vexamus;* iesngèlm, *aliquem timeo;* kaèsnglmnuègui, *nos mutuo timemus.*

Nota. Idem hic dicendum quod de verbis frequentativis supra dictum est, quod regula tradita respicit tantum affixum; etenim radix verbi primitivi variationes multas subit pro diversitate verborum, quæ variationes usu tantum poterunt comparari. Ad viam autem sternendam aliquot exempla subjiciam:

> tnes'chàui, *oro;* ies'chàuschtm, *oro pro aliquo* (vid. Relat., § 9); kaès'chòschtuègui, *oramus pro invicem.*
> ies'chiókom, *calumnior;* kaes'schikonuègui, *nos invicem calumniamur.*

esgalitm, *appello;* ksèsgaltuègui, *nos invicem appellamus.*
tnèskolkoelti, *loquor;* kaesklkoltstuègui, *colloquimur.*
tnèsilmí, *sajittas jacio;* iesilím, *ferio;* kaè silnuègui, *nos mutuo ferimus.*
iesólkschitm, *auxilior;* kaesòlkschtuègui, *nous nous entre aidons.*
iespòlstm, *occidio, percutio;* kaesplstuègui, *nos invicem occidimus.*

§ 9. *Relatio.*

Hoc opus, hic labor est, in eo enim maxima linguæ Selicæ difficultas existit, ut quis bene intelligat et memoria retineat quamlibet vocem verbi relativi, cujus frequentissimus est usus; a quâ relatione nulla eximuntur verba, neque ipsa impersonalia.

Relatio autem triplex est: *relatio ad quem*, seu cum verbum activum primitivum regit accusativum pronominis personalis. Relatio ad quid, seu cum verbum regit accusativum rei pertinentis ad aliquem. Relatio mixta, seu cum accusativo rei et dativo personæ personalis.

Nota. Verba relativa semper activa realia sunt, cum necessario casum habeant expressum. Hinc etiam intransitiva, si cum pronomino primitivo conjungenda sunt, mutantur in act[illegible] quæ verba tum habebunt significationem causativam. (Vide Causat. § [illegible]) Denique hic potissimum habet locum pronomen personale copulativum; *ko,* eg[illegible] *ku,* tu, etc. Vide supra.

PARADIGMA VERBI RELATIVI AD QUEM.

iesazgam, *aspicio.*

Indicat. præsens.

Relatio personæ primæ ad reliquas.

Sing.	1 2.	ku ıès azgam	*te ego aspicio.*
	1. 3	ies azgam	*illum, illud aspicio.*
	1. 2.	p ies azgam	*vos aspicio.*
	1 3.	ies a azgam	*illos, illa aspicio.*
Plural.	1 2.	ku ès àzgam	*te nos aspicimus.*
	1. 3.	kaès àzgam	*illum, illud aspicimus.*
	1. 2.	p as azgam	*vos aspicimus.*
	1 3.	kaes à azgam	*illos* vel *illa aspicimus.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko às azgam	*me tu aspicis.*
	2. 3.	às azgam	*illum* vel *id aspicis.*
	2. 1.	kaès azgàlilt	*nos aspicis.*
	2. 3.	as a azgam	*illos* vel *illa aspicis.*

Plural.	2. 1.	ko es àzgamp	*me aspicitis.*
	2. 3.	es àzgamp	*illum* vel *id aspicitis.*
	2. 1.	kaes àzgalîlt	*nos aspicitis.*
	2. 3.	es a azgamp	*illos* vel *ea aspicitis.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	ko es àzgams	*me aspicit ille.*
	3. 2.	ku es ázgams	*te aspicit ille.*
	3. 3.	es àzgams	*illum respicit.*
	3. 1.	kaes azgalîls	*nos aspicit.*
	3. 2.	p es ázgams	*vos aspicit.*
	3. 3.	es à azgams	*illos aspicit.*
Plural.	3. 1.	ko es a azgams	*me aspiciunt illi.*
	3. 2.	ku es à azgams	*te aspiciunt illi*, etc

Numerus pluralis hujus relationis idem est ac numerus singularis, duplicata tantum penultima vocalis radicis, quod observandum est in omnibus in quibuscumque verbis relativis cujuslibet temporis vel modi.

Præterit. perfectum.

Relatio personæ primæ ad reliquas.

Sing.	1. 2.	àzganzn	*aspexi te.*
	1. 3.	azgani	*aspexi illum* vel *id.*
	1. 2.	àzgalmn	*aspexi vos.*
	1. 3.	à azgam	*aspexi eos.*
Plural.	1. 2.	azganzt	*aspeximus te.*
	1. 3.	kae àzgantm	*aspeximus eum.*
	1. 2.	àzgalmt	*aspeximus vos.*
	1. 3.	kae à azgantm	*aspeximus eos.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko ázgantgu	*me aspexisti.*
	2. 3.	azgantgu	*illum* vel *id aspexisti.*
	2. 1.	kae ázgalîlt	*nos aspexisti.*
	2. 3.	à azgantgu	*illos* vel *illa aspexisti.*
Plural.	2. 1.	ko azgantp	*me aspexisti.*
	2. 3.	àzgantp	*illum, illud aspexisti.*
	2. 1.	kae azgalîlt	*nos aspexistis.*
	2. 3.	a azgantp	*illos, illa aspexistis.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	ko àzgais	*me aspexit.*
	3. 2.	azgans	*te aspexit.*
	3. 3.	azgais	*illum, illud aspexit.*
	3. 1.	kae àzgalils	*nos aspexit.*
	3. 2.	azgalms	*vos aspexit.*
	3. 3.	à azgais	*eos, ea aspexit.*
Plural.	3. 1.	ko á azgais	*me aspexerunt*

Ex numero singulari ut supra dictum est.

Futurum.

Non variat a præterito perfecto præposita syllaba *nem.* Item futurum negativum sequitur regulam traditam suprà, scilicet præponitur characteristica subjunctivis *ks* ante perfectum negativum; sic dices: tà ks azganzn, *non te aspiciam,* etc.

Imperativum.

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko ázgant	*me aspice.*
	2. 3.	azgant	*illum, illud aspice.*
	2. 1.	kae âzgalilt	*nos aspice.*
	2. 3.	a ázgant	*eos, ea aspice.*
Plural.	2. 1.	ko àzganti	*me aspicite.*
	2. 3.	ázganti	*eum aspicite.*
	2. 1.	kae ázgalilt	*nos aspicite.*
	2. 3.	a ázganti	*illos aspicite.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	ko ks' ázgams	*me aspiciat ille.*
	3. 2.	ku ks' azgams	*te aspiciat.*
	3. 3.	ks' ázgams	*eum aspiciat.*
	3. 1.	kae ks àzgalils	*nos aspiciat.*
	3. 2.	p ks azgams	*vos aspiciat.*
	3. 3.	ks' a azgams.	*illos, illa aspiciat.*
Plural.	3. 1.	ko ks' á azgams	*me aspiciant,* etc.

Subjunctivi præsens.

Relatio personæ primæ ad reliquas.

Sing.	1. 2.	ku iks ázgam	*ut te aspiciam, aspicere te volo, debeo.*
	1. 3.	iks ázgam	*ut eum, id aspiciam.*
	1. 2.	p iks ázgam	*ut vos aspiciam.*
	1. 3.	iks a azgam	*ut illos, illas aspiciam.*
Plural.	1. 2.	ku ks azgam	*ut te aspiciamus.*
	1. 3.	kae ks ázgam	*ut eum, id aspiciamus.*
	1. 2.	p ks ázgam	*ut vos aspiciamus.*
	1. 3.	kae ks a ázgam	*ut eos, ea aspiciamus.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko aks ázgam	*ut me aspicias.*
	2. 3.	aks àzgam	*ut eum, id aspicias.*
	2. 1.	kae ks azgalilt	*ut nos aspicias.*
	2. 3.	aks a ázgam	*ut eos, ea aspicias.*
Plural.	2. 1.	ko ks ázgamp	*ut me aspiciatis.*
	2. 3.	ks ázgamp	*ut eum, id aspiciatis.*
	2. 1.	kae ks azgalilt	*ut nos aspiciatis.*
	2. 3.	ks a azgamp	*ut eos, ea aspiciatis.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	ko ks azgams	*ut me aspiciat.*
	3. 2.	ku ks azgams	*ut te aspiciat.*
	3. 3.	ks azgams	*ut illum aspiciat.*
	3. 1.	kae ks azgalils	*ut nos aspiciat.*
	3. 2.	p ks ázgams	*ut vos aspiciat.*
	3. 3.	ks à ázgams	*ut eos, ea aspiciat.*
Plural.	3. 1.	ko ks a ázgams	*ut me aspiciant.*

Pro aliis temporibus nulla difficultas, etenim a jam expositis componuntur, juxta regulam, quæ in verbo activo definito supra tradita est.

Nota 1. Relatio personæ 1æ vel 2æ ad tertium, sive animatum sive non, nullo modo variat a verbo primitivo ergo incassum fatigantur qui articulum relativum (gallicé *le, la*) expressum volunt; eádem enim ratione utuntur Selici, quá latini, qui propriè loquendo, non admittunt pronomen demonstrativum in responsione, cum dicunt v. g. *Vidistine Petrum? Vidi. Vendesne equum? vendam.*

Nota 2. Perfecta omnia continuata, uti etiam pleraque verba quæ in 1a. personâ perfecta terminantur in *tn*, formant relationem personæ 1æ ad 2am interposita consonante *m*, sic:

es azgastn, *aspexi continué;* es azgastmn, *aspexi te continue.*
uíchtn, *vidi;* uichtmn, *vidi te;* ès uichstn, *vidi continue;* èsuichstmn, *vidi te continué,* etc.

Quæ verba in relatione aliarum personarum non variunt a præteritis terminatis in *zn*, excepto quod retineant consonantem *m* pro *z* in prima plurali relate ad 2am. singularem.

iespólstm, *percutio;* pólstn, *percussi;* polstmn, *percussi te;* polstmt, *nos te percussimus.*

Item in verbis finitur in *zin* in præt. perf. formatur relatio personæ 1æ pluralis ad 2am singularem, mutando *zin* in *zit.*

ieslzim, *verbero;* lzntèn, *verberavi;* lznzín, *verberavi te;* lznzit, *verberavimus te.*

Nota 3. Verba primitiva bene multa finita in *im*, licet quòd ad inflexionem affixi pertinet, regularia sint, habent tamen quamdam irregularitatem post radicem verbi tam in præsenti quam in præt. perf. admittunt enim syllabam *ul* ante finalem relationis; sic in præsenti verbi ieslzim, *verbero*, relatio 2æ singularis ad 1am. pluralem erit kaès' lz lu lilt, *tu nos verberas.*

Item in relatione personæ 3æ. singularis ad 1am. plur. kaes lz lu lils, *ille nos verberat.*

Eadem syllaba habet locum in præt. perfecto.

Sing. 1. 2. lz lù lmn, *ego vos verberavi;* plur. 1. 2. lz lu lmt, *verberavimus vos;* sing. et plur. 2. 1. kae lz lu lilt, *verberasti* vel *verberastis nos;* sing. 3. 1. kae lz lù lils, *nos verberavit;* 3. 2. le lù lms, *vos verberavit.*

Nota 4. Pleraque perfecta continuata finita in *stèn*, præter syllabam *ut* mutant etiam *e* in *u;* sic perfectum relativum èsmistèn erit

Relatio personæ primæ ad reliquas.

Sing.	1. 2.	esmistùmn	*novi te, je te connais.*
	1. 3.	èsmistèn	*novi illum.*
	1. 2.	èsmilulmn	*novi vos.*
	1. 3.	èsmistè en	*novi eos.*
Plural.	1. 2.	esmistúmt	*novimus te.*
	1. 3.	kaèsmistèn	*novimus eum.*
	1. 2.	esmilùlmt	*novimus vos.*
	1. 3.	kaèsmistè em	*novimus eos.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	kaèsmistègu	*nosti me.*
	2. 3.	èsmistègu	*nosti eum.*
	2. 1.	kaesmilùlilt	*nosti nos.*
	2. 3.	èsmistè egu	*nosti eos.*
Plural.	2. 1.	ko èsmistèp	*nostis me.*
	2. 3.	èsmistèp	*nostis eum.*
	2. 1.	kaesmilùlilt	*nostis nos.*
	2. 3.	èsmistè ep	*nostis eos.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	kaèsmistès	*novit me.*
	3. 2.	èsmistùms	*novit te.*
	3. 3.	èsmistè's	*novit eum.*
	3. 1.	kaesmilùlils	*novit nos.*
	3. 2.	esmilùlms	*novit vos.*
	3. 3.	esmistè es	*novit eos*, etc.

Nota 5. Verbum relativum negativum non differt a positivo præter futurum, quod, ut dictum est, assumit characteristicam subjunctivi *ks*, manente integro præterito perf. a quo futurum perpetuo pendet.

Verbum Relativum ad quid.

Bene notandum est in quo differat verbum activum simpliciter seu primitivum et verbum relativum ad quod primum enim respicit rem vel personam ut casum immediate dependentem ab ipso verbo, quin ulla habeatur ratio ad quem res vel persona illa spectet; secundum autem supponit possessionem vel dependentiam rei vel personæ, in quam actio directe tendit: seu in verbis activis simplicibus actio verbi tendit in objectum in se solum spectatum; in relativis autem actio tendit in objectum, quod refertur ad aliquem tertium indefinitum vel definitum; hinc etiam verbum relativum duplex erit *indeterminatum* et *determinatum;* utrumque autem est activum reale. Characteristica relativi indeterminati est *sch;* determinati verò est consonans l, quæ characteristicæ sequuntur immediate radicem verbi et affixum *m* præsentis indicativi mutatur in *tm.* Igitur generatim verba relativa indeterminata formantur a primitivis, mutando affixum *m* in *schlm;* determinata verò formantur mutando *m* in *ltm*, quæ syllabæ respondere possunt propositionibus *pro* vel *contra:* hinc verba relativa dicuntur etiam verba commoditatis vel incommoditatis juxta naturam radicis verborum et subjectam materiam.

Insuper observa, quod verba relativa characteristicæ *sch* possunt esse dupliciter indefinita, et quoad rem et quoad personam; sed tum affixum *tm* mutabitur in *i* et inflectentur juxta verba activa indeterminata. Verba vero characteristicæ l sunt dupliciter definita et quoad rem et quoad personam, sic:

tnes'chègui, *sicco, secher;* tnes'chègu schi, *sicco aliquid* (indef.) pro aliquo (indef.); ies chègu sch tm, *sicco hoc* (defin.) pro aliquo (indef.); ies chègultm, *sicco hoc* vel *illud* (defin.) pro hoc vel illo (defin.)

iès kólm, *facio hoc* vel *illud;* iès kólsch tm, *facio hoc* vel *illud*, pro aliquo (indef.); ièskolltm, *facio hoc* vel *illud*, pro tali et tali (determ.)

Nota 1. Verba primitivi finita in *tm*, non admittunt aliud *tm*, cum fiunt relativa, sed tantum *sch* vel l post radicem, sic:

iespòlstm, *percutio;* ièspòlschtm (indef.) relate ad quem; ièspòllltm (defin.)

Nota 2. Verba primitiva, quæ habent accentum super affixum admittunt vocalem *i* (cum accentu) inter characteristicam *sch* et finalem *tm:* in verbis verò relativis definitis assumunt vocalem *e* ante finalem *m.*

ièsto èm, *tundo;* iestè schítm, iestè ltèm.
iesspím, *verbero;* iesspschítm, iessplтèm.
ièskaóm, *rumpo;* ieskaoschítm, ièskaoltèm.

Nota 3. Pauca quædam retinent affixum verbi primitivi a quo derivantur, sic:

iès chgalèm, *insidior;* iès chgalèmschlm, iès chgalèmltm.

Quæ verba non amplius admittunt exceptionem notæ 2æ.

Denique verba hæc relativa licet derivata, cum præter accidentalem mutationem affixi nullo modo discedant a forma verbi primitivi, hinc ut primitiva tractanda sunt; modo non interveniat pronomen personale; quod si locum habeat, tum erit

Verbum Relativum mixtum.

Scilicet cum præter accusativum rei (qui tum semper copulatur cum pronomine possessivo *meus, tuus,* etc., habet etiam pronomen personale primæ vel secundæ personæ in compositione: ko, *mihi;* ku, *tibi;* quæ verba referri possunt ad ordinem tertium activorum apud latinos et syllabæ pronominis primitivi recte respondent particulis relativis italicis *mi, ti, gli, ci, vi;* hinc præposito pronomine copulativo *ko, ku,* etc. ante verbum relativum definitum characteristicæ I, inflectetur juxta paradigma verbi relativi ad quem, ita tamen ut hic supponatur relatio cui, seu in cujus commodum vel incommodum actio ponitur.

Licet autem in formatione temporum, nulla interveniat difficultas, si quidem præt. perfectum formatur mutando affixum præsentis *m* in *n;* tamen ut clarius pateat exemplis, præsertim cum hujusmodi verba maximi sint momenti, sic:

PARADIGMA VERBI RELATIVI EX PRIMITIVO.

iesspím, *verbero;* **kuiesspím,** *verbero te.*

Indicativ. præsens.

Relatio personæ primæ ad reliquas,

Sing.	1. 2.	ku ièsp ltèm	*verbero tibi,* v. g. askusèe, *filium tuum.*
	1. 3.	ièsspltèm	*verbero illi.*
	1. 2.	p ièsspltèm	*verbero vobis.*
	1. 3.	ièsspltè em	*verbero illis.*
Plural.	1. 2.	ku èsspltèm	*verberamus tibi.*
	1. 3.	kaesspltèm	*verberamus illi.*
	1. 2.	p esspltèm	*verberamus vobis.*
	1. 3.	kaèsspltè em	*verberamus illis.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko àsspltèm	*verberas mihi.*
	2. 3.	asspltèm	*verberas illi.*
	2. 1.	kaèsspltùlt	*verberas nobis.*
	2. 3.	asspltè em	*verberas illis.*
Plural.	2. 1.	ko esspltemp	*verberatis mihi.*
	2. 3.	èsspltemp	*verberatis illi.*
	2. 1.	kaèsspltùlt	*verberatis nobis.*
	2. 3.	èsspltè emp	*verberatis illis.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko esspltèms	*verberat mihi.*
	3. 2.	ku esspltèms	*verberat tibi.*
	3. 3.	èsspltèms	*verberat illi.*
Plural.	3. 1.	kaèsspltùls	*verberat nobis.*
	3. 2.	p èsspltèms	*verberat vobis.*
	3. 3.	esspltè ems	*verberat illis*, etc.

Præterit. perfect.

spntèn, *verberavi;* spnzin, *verberavi te.*

Relatio personæ primæ ad reliquas.

Sing.	1. 2.	splzín	*verberavi tibi.*
	1. 3.	spltèn	*verberavi illi.*
	1. 2.	splùlmn	*verberavi vobis.*
	1. 3.	spltè em	*verberavi illis.*
Plural.	1. 2.	splzít	*verberavimus tibi.*
	1. 3.	kaespltèm	*verberavimus illi.*
	1. 2.	splùlmt	*verberavimus vobis.*
	1. 3.	kaespltè em	*verberavimus illis.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko spltègu	*verberasti mihi.*
	2. 3.	spltègu	*verberasti illi.*
	2. 1.	kae spltùlt	*verberasti nobis.*
	2. 3.	spltè ego	*verberasti illis.*
Plural.	2. 1.	ko spltèp	*verberastis mihi.*
	2. 3.	spltèp	*verberastis illi.*
	2. 1.	kae spltùlt	*verberastis nobis.*
	2. 3.	spltè ep	*verberastis illis.*

Relatio personæ tertiæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	ko spîtès	*verberavit mihi.*
	3. 2.	spîzis	*verberavit tibi.*
	3. 3.	spîtès	*verberavit illi.*
Plural.	3. 1.	kae spîuls	*verberavit nobis.*
	3. 2.	spîulms	*verberavit vobis.*
	3. 3.	spîtè es	*verberavit illis.*

Imperativum.

spint, *verbera;* ko spint, *verbera me.*

Relatio personæ primæ ad reliquas.

Sing.	2. 1.	ko spílt	*verbera mihi.*
	2. 3.	spílt	*verbera illi.*
	2. 1.	kae spîult	*verbera nobis.*
	2. 3.	spí ilt	*verbera illis.*
Plural.	2. 1.	ko spílti	*verberate mihi.*
	2. 3.	spílti	*verberate illi.*
	2. 1.	kaespîult	*verberate nobis.*
	2. 3.	spi ilti	*verberate illis.*

Relatio personæ secundæ ad reliquas.

Sing.	3. 1.	ko ksspîtèms	*verberet mihi.*
	3. 2.	ku ksspîtèms	*verberet tibi.*
	3. 4.	ksspîtèms	*verberet illi.*
Plural.	3. 1.	kaekspîuls	*verberet nobis.*
	3. 2.	p ksspîtèms	*verberet vobis.*
	3. 3.	ksspîtè ems	*verberet illis,* etc.

Nota. In verbis relativis non finitis in *ten*, non habet locum syllaba uî neque accentus super ultimam vocalem. Vide supra, pag. 42, not. 3.

§ 10. *Simulatio.*

Quædam verba intransitiva dicuntur simulativa, seu affectantia, cum quis videri studet quod revera non est. Hæc autem verba plerumque derivantur ex adjectivis et assumunt affixum verbi reflexi *zuti*, ut: tnesioiotszuti, *fortitudinem affecto* (phys. ex ioioòt tnèsgastszuti, *bonos mores simulo, hypocrisin præ se ferre,* fortis) tnessissuiszuti, *strenuus videri studeo;* et alia ejusmodi, quorum inflexio regularis est juxta normam intransitivorum.

§ 11. *Causatio.*

Pleraque verba intransitiva cum activa fiunt, sæpe vim habent causativam, ut:

tnesgulguílti, *vivo;* iesgulguıltm, *vivere facio, vivifico.*
tnesoinzuti, *rideo;* iesoinzùtm, *ridere facio, provoquer à rire.*
tneschèmtuègui, *me reconcilio cum aliquo;* ieschemtuègum, *alios reconciliare facio.*
tnestllilmí, *morior;* iestllilnùnm, *mori facio*, etc.

Quæ verba sive primitiva sive non, admittere possunt et alias derivationes superius allatas, atque etiam relative frequenter usurpantur.

§ 12. *Localitas.*

Adverbia loci sæpe cum verbis componuntur; unde oriuntur verba locativa. Localitas autem quatuor modos complectitur, sc.

hinc, en deça; inde, en delà; sursum, en haute; intus, au dedans.

His adverbiis respondent sequentes consonantes:

t, *hinc;* z, *inde;* ch, *sursum, versus, apud;* n, *intus.*

Nota. Verba locativa, quæ respondent adverbio *sursum* præter characteristicam *ch*, mutant etiam affixum *m* in *eusm.*

tnesguí, *vado* vel *venio;* tnestgui, *vado hinc, je vais d'ici;* tneszgui, *venio inde, je viens de là;* ies chguím, *vado* vel *venio ad aliquem.*
tnes imschi, *discedo, lever le camp;* tnes t ímschi, *discedo hinc;* tnes z imschi, *discedo inde;* ies chímschm, *discedo versùs, je pars pour quelque place determinée.*
ies ázgam, *aspicio;* ies t ázgam, *aspicio hinc, je regarde d'ici;* ies z ázgam, *aspicio inde;* ies n azgam, *aspicio intus, je regarde dedans;* ies ch azgaèusm, *aspicio sursum* (definit.)
ies tapím, *jaculor;* ies t tapím, *jaculor hinc;* ies z tapím, *jaculor inde;* ies n tapím, *jaculor in;* ies ch tapèusm, *jaculor;* v. g. *avem positam in arbore.*
ies talím, *solvo;* iès t talím, *solvo hinc, délier d'avance;* iès z talím, *solvo inde;* ies ch talím, *solvo super* (v. g. *la charge du cheval*); ies n talím, *solvo intus* (*delier les raquettes*); ies ch taleusm, *solvo sursum.*

Nota. 1. Eædem consonantes characteristicæ verbi locativi remanent etiam in aliis temporibus; sic dices:

tnès t guí, perf. tn't'gui, imperat. t guis'ch.
tnes z gui, perf. tn'z'gui, imperat. z'guis'ch.
ies ch gùim, perf. chgùimn, imperat. chgùimnt.

Nota 2. Verba omnia locativa supponunt semper locum definitum sive ad quem sive a quo, etc., et admittunt etiam post se præpositiones correspondentes *ch* (ad), *tel* (ex), etc., si locus exprimatur.

Nota 3. Locativa activa realia possunt etiam indefinite usurpari, et ut activa indeterminata inflecti, præsertim si locus, licet definitus, tamen non exprimatur. Sic dici potest: ch'azgaèusisch, *aspice super* (aliquot definitum quod subintelligitur v. g. *domum, arborem*, etc.).

§ 13. *Volitio, seu desiderium.*

Verba quæ innuunt voluntatem vel desiderium, duplicem habent formam, sicut duplicem etiam habent sensum; etenim vel voluntas involvit aliquam necessitatem et simplex subjectivum verbi resolvet utrumque, sc. tum verbum volitivum tum verbum expressatum rei desideratæ; sic:

tnes kolkoelti, *loquor;* subj. tiks kolkuèlti, *loqui cupio, I want to speak.*
tnas itschi, *dormio;* subj. tiks itschi, *habeo desiderium* vel *necessitatem dormiendi, I want to sleep.*

Atque hic habent locum gerundi in di latinorum. Vide infra, cap. 6, § 2.

Vel erit animi desiderium ortum ex rei concupiscentia (*I wish*) et verbum mutabit affixum *i* (verbi intransitivi) in *elsi*, assumet *n* ante radicem verbi et erit verbum volitivum.

tnes kaimí, *scribo;* subj. tiks kaimi, *I want to write;* tnes n kaimelsi, *I wish to write.*
tnes susti, *bibo;* tiks susti, *I want to drink* (ex siti); tnes n sustelsi, *I wish to drink* (allectus liquoris dulcedine).

Forma verbi volitivi clarius apparebit ex etymologia; est enim verbum duplex seu compositum ex tnesntelsi (*desidero, arbitror*, etc., vide Syntax) ad litt. *j'ai dans mon cœur, c'est mon intention*, etc., et verbo expressivo rei quæ desideratur. Hinc si decomponas ipsum verbum tnesnsustèlsi habebis tnesntelsi tikssusti (ad litt. *desidero* ut *bibam*, etc.)

Nota 1. Si prima littera radicis verbi primitivi sit *i* in verbo volitivo mutatur in *e*.

tnes ílni, *manduco;* tnesn élnelsi, *cupio manducare.*
tnes i'tschi, *dormio;* tnesn é'tschelsi, *cupio dormire.*

Excipe tnes i okoisti, *mentior*, quod retinet *i* et habet tne-n i kaistelai.

Nota 2. Si affixum verbi primitivi præcedatur a vocali cum accentu, utraque vocalis integra manet, ut: tnesguí, *vado;* tnesngui èlsi, *ire cupio.*

§ 14. *Inchoatio, seu transactio.*

Cum ex uno in alium statum fit transitus, verbum dicitur transactivum; hæc autem verba, ut de simulativis dictum est, sumuntur plerumque ex adjectivis,

characteristica hujusmodi verborum est syllaba *ilschi*, addito adjectivis verbali-catis. Sic si quis ex bonis ad malos mores evocetur, dicet:

tnès kokotil'schi, *improbus evado* (ex ko au kot, *improbus*).
tnès kutnt'ilschi (quasi *grandesco*) ex kutunt, *magnus*.
tnesioiot'ilschi, *fortis evado* (ex ìoiòt, *fortis*).
tnelèsgest ilschi, *convalesco* (physic.) vel *bon-esco* (moral.) ex gest, *bonus, sanus*.

Quæ verba etiam frequenter active usurpantur in sensu causativo (vide supra, Causat.).

ieskokotílschm, *improbum facio evadere, faire devenir mechant.*

Verba autem inchoativa simpliciter, quæ implicant statum rei naturalem, communiter terminantur in *mt* et primitiva sunt:

tnès kualmi, *viresco;* tnesgampmí, *aresco*, etc.

§ 15. *Compositio.*

Vocabula selíca bene multa duplicem habent formam, aliam simplicem seu integram, cum videlicet absolute usurpantur; aliam, ut ita dicam, *sectam*, cum scilicet vocabulum cum alio componitur, et in unum coalescit et hæc est tota lingua indica, quæ et numerum pene infinitum vocum producit et magnum præbet difficultatem Europæis (Germanis non exceptis) quibus ignota omnino est forma hæc loquendi.

Vocabula insuper in compositione, non solum trunca sunt et secta, sed frequenter etiam transformant radicem, ita ut nihil habeant commune cum vocibus simplicibus seu absolutis, ut in sequentibus videre est:

tnes iekomíni, *recuso,*	habet in compositione		tnesiakom.
tneskeíli, *allicio,*	"	"	tnèskaI.
tnesnackoi, *furor,*	"	"	tnèsncko.
tnèstonkami, *depono,*	"	"	tnestka.

Major etiam differentia est in nominibus, ut:

splkeín, *caput,*	in compositione		kan, vel kein.
zitgu, *domus, tentorium,*	"	"	èlgu.
galègu, *dens,*	"	"	cis.
solschíztn, *ignis,*	"	"	ús.

Et alia quam plurima. Sic in phrasi: *venio ad mercandum equum;* ad litt. tnesgùi ikstomístm snchlzaskagae: verba quidem Selica sunt, sed non est lingua Selica; et Selicus unico vocabulo integram phrasim exprimet et dicet: tnèskotoskága ei, *je viens traiter un cheval.*

Siquidem verbum tnesgui habet in compositione tnèsko; tnèstomisti habet tnèsto et snchlzaskagae habet skágae, quæ voces in unum copulantur et composi-

tum assumit omnes terminationes et characteristicas verbi intransitivi et fit tnèskotoskagaei, ita ut in præt. perf. habeat tnkotoskágae, in imperat. kotoskagaeisch, etc. Hinc prætorquam quod verba componantur cum pronominibus et præpositionibus (ut dictum est in verbis relativis et locativis) et aliis adminiculis exprimentibus duplicationem, iterationem, etc., sæpe etiam substantivum cum adjectivo, verbum cum verbo uno vel pluribus, verbum cum substantivo et adjectivo et unico vocabulo comprehenduntur, quod etymologiæ verborum ignarus inextricabilis labyrinthi speciem appellabit. Verum cum nulla dari possit regula generalis pro differentia vocabuli absoluti et copulativi, provisum est ut in dictionario quælibet vox absoluta habeat propriam correspondentem in compositione. Cæterum enim nonnisi iteratus usus ad hanc loquendi formam Europæum ducet. Vide Syntaxim de compositione verborum.

Præter verba nuper exposita, plura etiam substantiva a verbis derivantur, hujusmodi sunt substantiva abstracta, officialia, instrumentalia, etc., de quibus infra dicetur Part II.

Ut autem aliquot ex his derivationibus verborum uno intuitu percipiantur, juvabit sequens tabula verborum, quam subjicio.

Nota. Verba derivata non secus ac primitiva essent, admittunt sæpe et alias derivationes, sicuti etiam dictum est (pag. 33) sæpe plures eadem tempore derivationes admittere possunt.

> tneskóli, *operor;* tnesklkóli, *plura facio;* tnelesklkóli, *iterum plura facio;* tneléslklkóli, *iterum plura parva facio:* tnelcslklkoluísi, *iterum plura parva frequenter facio.*

Atque ita porro in verbis bene multis et laconismus indicus sæpe ut dictum est, unico verbo, integram sententiam exprimit.

Tabula quorumdam Verborum, cum suis Derivatis.

Primitivum intrans. vel absolut.	Radix.	In Compositione.	Activ. definit. vel causativ.
tnesazmí, *ligo.*	az,	tnesáz,	iesazím,
tnesàzgai, *aspicio.*	azga,	tnes ázga,	ies'azgam,
tnes'cháui, *oro.*	cháu,	tnès'cho,	ies'c[illegible]um,
tnes'chléemí, *premo.*	chlèe,	tnes'chla,	ies'chle'èm,
tnès épi, *abstergo.*	èp,	tnès èp,	ies èpm,
tnesgoèli, *abjicio.*	goèl,	tnèsgol,	iesgoèlm,
tneskóli, *operor.*	kól,	tnèskol,	ieskólm,
tnesiòkoi,	iòkoist,	tnèsiko,	iesiokom, *mentiri facio.*
tnesláckai, *humo.*	lacka,	tnesleka,	iesláckam,
tneslchmi, *ligo.*	lich,	tneslch,	ièslchím,

TABULA VERBORUM CUM DERIVATIS.

Reduplicativum.	Iterativum.	Frequentativum.	Diminutivum.
tnesàzàzmí, *plura ligo.*	tnelesàzmí, *iterum ligo.*	tnesazluísi, *frequenter ligo.*	tnèsl̄ azmí, *leviter ligo.*
tnes'az'ázgaí, *plura aspicio.*	tnel̄es'azgai, *iterum aspicio.*	tnesazgamluisi, *sæpe aspicio.*	tnesl̄a azgai, *leviter aspicio.*
tnes'chocháui, *pluries oro.*	tnèl̄es'chàui, *iterum oro.*	tnes'chamluísi, *sæpe oro.*	tneslchàchaui, *paululum oro.*
tnes'chl̄ele'emí, *plura premo.*	tnèles'chl̄e'emí, *iterum premo.*	tnes'chlemluisi, *sæpe premo.*	tues'chl̄l̄è emí, *leviter premo.*
tnes èp'èpi, *plura abstergo.*	tnel̄es èpi, *iterum abstergo.*	tnesépmluísi, *sæpe abstergo.*	tnesl̄è épi, *leviter abstergo.*
tnesgolgoèli, *plura projicio.*	tnelesgoèli, *iterum projicio.*	"	"
tnesklkóli, *plura facio.*	tnèleskóli, *iterum facio.*	tneskolmuísi, *sæpe operor.*	tnesl̄kók'li, *leviter operor.*
tnesikoiòkoi, *pluries mentior.*	tnèl̄esiòkoi, *iterum mentior.*	tnesikoistmluísi, *sæpe mentior.*	tnesl̄iòikoi, *leviter mentior.*
tnèslckalackai, *plura humo.*	tnèl̄eslackai, *iterum humo.*	tneslckamluísi, *frequenter humo.*	tnesl̄láckai, *superficialiter humo.*
tneslchlchmi, *plura ligo.*	tneleslchmí, *iterum ligo.*	tneslchmluísi, *frequenter ligo.*	tnesl̄lchmí, *leviter ligo.*

TABULA VERBORUM CUM DERIVATIS.

Reciprocum.	Reflexum in *isti.*	Reflexum in *suti.*	Gentile seu Collectivum.
kaesazasmnuègui, *nos mutuo ligamus.**		tnesaznzuti, *meipsum ligo.*	
kaes'azganuègui, *nos mutuo aspicimus.*	"	tnesazganzuti, *meipsum aspicio.*‡	tnesazgaltúmschi, *gentem aspicio.*
kaes'choschtuègui, *pro invicem oramus.*	"	tnes'choschszuti, *pro meipso oro.*§	tnes'choschltumschi, *pro populo oro.*
kaes'chlenuègui, *nos mutuo premimus.*	tnes'chlèmísti, *incumbo mihi ipsi.*	tnes'chlenzúti, *incumbo alicui rei.*	tnes'chleltumschi, *genti incumbo.*
kaes èpnuègui, *nos mutuo abstergimus.*	tnès èpsisti, *meipsum abstergo.*	tnesepnzúti, *meipsum abstergo.*	tnes'èpltumschi, *gentem abstergo.*
kaesgolstuègui, *nos mutuo deserimus.*	tnesgolmísti, *meipsum projicio.**[2]	"	tnesgolltumschi, *gentem desero.*
"	tneskolmísti, *se façonner.*	tneskolszúti, *pro me operor.*	tneskolltumschi, *pro gente operor.*
kaes'chiokonuègui, *nos mutuo calumniamur.*	tnesiokoisti, *mihi mentior.*	tnes'chiòkonzúti, *meipsum calumnior.*‡[2]	tnes'chiokoltumschi, *gentem calumnior.*
kaeslckanuègui, *nos mutuo humamus.*	tnesláckaisti, *meipsum tumulo* §[2]	tneslckanzuti, *meipsum humo.*	tneslckaltumschi, *mortuos sepelio.*
kaeslchnuègui, *nos mutuo ligamus.*	"	tneslchnzuti, *meipsum ligo.*	tneslchltumschi, *gentem ligo.*

TABULA VERBORUM CUM DERIVATIS.

Copulativum.	Relativum indef. et definit.	Volitivum.	Substantivum factor.
tnès azèusi, *duo simul ligo.*†	ies àzschítm, iesázltêm.	tnesnazmèlsi, *ligare cupio.*	sguàzim, *ligator.*
	ies'azgaschtm, ies àzgàltm.	tnesn'azgamèlsi, *aspicere cupio.*	sgu àzgam, *speculator.*
	ies'chàuschtm, *oro pro . . .*	tnesnchòmèlsi, *orare cupio.*	sguchaúm, *orator.*
tnes chleusi, *aliquid in alto positum sustento.*		tnesnchlemèlsi, *premere cupio.*	sgu chle èm, *pressor.*
„	ies èpschtm, ies épltm.	tnesnèpmèlsi, *abstergere cupio.*	sgu èpm, *qui abstergit.*
„	iesgoèlschtm, ieskóllltm.	tnes'ngolmèlsi, *abjicere cupio.*	
	ieskólschtm, ieskóllltm.	tnesnkolmèlsi, *operari cupio.*	sgu koim. *factor.*
„	ies iokoschtm, ies iòkoltm.	tnesnikoistèlsi, *mentiri cupio.*	„
„	ièsláckaschtm, ieslackaltm,	tnesnlckamèlsi, *humare cupio.*	sgu làckam, *fossor, fossoyeur.*
tneslcheùsi,	ièslchschitm, ieslchltem.	tnesnlchmèlsi, *ligare cupio.*	sgulchìm, *ligator.*

TABULA VERBORUM CUM DERIVATIS.

Substantivum attributionis.	Substantivum abstractum.	Substantivum instrumentale.	Adjectivum habens vim participii passivi.
	s'azíz, *ligatio, ligatura.*	azmìntn, *ligamen.*	sz'àz, *quod ligatum est.*
azgaèmn, *aspiciando deditus.*	s'azga, *obtutus, regard.*	àzgamn, *observatorium, longue vue.*	s'zázga, *quod observatum est.*
chochòmúl, *orationi deditus.*	s'cháu, *oratio.*	nchàumn, *preces.* ‖	szchaú, *quod oratum est.*
chlèmistèmn, *qui amat aliis incumbere.* ¶	s'chlè'e, *pressio.*	nchlèctím, *torcular.*	szchlée, *quod pressum est.*
èpmèmn, *abstergendo deditus.*	s'èp, *abstergio,*	"	s'zép, *quod abstersum est.*
golmèmn, *qui omnia projicit.*	sgoèlmn, † [2]	"	szgaèl, *quod abjectum est.*
kolsztèmn, *operando deditus.*	skól, *factum, actio.*	n kólmn, *façon.*	szkól, *quod factum est.*
ikoistèmn, *mendacio deditus.*	siòkoist, *mendacium.*	"	sziokoist, *quod quis mentitus est.*
"	slàcka, *humatio.*	"	szlácka, *quod humatum est.*
"	slchìch, *ligatura.*	lchmintn, *ligamen.*	szlich, *quod ligatum est.*

Notanda.

* Cum hoc verbum frequentius pro equis capistrandis usurpatur, reciprocum habet *us* interpositum pro chespin=*collum*, ita ut ad litt. sit *se jeter la corde au cou l'un l'autre à la manière des chevaux.*

† Si huic verbo interponatur præpositio *ch* fiet verbum locativum tnes'chazeùsi =*appendo, suspendo*, a quo derivatur substantivum s'chazeùs=*vexillum*, ac etiam dies dominica, sic dicta a vexillo illa die a duce suspendi solito.

‡ Verbum tnes'azgai habet reflexum quadruplex: 1. tnes azganzuti, *me ipsum aspicio;* 2. tnes'azgasnzúti, *me aspicio in* v. g. *speculo;* 3. tnesazgamszúti, *ostentationem præ se ferre* (*attirer les regards des autres*) ob rem physicam v. g. pulchrum habitum; 4. tnes azgaszuti, *affectare se attentione dignum ob qualitatem moralem* v. g. valorem militarem.

§ Reciprocum, reflexum et gentile hujus verbi habet characteristicam verbi relativi *sch*=*pro*, absurdum enim esset seipsum orare.

‖ Substantivum nchàumn est tamquam instrumentum quo oratur en sensu quo preces sunt media, quibus a Deo gratias obtinamus et hoc substantivo Selici frequentius utuntur quàm s'cháu=*oratio.*

¶ Substantivum attributionis desumitur ex reflexo in isti.

*[2] Significatio reflexi tnesgolmisti est: *je me jette pour mort, v [illegible] dans la bataille* (*c'est le mot des guerriers*).

†[2] Hoc verbo appellatur diabolus.

‡[2] Reciprocum, reflexum et gentile habent præpositionem *ch* interpositam; scilicet: *mentior de, circa aliquem*, id est calumnior. Radix hujus verbi est ex reflexo in *isti.*

§[2] Hoc verbo utuntur Selici cum domunculas terreas ad sudandum componunt.

CAPUT 6um.

De Adverbio.

ADVERBIA TEMPORIS.

spistem? *quando* (relat. ad præt.)
pistèm? *quando* (relat. ad fut.)
iet'lgoa, *nunc, hodie, à present, aujourd'hui.*
tsnò, *nuper.*
kasíp, *diu, serò.*
skasíp, *jamdiu.*
lu tskasíp, *jamdudùm, jadis.*
spiszelt, *heri.*
schièus, *semper.*
taguí, *nunquam, jamais.*
tankò, *pas une fois seulement.*
agal, *quoties.*
lschèi, *tunc.*
lu lschei, *tum, cum, lorsque* (relat. ad præt.)
lu ne, *tum, cum, lorsque* (relat. ad fut.)
zíùzi, *nondum, antequam.*
tlè, *jam, deja.*
isiz, *recenter, il n'est pas long temps.*
ie isiz, *idem.*
agalàskat, *quotidie.*
àgalskuèkust, *quotidie mane.*
àgal chelùg, *quotidie vespere.*
zitsnkoàskat, *nudius tertius.*
schèi s'chaláskat, *nudius quartus, il y a trois jours.*
galíp, *cras* (relat. ad præt.) *le lendemain.*
ne galíp, *cras, demain.*
gaeít, *sæpe, frequenter.*
lùet, *raro.*
i'nknko, *interdum, quelquefois seulement.*
tashòi, *incessanter.*
chmilkomaskat, *tota die.*
tel skuèkust u chelùg, *de mane usque ad vesperum.*
agal spèntich, *quotannis.*
kuín chaskat, *quot dies, combien de jours.*
nkoaskat, *una die.*
aslaskat, *biduo.*
chalaskat, *tres dies.*
màskat, *quatuor dies.*
zilchstaskat, *quinque dies.*
tckanchstaskat, *sex dies.*
spelchaskat, *septem dies.*
hanmàskat, *octo dies.*
gantàskat, *novem dies.*
opnchstaskat, *decem dies.*

Nota. Numerus dierum nuper citatus cum interrogatione kuinchaskat respicit tantum tempus præteritum, sed habet etiam præsens et futurum; in sensu præsenti præponitur schè (pro schei, *hic* vel *hoc*) et consonans *s*, sic:

aslaskat, *il y a deux jours;* sche s'chalaskat, *il y a trois jours*, etc.

In sensu autem futuro præmittitur tantum syllaba nem, sic: nèm aslàskat, *il y aura deux jours.*

ADVERBIA STATUS IN LOCO,

Quæ reguntur a præpositione *l.*

chen, *ubi?*
lechèn, *ubi.*
ièlè, *hic, ici.*
ziò, *ibi* (indefin.)
lschei, *ibi, là* (definit.)
lzí'i, *ibi* (est), *là il est.*
potulschei, *ibi, precisement là.*
lulschei, *ibi, ubi, là où.*
lschèi legù, *eo loco.*
lchíchet, *propè, tout près.*
lchsagam, *proximè.*
lkat, *longe.*
ln kólègu, *alibi.*
lnúist, *supra, sursum.*
lmischùt, *infra, en bas.*
lesmilko, *ubique.*
lesmilkomùlègu, *ubique locorum.*
lstóligu, *humi.*
lkolischùt, *infra, au dessous.*
lchòlzke, *extra, en dehors.*
lchólègu, *in loco deserto.*
lchoéut, *in loco deserto.*
ls'chitezís, *retro* (inanim.), *derrière.*
lkoluchemep, *ante januam.*
lniskót, *trans flumen, à l'autre bord.*
ièzch'ch'o, *cis, en deça.*
lu e lu, *ibi, là bas* (indef.).

Nota. Cum substantiva loco adverbiorum adhibentur more substantivorum declinantur, præposito scilicet pronomine possessivo *i,* meus, a, um, *a,* tuus, a, um, sic:

l'i'smilchemèls, *in facie mea,* id est *coram me.*
l'as'chzhechst, *ad dexteram tuam.*
ls'chzíkue's, *ad sinistram ejus.*
l'snchmickmp, *ad tergum vestrum, derrière vous.*

Carent enim adverbiis absolutis, ante, retro, etc.

ADVERBIA MOTUS AD LOCUM,

Quæ reguntur a præpositione *ch,* ad.

chchèn? *quo.*
ièchè, *huc.*
ièch'ch'è, *huc versus, par ici.*
zíchzí, *illuc, là bas* (indefin.)
lúchlú, *illuc.*
ch sch'èi, *illuc, là* (defin.)
chn kólegu, *aliò, ailleurs.*
chlkót, *longe.*
chnischùt, *deorsum, infra.*
chnuist, *sursum.*
chèsmilko, *quocumque.*
chutèmtch, *down the river.*
chzí, *illuc, là* (*pas loin*).
chlù, *illuc, là.*
luchschei u, *illuc ubi* vel *quò; là où.*

ADVERBIA MOTUS DE PER LOCUM,

Quæ reguntur a præpositione *tel*, ex.

tèl chèn? *unde? d'où.*
iè tel è, *hinc, d'ici.*
ièt è, *hinc, d'ici.*
telschei, *inde, de là* (defin.)
lu tetchlu, *inde, e longe* (indef.), *du loin, de là bas.*
tel lchíchet, *e propè, de près.*
telnuist, *desuper, d'en haut.*
lú tei schei u, *inde unde, de là où.*

Nota. Eadem adverbia temporis et status in loco fiunt adverbia motus addita vel mutata prepositione juxta sensum.

ADVERBIA QUANTITATIS.

kuinch, *quot, combien* (inanim.)
chkuinkuinch, *quot* (anim.)
goèit, *multum, multi* (inanim.)
ch goègoèit, *multi* (anim.)
lùet, *parum, pauci* (inanim.)
ch lùet, *pauci* (anim.)
èsmílko, *totum, le tout.*
èsià, *omnes, omnia.*
s'chùt, *pars, dimidium, la moitié, une partie.*
gaílgoeit, *bene multi, satis multum.*
goà kuínch, *nescio quot? je ne sais combien.*
potu schei, *tot præcisè.*
i potu schei, *æque, nec multum nec parum, une juste quantité.*
gail ta, *vix, fere nihil, a peine.*
ta, *nihil.*

ADVERBIA AFFIRMATIONIS ET NEGATIONIS.

u nèli (communius unè), *utique, oui.*
schèi, *ita est, c'est cela.*
unègu, *vere, vraiment.*
itemí, *sine dubio.*
itemí schèi, *indubitanter est ita.*
tà, *non* (absolute vel cum perf. indicat.)
tàm, *non* (cum præsenti).
tàguí, *absit, nunquam, jamais.*
tamà, *nonne.*
goà, *forte, peut-être.*
ta smistèn, *nescio.*
itenmùs, *frustra, en vain.*
il'tenmùs, *sine ratione.*
gel it tenmus, *immeritò.*
a? *ne?* postponitur a Selicis, anteponitur a Kalispelm.

CAPUT 8um.

Præpositio.

Pleræque præpositiones nominibus et verbis copulatæ inveniuntur (vide Verba Locativa) quæ vero separatæ a nominibus in oratione locum habent, potius adverbia sunt quàm præpositiones. Sunt autem quædam syllaba vel consonantes quæ nominibus præponuntur at præpositionum locum tenent.

ch = *ad, versus, apud* (motus ad).
l = *in* (status in) *dans.*
tel = *ex, ab.*
t = *cum, avec* (regit nomina instrumentalia).
u = *usque, usque ad.*
gol = *propter.*
lkai= *cum, avec* (anim.)

CAPUT 9um.

Interjectio.

Quædam interjectiones propriæ sunt virorum, quædam mulierum, quædam communes.

PROPRIÆ VIRORUM.

iò! admirationis vel lætitiæ.
he iah iò, doloris.
iatgaè, *c'est dommage.*

PROPRIÆ MULIERUM.

nèh! admirationis.
nih! idem.
uèh! improbantis.
eh nò! doloris.

INTERJECTIONES COMMUNES.

mi, *quæso, de grace, s'il vous plait* (semper præponitur phrasi).
gost! *bene, recte.*
hem! *hem.*
hoi! *cessa, siste.*
komi, *utinam.*
ma! (pro mi azgant) *vide, tiens, tenez.*
mil! *iræ.*
igu! *euge, allons, voyons, courage.*
kuené! *expecta, arrête.*
tle kusch, *recedo, recule.*
tls'kiu, *recedite.*
stem? *quid est hoc.*
ustem, *quid ergo.*
Ischei kuemt! *esto, soit.*
ksez s'chèni, *comment.*
ksez s'chèni uta! *comment non.*
a, interjectio approbationis.

CAPUT 10um.

Conjunctio.

u, *et, etiam, adhuc.*
nègu, *et, etiam.*
nè, lunè, } *si* (cum subjunc.)
gèn, *sed, tamen, quoquomodo.*
nèli, *quia, quoniam, etenim.*
kuèmt, *præterea.*
kó, *ergo.*
èmun, *licet, quamvis, quoique.*
nèuè, *licet, quand même.*

PARS SECUNDA.

DILUCIDATIONES IN RUDIMENTA.

CAPUT 1um.

De Recta Pronunciatione.

§ 1.

Lingua Selica abundat consonantibus, et non raró accidit ut quatuor vel quinque vel etiam septem et octo consonantes in uno vocabulo reperiantur, sine ulla vocali intermedia, quod licet satis incommodum primo intuitu videri possit, in praxi tamen nulla interest difficultas, ut ex regulis patebit.

Circa pronunciationem consonantum hoc observandum est.

1. Consonans *g* gutturalis est, sed multo lenior quam *g* hispanica seu arabica, præsertim veró ante *u* et *t* sonat ut *ch* vel *g* germanica in voce *könig*, etc., sic: skaltmigu, *vir;* suígt, *rima, fente dans le bois;* tlágt, *agilis ad currendum;* ttúgt, *volat*, etc., gutturalis *g* vix auditur.

2. Consonans 1 peculiaris omnino est Selicis: hæc autem consonans, quippe quæ Europæis prorsus ignota multis difficultatem præbuit, et alii per *thl* anglicum, alii per *tl*, alii per *gl* expressam voluerunt: nulla tamen ex eis admitti potest, cum 1 selicum sit stricte et unice palatalis (vide pag. 1) quæ consonans cum sit characteristica diminutivi, sive nominis sive verbi, leniter valde pronuncianda est.

3. Consonans *m* in fine dictionum, præcedente alia consonante pronuntiatur ut ĕm, ut sunt præsertim verba activa realia, sic: iêskólm, *facio*, pronuncia ieskólĕm; iesgalítm, pronuncia iesgalítĕm: iesníchm, *seco*, pronuncia iesníchĕm, etc.

Item *m* inter duas consonantes sonat ut ĭm, præsertim si consonans præcedens est *s*, sic: smgeíchn, *ursus*, pronuncia sĭmgeichn; smlích, *saumon*, pronuntia sĭmlich, licet post *m* non sequatur consonans sed *m* habeat apostrophen (') ut, s'm'em.

4. Quod dictum est de consonante *m*. observandum est etiam in consonante *n*, sive in fine dictionis sit sive inter duas consonantes. Hinc quoties post characte-

risticam verborum tnes vel chnes, etc, intervenit *n* cum alia consonante, pronuntiatur ut ĭn, sic: tnesntelsi, *puto*, pronuntia tnesĭntelsi; asnzikam, *terram fodis*, pronuntia asĭnzikam.

Characteristica vero *tn* vel *chn* sive sequatur consonans sive vocalis semper pronuntiatur ut tĕn, chĕn, vel chĭn, sic: tnesnkuèni, *eligo*, sonat ténèsinkuèni vel chinèsinkuèni; tnólschiztm, *ignem accendi* (perf.), sonat tĕnólschiztĕm, etc.

Sicut etiam verba omnia quæ habent vim participii passivi, sic: sznmól, *aqua quæ hausta est*, sonat szĭnmól (a tnesmóli, *aquam haurio*); szntkús, *quod additum est*, sonat szĭntkús a tnesntkúsi, *addo*.

5. Consonans *z* dura est more germanico. Forte non inutile erit, quod qui idiomata indica scripto tradiderunt, omnes eliminant consonantem *z*, cujus loco sufficiunt consonantes *ts*, quæ consonantes, quidquid sit de aliis linguis, magnum sane incommodum linguæ Selicæ parerent; etenim cum sæpe compositio vel syntaxis verborum requirat *t* ante *s*, ut in casu nominativo et in ablativo instrumenti, non solum pronuntiatio sed etiam significatio propter amphibologiam et erroneam orthographicam vitiosa esset.

6. Quælibet consonans cum apostrophe sumit sonum vocalis sequentis; sic: tnes'chgut'telsi, *irascor*, pronuncia tenès chgultĕtélsi,; l'eù, *pater*, pronuncia lĕ èù; s'm'èm, *mulier*, pronuncia si me èm.

Idem dicas de plurali nominum, cum radix sine vocali duplicatur: luk, *lignum*, pl. lklúk, sonat lkŭluk; kutunt, *magnus*, pl. ktkutunt, pronuntia kŭtkutúnt.

Etiam in verbis reduplicationis: iespolpolstm, *plures occido*, sonat iespŏlpostm; iesnmetlm, *misceo*, iesnmtlmetlm, *plura misceo*, pronuntia iesinmĕtlmètlĕm.

Generatim ad tollendam omnem difficultatem in pronuntiatione, hoc dici potest, quod quoties duæ vel plures consonantes intersunt dictioni, præsertim si nec mutæ sint nec liquidæ, semper audiatur sonus vocalis *e* vel *i* intermediæ (semimutæ tamen ut in voce gallicâ *parcĕque*), sic: ésplptlschín, *discalceatus*, sonat éspĕlpĕtlĕschín, vel espĭlpĭtlĕschín; iesptptkum (redupl.), *pluries pungo*, sonat iespĭtpĭtkùm; tnespspma, *despondeo*, pronuntia tĕnèspĕspĕmà, etc.

§ 2. *De Accentu.*

Accentus sive gravis sive acutus distinguit consonantes longas a brevibus (pag. 2.) quodlibet vocalem polysillabum (non compositum) plerumque habet unicum accentum: mómkozin, *hirundo*; lkoíkoko (diminut.), *vitulus infra sex menses*.

In plurali nominum et in verbis reduplicativis, si duplicitur radix cum accentu, etiam accentus repetitur, sic: sti'ichmísch, *puella*, pl. stí tí ischemísh; chilélgu, *cortex*, pl. chíchílégu; ies'azgam, *aspicio*; ies áz ázgam, etc.

Verba composita retinent accentum proprium vocis primitivæ: tneslkukuièzmi, *submissa voce loquor* (*e* pro *u*: oritur enim ex lkùkuiùmi, *parvus*); tnes'chlelkèschini, *illido*, *pedibus offendo*, ex iestelkem, *calcibus aliquem peto*.

Accentus sive acuti sive gravis prolongatio magnam tribuit orationi vim et emphasim, notatque vel diurnitatem actionis, vel qualitatem vel quantitatem juxta sensum, et maxime in usu est, sic:

Hipè '''''' is, pro simpliciter Hipèis, *pluit* (præt. perf.), plus dicit, quam si adderetur adverbium goeit, *multum*, vel kasip, *diu*.
ingamènch, *amo* (vide Part III., § 16.); ingamè ''''' nch, *amo amore incredibili.*
tnaímt, *indignatus sum;* tnaí '''' mt, *maxime indignatus sum.*

Hæc autem emphasis per accentûs prolongationem non solum locum habet in nominibus et verbis, sed in qualibet orationis parte.

Cum verò emphasis respicit pronomen personale 1æ et 2æ personæ exprimitur per repetitionem ejusdem pronominis sed absoluti (vide cap. 5, § 1).

Ne quis in vocibus quibusdam sive loquendo sive scribendo facile decipiatur propter analogiam; orthographiæ hic claritatis causâ subjiciuntur:

és schi it, *primus;* és chíte, *arbor.*
ès kòlkei, *serit, il sème;* eskolkèi, *imago, une image.*
gmgèmt, *graves, pesants;* kmkèmt, *tacet, il ne parle pas.*
geúlègu, *serpent à sonnette;* goeúlègu, *loca multa.*
gamít, *aruit, s'est séché;* kamip, *iram remisit, il s'est calmé.*
kulkúílt, *purpura, de l'ecarlate;* gulguílt, *debitum, une dette.*
kuènt, *accipe;* kue'ènt, *morde;* kuèmt, *insuper.*
spkaní, *cygnus, un cygne;* spkaní, *le soleil.*
tàpskèligu, *il decharge son fusil;* tàepskèligu, *nemo est, il n'y a personne.*
tnèsgoàkoi, *limo* vel *molo;* tneszkoàkoi, *ploro.*
tnespogtílschi, *adolesco;* tnèspogtuílschi, *senesco.*
tntllil, *mortuus sum* vel *viribus defeci;* itntlil, *quievi, je me tiens tranquille.*
tnès sústi, *bibo;* tnès ústi, *mergor.*
iestelím, *rumpo;* iesttelím, *lacero;* iestelím, *luto linire.*
iestipím, *demitto, descendre quelque chose;* ièsttipim, *præcipitem do.*

CAPUT 2um.

Nomen Substantivum.

DE DIFFERENTIA ET FORMATIONE SUBSTANTIVORUM.

Substantivorum species quintuplex est: substantivum abstractum, instrumentale, officiale, attributivum et locativum, quæ omnia vel a verbo vel ab adjectivo correspondente derivantur.

§ 1. *Substantiva abstracta.*

Substantiva abstracta præferunt consonantem *s* pro characteristica, quæ consonans præfixa radicibus verborum, vide cap. 6, § 1; vel adjectivo simplici format substantivum abstractum, sic:

tnèsz'eschmi, *me pudet*, radix est z'esch, cui præposita consonante *s*, erit, sz'esch, *pudor*, *dedecus*, *honte.*

tneslémti, *gaudeo*, *sum contentus*, ex radice lèmt, fiet slèmt, *gaudium*, *lætitia.*

Item ex adjectivis: gest, *bonus*, sgest, *bonitas;* tèie, *malus*, steie, *malitia;* kutunt, *magnus*, skutunt. *magnitudo;* gópt, *piger*, s'gopt, *pigritia.*

Usum autem substantivi abstractivi vide in Syntaxi.

§ 2. *Substantivum instrumentale.*

Substantiva finita in *tn* (tĕn) plerumque instrumentalia sunt et derivantur a verbis.

tó emintn, *malleus*, ex tnèsté'emi, *tundo.*

tlelulègutn, *aratrum*, ex tnestlelúlégui, *terram lacero*, id est *aro.*

kaomíntn, *instrumentum quodvis, quo aliquid frangitur*, ex tnèskaomí, *frango*, etc.

Regula autem generalis pro formatione substantivi instrumentalis hic non datur, affixum enim verbi multis subjicitur exceptionibus; sed ideo tantum verbum feci de his et aliis substantivis, quæ sequuntur, ut studiosus fontes, a quibus vocabula derivantur, per analysin facilius inveniat.

§ 3. *Substantiva officialia.*

Substantivis Latinorum finitis in *or*, respondent substantiva Selica, incipientia per *sgu* (forte ex verbo tnesgui, *vado*, *venio*,) quæ syllaba præfixa verbis activis realibus, loco characteristicæ *ies*, format substantivum; *factor* rei de qua agitur. Sic, ex

ies azgam, *aspicio*, fit sgu azgam, *speculator.*

ex iestkóm, *suo*, *coudre*, fit sgu tkóm, *sutor.*

ex ies'chaum, *oro*, fit sgu-cháum, *orator* (ille qui habet officium præcedendi alios in recitandis precibus).

Sed sgutomísten, *mercator*, non admittit affixum *m* verbi iestomisten (*mercor*) et quædam alia.

§ 4. *Substantiva attributiva.*

A substantivis nuper expositis valde differunt substantiva finita in emn vel uł, quæ quidem respondent etiam substantivis latinorum finitis in *or*, sed alia ratione; etenim substantiva incipientia in *sgu* dicunt tantum officium, quo aliquis fungitur, et supponit aliquem tertium a quo; substantiva vero finita in emn vel uł tribuuntur tantum virtuti vel vitio, seu dicunt aliquem esse deditum rei de quâ agitur: hinc est quod substantiva incipientia per sgu dicuntur officialia; finita vero in emn vel uł dicuntur attributiva.

tnes'chs'chísti, *exploro;* sgu ch'chist, *explorator*, seu *qui habet officium explorandi missus per alium;* ch's'chist'emn, *explorator*, seu *qui vel præ nimiâ diligentiâ vel timore explorando deditus est.*

tnèsngalizni, *cibum mendico;* sgu ngalizn, *qui mittitur ad cibum mendicandum;* ngalzn'emn, *qui cibum mendicando deditus est.*

tnestemisti, *mercor;* sgu–tomíst, *mercator, marchand;* tomist èmn, *qui emendo et vendendo deditus est.*

Nota 1. Substantiva officialia, quorum actio tendit in objectum animatum plerumque sumuntur ex verbis reflexis in *zuti*, mutato affixo *i* in *n*.

icsnkonminm, *misereor;* nkoumn zutn, *miserator.*
icsólkschitm, *auxilior;* olkschs zutn, *auxiliator*, etc.

Nota 2. Quædam substantiva loco syllabæ emn assumunt syllabam uĭ, quæ præsertim substantiva admittunt reduplicationem, cum necessario dicunt frequentationem actionis; hujusmodi sunt:

chochom'uĭ, *orationi deditus;* ex ies' chaum, *oro.*
kolkoltuĭ, *loquax, un babillard;* ex tlneskolkoelti, *loquor.*
chĭchĭp uĭ, *venationi deditus;* ex tnès'chĭpmi, *venor*, etc.

§ 5. *Substantiva locativa.*

Quæ locativa dicuntur, indicant locum in quo actio verbi exercetur. Formantur autem a substantivo instrumentali, præpositis consonantibus *sn* (sĭn) quarum ultima supplet præpositioni *intus* (vide Localitas supra).

ics1kóm, *repono;* 1komíntn, *instrumentum quodlibet, quo aliquid reponitur, sive furca sit vel aliud;* sn 1komintn, *locus in quo reponitur aliquid, magasin.*

icsgóakom, *limo* vel *molo;* goakomn (instrum.), *lima* vel *mola;* sn goakomn (locativ.), *pistrinum, un moulin.*

ics'cháum, *oro;* ncháumn (instrum.), *preces;* snchaumn (locat.), *ecclesia.*

icskolèmp, *aliquid calore coqui;* kolèptn (instrum.); snkoleptn (locat.), *fornax.* Etc.

Nota. Licet quædam verba non habeant substantivum instrumentale absolutum, tamen ad formandum substantivum locativum tribuitur verbo finalis in *tn* acsi instrumentum existeret; cui præponuntur consonantes *sn* ut dictum est, sic:

tnèsemúti, *habito;* sn emútn, *habitatio;* ex emútn, substantivum instrumentale, quod non existit.

De Natura Substantivorum.

Substantiva vel primitiva sunt vel derivata. Derivata sunt nuper exposita instrumentalia, officialia, etc., a quibus propriè loquendo, verbum simplex for-

mari nequit (formari tamen possunt plura verba composita). Primitiva verò radices sunt verborum simplicium quæ etiam primitiva dicuntur. Hujusmodi sunt:

gòlko, *rota;* tnèsgólkoi, *volvo, inverto, rouler.*
k'eschín, *calceamentum;* tnesk'eschinmi, *me calceo.*
sgélui, *maritus;* iesgéluim, *marito, as, prendre pour mari.*
nògnog, *uxor;* iesnògnogm (*quasi uxorare, prendre pour femme*).
skòi, *mater;* ieskòim, *loco matris habeo.*

Substantiva copulata verbo substantivo sum, vide infra, cap. 3, § 3.

CAPUT 4um.

Nomen Adjectivum.

Licet in lingua Selicâ non datur ea difficultas, quæ in quibusdam linguis indicis reperitur, quod nempe quodlibet adjectivum distinguatur inter objectum animatum et inanimatum, sunt tamen quædam adjectiva non promiscue usurpanda (sicuti etiam quædam verba), sed alia relate ad res (inter quas etiam animalia numeranda sunt) alia relate ad personas distinguuntur. Ejusmodi sunt:

Animata.	Inanimata.
nkoèzlzo, *plus;*	koèzt, *plenus.*
pgpgót, *senex;*	skasip, *vetus.**
kutnalko, *adultus;*	kutunt, *magnus, altus.*
ḯkukuimálako, *brevis statura;*	ḯguiguézt, *brevis.*

Et nomen numerale, vide pag. 6.

§ 2. *Natura Adjectivorum.*

Adjectiva alia sunt primitiva, alia a verbis derivata, alia et ipsa verba sunt.

1. Primitiva ea fermo sunt, quæ denotant qualitatem rei intrinsecam, ut: gèmt, *gravis, pesant;* gèst, *bonus, pulcher;* must, *altus;* teie, *malus, deformis,* etc.

Quæ adjectiva licet primitiva dicantur, eo quod ex iis et substantiva abstracta

---

* Dicitur tamen págt skagas (pro pgpgot snchlzaskagae) *equus senex.* Item vox skasip, frequentius adhibetur composita cum substantivo et erit skaspl (vel skaap-si, substantivum incipiat per vocalem vel per *s*) ut skaspize (pro skasip sizém). *une vieille couverture,* skaspl k'eschin, *des souliers vieux,* etc.

(vide supra) et verba plura derivàntur tamen et ipsa dici possunt verba, et præcise 3a persona singularis perfecti, ut patebit in verbificatione adjectivorum (infra vid.)

2. Quædam adjectiva a verbis derivantur, sic:

piák, *maturus*, ex tnèspíkamí, *maturesco.*
inák, *putridus*, ex tnesinkami, *putresco* (de animali).
ituk, *putridus*, ex tnèsitkumi, *putresco* (de ligno).
gamip, *aridus*, ex tnésgampmi, *aresco.*
li íp, *macer*, ex tnesli ipsni, *emacresco*, etc.

3. Alia demùm sunt verba realia et sunt 3a persona singularis vel præsentis vel præteriti continuati; præferunt enim syllabam continuationis *es*, sic:

észalmí, } *ægrotus* (est).
es'chzóléls, }
esnmkoíchn, *gibbus* (est), *bossu.*
es'chnmkein, *cæcus* (est).
esntkène, *surdus* (est), *unica aure.*
essúkuti, *inflatus* (est).
èsgèiu, *immaturus* (est), *crudus.*

Nota 1. Hæc adjectiva in oratione sæpe admittunt articulum lu, seu pronomen relativum (vide infra, Part III., cap. 1.), sic:

ies'azgam lu es'chzálèlsi, *aspicio qui ægrotus* (est), id est *ægrotum visito.*
taks'ilntgu lu esgeiu, *ne comedas quod crudum* (est), etc.

Nota 2. His adjectivis (vel his verbis) utuntur Selici loco participii præsentis, præposito item articulo lu, sic:

keílnt lu èsotitschi (redupli.), *excita dormientes*, id est, *qui sunt dormientes.*

§ 3. *De Substant. et Adject. Verbificatis.*

Substantiva et adjectiva quoties copulantur cum verbo *sum* verbificantur, hoc est, præmittunt characteristicam *tn* (vel *chn*), *kn*, etc., verbi intransitivi, quæ characteristica, ut dictum est, æquivalet verbo substantivo. Bene tamen notanda sunt quæ sequuntur.

1. Substantivum indeclinabile manet per omnes modos et tempora, neque mutat finalem, neque admittit ullum affixum.

2. Characteristica imperativi et subjunctivi tiks, kuks, etc., et temporum quæ a præsenti subjunctivi derivantur mutatur in tikl, kukl, etc. (in substantivis tantùm) quæ characteristica dicit relationem ad aliquem tertium seu commodum vel incommodum vel possessionem (vide Syntax. de Verbo Possess.)

3. Tam substantivum quam adjectivum nullam habet characteristicam in tertia personâ utriusque numeri seu caret verbo *sum;* hinc

Indicat. præsens.

1.	tn ilemígum	*sum dux, je suis chef.*
2.	ku ilmígum	*es dux.*
3.	ilmígum	*est dux.*
1.	kac ililmígum	*sumus duces.*
2.	p ililmigum	*estis duces.*
3.	ililmígum	*sunt duces.*

Futurum.

1.	nèm tn ilmígum	*ero dux*, etc.

Imperativ. et Subjunct.

1.	tikĭ ilmígum	*ut sim dux.*
2.	kukĭ ilmígum	*ut sis* vel *esto dux.*
3.	kĭ ilmigum	*ut sit dux.*
1.	kackĭ ililmigum	*ut simus duces.*
2.	pkĭ ililmígum	*ut sitis duces.*
3.	kĭ ililmígum	*ut sint duces.*

Adjectivum indeclinabile quidem manet in indicativo, sed in imperativo et subjunctivo assumit affixum *i* verbi intransitivi, sic:

tnkonkoint	*sum pauper.*

Imperat. et Subjunct.

1.	tiks konkoínti	*ut sim pauper.*
2.	kuks konkointi	*ut sis* vel *esto pauper.*
3.	ks konkointi	*ut sit pauper.*

Nota. Modus exprimendi substantivum vel adjectivum verbificatum in sensu *continuato*, differt a verbis communibus; loco enim syllabæ *es* ponitur vocalis *i* non post sed ante characteristicam seu verbum sum, quæ vocalis remanet etiam in tertia personâ utriusque numeri. Notandum est etiam quod hæc vocalis accidentalis quidem est in multis adjectivis, sed in aliis pluribus ita inhæret, ut tamquam essentialiter copulata videatur, et qui etymologiam verborum non noverit, facile decipiatur in verbificatione adjectivorum incipientium per *i*, quorum pleraque non sunt simplicia sed composita a vocali continuationis *i*, sic:

ichitmèlgu, *nudus;* ichitás, *macer;* igam, *aridus* (naturaliter); ikoèu, *stultus;* itág, *amarus;* inas, *humidus;* ipúg, *fœtidus;* et alia ejusmodi, quæ copulata cum verbo *sum*, erunt itnchilmèlgu, *nudus sum;* ikuchitás, *macer es;* ipkoèu, *stulti estis*, etc.; et non tnichitmèlgu, kuichitàs, etc.

Igitur sensus substantivi vel adjectivi verbificati simpliciter erit

tnskaltmígu, *sum vir* (*hic et nunc*).*
tnilmígum, *sum dux* " "
tnkonkoint, *sum pauper* " "
tnsissúis, *sum fortis* " "

Præposita vero vocali *i* sensus erit

itnskaltmígu, *sum vir* (ut semper fui).
itnilmígum, *sum dux* (ut antea), *je suis encore chef.*
itnkonkoint, *sum pauper* (adhuc), *je suis toujours pauvre.*
itnsissuís, *sum fortis* (ut semper fui), etc.

Adjectiva significationis passivæ, seu radices verborum more adjectivorum usurpatas, vide infra, cap. 6, § 1.

§ 4. *De Derivatis ab Adjectivis.*

Præter substantiva abstracta, quæ formantur ab adjectivis præposita simpliciter *s* (ut supra, pag. 64), et verbum substantivum, formantur etiam:

1. Verba activa realia, plerumque in sensu *causativo*, præposita nempe characteristica *ies* et affixo apposito *m.*

ikoeu, *stultus;* ieskoeum, *stultifico, faire perdre la tête.*
kutunt, *magnus;* ieskutuntm, *magnifico, agrandir.*
tèie, *malus, improbus;* iestèiem, *quasi improbifico, rendre mauvais.*

2. Verba quæ latine inchoativa dicuntur, quorum characteristica finalis est *ilschi* (pag. 48, supra) sensus *intransitivi:* gópt, *piger;* tnésgóptílchi, *piger fio* (quasi pigresco), etc.

Quæ verba usurpari etiam possunt activè in sensu causativo, ut: iòiòot, *fortis;* tnesìoiòotílschi, *fortis evado;* ieslòiòtilschm, *fortem evadere facio,* etc.

3 Verba quædam reflexa in *szuti* ejusdem significationis, ac in verbis reflexis (pag. 36) dum est, sublata tamen ultima littera adjectivi, sic: tnèsioiò zuti, *conor, s'efforcer.*

4. Quod si ultima littera intacta maneat, tum fiat verbum simulativum (supra, pag. 46): tnesìoio t'suti, *fortem me esse affecto.*

Nota. Adjectiva a quibus verba supradicta derivantur, dicunt semper relationem ad objectum animatum et respiciunt aliquam animi qualitatem.

Derivationes quorumdem adjectivorum in unum collectas continet Tabula apposita.

---

* Hoc verbum etiam moraliter intelligendum est, et gallice diceretur, ***agir en homme;*** tám kuskaltmigu, ***tu n'agis pas en homme;*** kukÌskaltmigu (imperat.), ***agis en homme.***

Tabula quorumdam Adjectivorum, cum suis Derivatis.

Adject. primitiv.	Substant. abstractum.	Verbum substantiv.	Activum causativum.	Inchoativum.	Reflexum.	Simulativum.
gèst, *bonus.*	sgèst, *bonitas.*	tngèst, *bonus sum.*	iesgestím, *bonum afficio aliquid.*	tnesgestilschi, *bonus evado.*	tngeslzut (defect.) *bene me gero.*	tnesgestszuti, *bonos mores simulo.*
gópt, *piger.*	sgópt, *pigritia.*	tngópt, *piger sum.*	ièsgóptm, *aliquem ut pigrum habeo.*	tnesgoptílschi, *piger evado.*	"	tnesgoptszuti, *ignaviam simulo.*
ikoeu, *stultus.*	iskoèu, *stultitia.*	itnkoèu, *stultus sum.*	ieskoèum, *stultum reddo.*	tneskokotilschi, *stultus evado.*	tneskomszúti, *meipsum stultum reddo.*	tneskokotszúti, *stultitiam affecto.*
ioiòot, *fortis.*	sioiòot, *fortitudo.*	tnioìoot, *fortis sum.*	iesìoioot m, *fortifico.*	tnesiòiotilschi, *fortis evado.*	tnesioioszúti, *conor.*	tnesiòiotszuti, *fortitudinem simulo.*
konkoint, *pauper.*	skonkoint, *paupertas.*	tnkonkoint, *pauper sum.*	ieskonkointm, *pauperem facio.*	tneskonkontilschi, *pauper evado.*	tneskonmszuti *me pauperem reddo.*	tneskonkontszuti, *paupertatem affecto.*
koáukot, *impius, demens.*	skoaukot, *impietas.*	tnkoáukot, *impius sum.*	ièskokotím, *impium efficio.*	tneskokotilschi, *impius evado.*	tneskómszuti, *me impium reddo.*	tneskokotszuti, *impietatem affecto.*
kutunt, *magnus.*	skutunt, *magnitudo.*	tnkutunt, *magnus sum.*	ieskutúntm, *magnifico.*	tneskutntilschi, *magnus evado,* (inanim.)	"	tneskutiszuti, *superbio.*
sisius, *intrepidus, fortis* (moral.)	s'sisiùs, *intrepiditas.*	tnsisius, *magnanimus sum.*	"	tnèssisitilschi, *magnanimus evado.*	"	tnessisiuszuti, *intrepiditatem affecto.*
teie, *malus.*	steie, *malitia.*	tnteie, *malus sum.*	iesteiem, *aliquid bonum fœdare* vel *ut improbum habeo aliquem.*	tnestiètilschi, *malus evado.*	"	"

CAPUT 4um.

Nomen Numerale.

Numerus cardinalis verbificari potest et debet, quoties copulatur cum verbo *sum*, hoc tamen discrimine, quod numerus cardinalis relativus ad personas assumit tantum characteristicam verbi, ut in substantivis verbificatis dictum est; inanimatus verò assumit etiam affixum *i* in subjunctivo et imperativo, more adjectivorum.

Animatum: tnchoaksi, *sum unicus, solus.*
kaechesèl, *sumus duo.*
nèm pchchechelès, *eritis tres.*

Imperat. et Subjunct.

Animat.	Inanimat.
kaèks' chosél, *simus duo.*	ksesèli, *sint duo.*
ks'chchechelès, *sint tres.*	ks' chelèli, *sint tres.*
etc., etc.	ks músi.
	ks zíli.
	ks làckani.
	ks síspeli.
	ks henéni, etc.

Hoc substantivo fit numerus ordinalis (supra, pag. 8) et ex eodem fieri etiam potest et alius numerus distributivus, interposita reduplicatione, ubi opus fuerit et addito affixo *i*, hoc modo:

k'es'chnknaksi, *singuli* (animat.); k'es'chsèsèli, *bini;* k'eschchechelèli, *terni;* k'es'chmsmùsmsi, *quaterni*, etc., et conjungitur juxta personam.

Nota. Numerus distributivus hic expositus, respicit tantum tempus futurum seu imperativum; si enim referatur ad rem jam factam vel præsentem, tunc erit

kaechuáksi, *sumus singuli;* pès'chsèsèl, *bini estis;* es'ch'chechelès, *sunt terni*, etc.

CAPUT 5um.

De Pronomine.

1. Pronomen primitivum 2æ personæ pluralis duplicem habet formam in compositione, scilicet *p* et *mp* præponitur 2æ pluralis verbi cujuslibet intransitivi, vel activi absoluti (vide Paradigmata) et præponitur substantivis et etiam ipsi pronomini personali absoluto in casu vocativo (vide infra Syntax.): *mp* semper postponitur sive ad formandum 2am personam pluralem verbi activi realis, sive substantivis copuletur et est pronomen possessivum (vide supra, 9).

2. Etiam pronomen personale copulatur cum verbo *sum*, more substantivorum.

ku suèh? *tu quis* (es) vel *quis es* (tu)?
tn keiò, *ego sum, c'est moi.*
ku anui kuiskusè'e (vocat.), *tu es, fili mi!*

Nota. Verbum *sum* copulatur cum pronomine personali in responsione seu in sensu simplici, non autem in phrasibus compositis (vide Synt., cap. 5, § 1).

CAPUT 6um.

De Verbo.

§ 1. *De Radicibus Verborum et earum usu.*

Quodlibet verbum componitur characteristica, radice et affixo. Sic in veroo intransitivo tnèslèmti, *gaudeo*, syllaba *tnes* est characteristica; syllaba *lèmt* est radix; syllaba *i* est affixum verbi.

Item in verbo activo reali, iesgoèlm, *projicio, desero*, syllaba *ies* est characteristica; syllaba *goèl* est radix; syllaba *m* est affixum.

Sed non in omnibus verbis intransitivis vel activis absolutis, affixum verbi est tantum *i;* sicuti non in omnibus activis realibus affixum verbi est tantùm *m;* etenim in quolibet verbo intransitivo vel activo absoluto, quod habet accentum super affixum *i*, consonans præcedens non pertinet ad radicem, sed ad affixum, ut in verbis activis realibus, quæ habent item accentum super ultimam vocalem, eadem vocalis pertinet etiam ad affixum, non ad radicem. Sic in verbo tnèsazmi, *ligo*, radix est *az*, non *azm:* iesnkétím, *submergo*, radix est nk'ét.

Nota. Verba quæ in radice nullam habent vocalem, interponunt radici vocalem affixi: ieslzim, *verbero*, radix liz; ies lch im, *alligo*, radix lich; tnes psp ma, *despondeo*, radix psáp, etc.

Sunt etiam aliæ exceptiones in verbis finitis in *mí*, ut infra videre est: præ cæteris usus te plura docebit. Igitur ad eruendam radicem verborum regula generalis erit, auferre a 1a personâ præsentis characteristicam et affixum modo nuper dictos Sint verba:

tnes aíp mí, *curro,*	radix	erit	aíp.
tnes áui, *recito,*	"	"	au.
tnes chègul, *sicco,*	"	"	chègu.
tnes chlp mí, *venor,*	"	"	chlíp.
tnes gamp mí, *aresco,*	"	"	gamíp.
tnes ilmí, *jaculor,*	"	"	ilíl.
tnes lmkamí, *uror,*	"	"	lmák.
tnes itkumí, *putresco,*	"	"	itúk.
tnes ilp mi, *saucior,*	"	"	ilíp, etc.

Radix verbi intransitivi est 3a persona singularis perfecti; radix autem verbi activi nullam per se valorem habet, verùm adminiculis additis varias habet significationes et maximo in usu est, etenim

1. Radicibus verborum quorumlibet (etiam impersonalium) præposita consonante *s* fit substantivum abstractum:

tneskoèlti, *onero, charger,* radix koèlt; hinc skoèlt, *orus, la charge.*
tneslgupmí, *nocco mihi, se faire du mal,* radix lgúp; hinc slgup, *vulnus, contusio,* etc.

Item in impersonalibus: esttipeisi, radix ttpéis, hinc sttipeis, *pluvia;* esneùti, *ventus spirat,* radix neùt; hinc snuèt, *ventus,* etc. Vide Tabula Verborum.

2. Si præter consonantem *s*, addatur consonans *z*, quæ consonans in compositione equivalet adverbio *inde* (vide supra, Verb. Locativ.) fiet forma adjectivi habentis vim participii passivi in *us* latinorum; hinc ex radice kol verbi tneskóli, *facio,* fiet skól, *factum, un fait;* szkól, *factus, a, um;* et declinabitur more substantivorum, præposito pronomine i, *meus,* a, *tuus,* etc., quod pronomen hic supplet pro persona a qua, et præposita etiam syllaba lu, *qui, quæ, quod* (vide Synt.) eritque

Sing.	lu isz kól, *a me factus, a, um,* vel *quod a me factum est.*	Plur. lù kae sz kól.
	lù asz kól, *a te factus,* etc.	lu sz kól mp.
	lù sz kól is.*	lu sz ko ol is.

Nota. Cum hoc verbum (vel adject.) equivaleat participio passivo, hinc semper dicit relationem alicui substantivo præcedenti (Syntax., cap. 6, § 6).

3. Ex radice verbi activi copulatâ cum characteristicâ verbi intransitivi tnès fiunt adjectiva verbificata, significationis passivæ, ut participia in *us* latinorum:

tnes lích, *sum ligatus,* ex radice lích, verbi tneslchmí, *ligo;* kuès líz, *es vulneratus,* ex radice líz, verbi ieslzím, *verbero;* es lóg, *est terebratum, c'est percé,* ex radice lóg, verbi tneslgomí.

* Cum in oratione exprimitur pronomen primitivum znilz, *ille,* supprimitur finalis *is.*

Eadem ratione omnia verba activa sæpe passivè usurpantur, præsertim cum de rebus inanimatis agatur.

es'chtúg, *est additus*, ex tnes'chtgumi, *addo*.
eskolmznmáp (ostium) *est clausum*, ex tneskolnznmápi, *ostium claudo*.
eskolnch'hèp (ostium) *est apertum*, ex tneskolnch'hépi, *ostium aperio*.
eskoop (pellis) *est depsa, la peau est passée*, ex tneskoopmí, *pelles depsere*.
èskuèn, *est captus, il est pris*, ex tneskunel, *capio*.
eslacka, *est humatus, couvert de terre*, ex tneslackai, *humo*.
èslòk, *est sepositus, mis de coté*, ex tneslkomí, *sepono*.
eslóz, *est comminutus, est brisé*, ex tneslózi, *comminuo*.
esních, *est sectus, est scié, coupé*, ex tnesníchi, *seco, serro*.
esnimàp (aqua) *friguit*, ex esnimpma, *aqua friget* (impers.)
esnmièp, *est accusatus*, ex tnesmièpi, *accuso*.
esnzísch (aqua) *est calefacta*, ex tnesnzichi, *aquam calefacio*.

Hæc forma dari potest etiam adjectivis prædicatis, cum aliquo modo passivam habere possunt significationem.

èsgèst (quasi) *bonificatus est*.
estcio (quasi) *improbificatus est*.
eskutunt (quasi) *magnificatus est, magnus factus est*.

Nota. Imperativum et subjunctiv. verbi passivi resumit affixum utriusque characteristicæ.

tik' eslchmi vel tik' èslchím, *ut sim ligatus*.
kuk'eslzmi vel kuk'èslzím, *ut sis verberatus*.
k'eslgomí vel k'èslgóm, *ut sit terebratum*.

Hinc patet, quare Selici numquam subjunctivo activo in sensu continuato utantur, daretur enim locus amphibologiæ, quæ numquam in eorum linguâ invenitur.

§ 2.

1. Imperativum simplex utriusque characteristicæ potius tempus *permissivum* dicendum est; pendet enim communiter a voluntate eorum qui jubentur, ac si subintelligeretur: *si velis* vel *per me licet*. Hinc paradigmatis verbi activi imperativum erit:

kolish, *operare* (si velis) vel *per me licet ut operares*.
kólnt, *fac* (si velis).

Si vero actio ponenda non relinquatur alterius voluntati sed a jubente pendeat, tum non imperativum simplex adhibetur, sed præsens subjunctivi vel simplex vel continuatum, quod ultimum maximam habet vim imperandi.

Igitur forma imperativi triplex est; vel enim dicit simplicem permissionem aut etiam votum imperantis et adhibetur imperativum simplex, vel dicit quandam civilitatem vel petitionem et præponitur imperativo communi syllaba *mi* (pro komi,

angl. *pray*, gall. *s'il vous plait*) vel dicit necessitatem, convenientiam vel absolutam imperantis voluntatem et tunc præsens subjunctivi tenebit locum imperativi, quo sensu habebit etiam primam personam singularis, et licet absurdum videri possit, ut aliquis seipsum jubeat facto tamen Selici seipsos jubent; hinc:

guìzlt (ex iesguízltm, *dono*), *dona, si velis.*
mi guìzlt, *quæso dona, de grace, s'il vous plait, donnez.*
Subj. 1. iksguìlzltm, *donare volo*, vel *debeo, donem ego.*
2. aks guìzltm, *des* (*you must give*).
Item continuat. ak' esguìzltm (*prends bien garde, ne manque pas de donner*).

Nota. Secunda persona imperativi adjectivi verbificati semper desumitur a subjunctivo: kuksgèsti, *esto bonus;* pksgèst, *estote boni*, etc.

2. Quoniam de subjunctivo sermo est, bene notandum est etiam, quod præsens subjunctivi supplet etiam pro verbis voluntatem, desiderium vel motum significantibus, nempe æquivalet gerundiis in *di* et *dum* latinorum, quin verbum præcedens exprimatur; ergo substantivum

tikskolkoèlti, valet: *opus est ut loquar*, vel *voluntatem* vel *desiderium habeo loquendi*, vel *ad loquendum vado.*

3. Infinitivum, quo Selici carent, etiam hoc tempore suppletur: kozuìs tiksкóli, *dixit mihi ut operer, il m'a dit de travailler.*

Frequentius tamen infinitivum dependens a verbo præcedenti suppletur per substantivum abstractum æquivalens: hòists lu szkalkoèlts, *cessavit verba sua*, id est *loqui;* gamènchs smemszút, *amat ludere, il aime à jouer.*

Idem dicendum cum infinitivum est absolutum, seu sine personâ cui referatur et sine numero: hinc si dicas *malum est mentire*, vertes, teie lu sòikoist, *id est malum est mendacium.*

Infinitivum verò præteriti temporis resolvitur per perfectum indicativi: tutels koguizltgu (ad litt. *putavi mihi dedisti*), hoc est *te dedisse mihi.*

In verbo negativo præponitur præsenti particula negativa *tam* et præterito *ta* (vide supra), verum interdum adhibetur etiam *ta* pro *tam* in præsenti, sed tunc significatio diversa est, etenim cum *ta* dicat tempus præteritum et verbum adhibeatur in præsenti, sequitur sensum phrasis habere aliquid mixtum præteriti et præsentis. Igitur sensus expressionis negativæ, tam kuiès'azgam, erit angl. *I am not looking at you;* scilicet, hic et nunc sine ulla relatione a parte ante.

Sed ta kuiès'azgam, erit gallice, *je ne t'ai pas regardé, ni te regarde*, id est, *je ne te regarde jamais.*

Verba impersonalia etiam intransitiva usurpantur in sensu relativo ad quem, supposita 3a personâ indefinitâ tamquam agente:

kaèttipeìlils (ad litt.) *pluit nobis ille, la pluie nous a pris;* tamquam iesttipeìltm, *pluo alicui* (vide Verba Relativ. supra), quod ex iesttipèism, *pluo*, ex impersonali èsttipèisi, *pluit.*

De Verbis Intransitivis.

Nomine intransitivorum veniunt non solum verba primitiva et derivata, quæ nullam dicunt actionem ad extra, sed etiam derivata a primitivis, quæ dicunt actionem ad extra, ut sunt reciproca in *uègui*, gentilia in *umschi*, et reflexa in *zúti*, quæ verba nullum post se casum admittunt a verbo dependentem, sed absoluto semper adhibenda sunt et sequuntur paradigma verbi intransitivi. Quod si post se casum habeant, et transitiva fiant, sensum mutant et vim habent causativam (vide supra, pag. 47, § 11.) et hoc sensu omnia verba intransitiva, etiam derivata fieri possunt activa, et valde usitata sunt:

tnesòimí, *irrideo aliquem;* tnesòinzuti, *rideo;* ta koksòinzútstgu, *ne me ridére facias.*

íesgolítm, *appello;* kaesgaltuègui, *nos invicem appellamus;* ilmígum kaegaltuègu lils, *dux fecit nos mutuo appellare*, etc.

Verba diminutiva respiciunt non solum actionem sed etiam subjectum.

iesÌspím, *leviter flagello*, vel *puerulum flagello.*
tnesÌkókli, *operor aliquantulum*, vel *res minutas facio.*
tneshìlni, *modicum quid manduco*, etc.

Item tria hæc interrogativa:

tnèzint? *quid dico, quid dixi?* tnezs'chèm? *quid facio?* tnes'chstèmi, *quid quæro?*

Etiam activa frequenter usurpantur in sensu relativo.

ezínstn? *quid dixi* (perf. contin.)? ezinstmn? *quid dixi tibi?* kaezinstgu? *quid dixisti mihi?* pik' ezíntm? *quid dicam vobis?* es'chèstn, *quid feci?* es chèstmn, *quid feci tibi?* kaès chèstgu? *quid fecisti mihi?* kaes'chèlils? *quid fecit* (*ille*) *nobis?* pik'ezs'chènm? *quid faciam vobis?*

CAPUT 7um.

De Adverbio.

Dua præsertim adverbia status, ièlè, *hic*, et lzí, *ibi*, frequenter usurpantur copulata cum verbo *sum*, more adjectivorum; sed duo notanda sunt.

1. Quod adverbium ièlè, quod, ut arbitror, componitur ex pronomine demonstrativo iè (*hoc*) et præpositione *l* (*in*) (quasi hoc in loco) admittit pronomen iè cum conjungitur verbo *sum;* tnl'è, *sum hic, je suis ici.*

2. Quod utrumque adverbium frequentius fit verbum reale, scilicet cum characteristica et affixo verbi intransitivi et equivalet verbo *maneo.*

tnèstl' èlei, *maneo hic;* tneslzii, *maneo ibi;* perf. tnlèle, *mansi hic;* tulzi *mansi ibi.*

Hinc imperativum non sequitur formam adjectivi verbificati, sed imperativum verbi intransitivi.

l'el èsch, *mane hic;* l'eleui, *manete hic;* lzisch, *mane ibi;* lziui, *manete ibi;* subjunct. tiks'élei, *ut maneam hic;* tikslzii, *ut maneam ibi.*

Nota 1. Verbum tnezlzii interdum admittit, seu repetit idem adverbium absolutum ante se, emphasis gratiâ, lzi u tnlzi, *c'est là que je suis, que je reste.*

Nota 2. Utrumque adverbium verbificatum admittere etiam possunt aliquas ex particulis seu præpositionibus verbi locativi et tunc sensus requirit verbum correspondens subintellectum et mutant præpositionem status *l* in aliam juxta sensum.

ch zisch, *abi illuc;* tn'z't'èle, *inde huc veni, de là je suis venu ici.*

Nota 3. Eamdem sequuntur rationem adverbia quælibet verbificata, sive in imperativo, sive in sensu locativo usurpentur:

lkót, *longè;* tnlkót, *longe absum;* tkótsch, *hinc abi longe, discede hinc, éloigne toi.*

PARS TERTIA.

INTRODUCTIO AD SYNTAXIN.

Hoc iterum opus, hic iterum labor est: in obscuris enim versamur, cum nihil prorsus existat, ex quo regula ulla bene loquendi desumi potuerit; sed omnia ore tenus comparanda fuerint et prius per synthesin, postea per analysin procedendum fuerit. Hinc potius quam syntaxin, introductionem ad syntaxin appellavi; viam enim tantum sternet ad reliqua, quæ desunt, investiganda.

CAPUT 1um.

De Particulis u et Îu.

Hæ duæ particulæ u et Îu, quæ indeclinabiles sunt, multimodam apud Selicos habent significationem, et cum sæpissime in oratione locum habeant, hinc eorum usus et valor apprime declarandus est et separatim

Particula *u* est: 1. pronomen relativum, relate ad personas definitas in casu recto.

> kolinzutn esia u eskólists, nègu kokólis; ad litt. *Deus omnia qui fecit, etiam me fecit.*

Presertim verò subintellecto verbo *sum.*

> Jesu Klist kolinzútn skusé'es u kaeln'èilils, *Jesus Christus Dei Filius* (est) *qui nos redemit.*

2. Est particula causativa (cur, quod) et indicatum postulat.

> iten mùs u kuesalmti, *non est ratio, cur indigneris.*
> gol iszpupusènch u tnzkoako (perf.), *ob meum animi dolorem,* (est) *quod ploro, je pleure de chagrin.*

3. Est pleonasmus in phrasi emphatica, præsertim interrogativâ (gall. *et donc*).

u golstem kocheszinmntgu? u koanschmèn a? *et quare me verbis provocas? ergone hostis tuus (sum) ego?*

4. Æquivalet præpositioni *usque, usque ad, quoadusque* cum agitur de tempore, non de loco.

telskuèkust u chlùg u tnchlíp, *a mane usque ad vesperum* (est) *quod venatus sum;* ta is'itsch u galip, *non dormivi usque mane.*
Iu tel schei u tnz'ál ta ieIgestilsch u ietIgoa; *ex eo quod informatus sum, non iterum bonus evasi* (convalui) *usque nunc.*

Item cum verbo: ta skolkoelt u tIlíl; *non locutus est, quoadusque moreretur, il est mort sans parler.*

Nota. Copulativa nègu, *et,* in contextu semper mutatur in *u,* quæ vocalis minime confundenda est cum particula u, de qua loquimur.

Particula Iu est: 1. articulus præpositivus definitus (gall. *le, la*) animatus et inanimatus.

Iu skèligu u (*et* pro nègu) Iu guiguèiul kolinzùtn epszkól, *homines et jumenta sunt opus Dei;* Iu sz'zíche ta epspiikalk, *nux pinea non habet fructus, les pommes de pin n'ont pas de pignons.*

Etiam si substantivum præcedatur a pronomine possessivo, more italico.

chèn Iu isololminch? *ubi* (est) *meum sclopatum?*

Item cum substantivum admittit aliquam præpositionem hæc semper postponitur articulo:

nè tn uèlkup Iu tel esmock; *cum descendero ex monte.*
k'tá as'ozko Iu tel amzítgu, *si non exiisses ex domo tua.*

Supprimitur autem cum substantivum præceditur a pronomine demonstrativo:

mi koguizIt zi schelmín, *quæso da mihi illam asciam;* kuènt iè luck, *accipe hoc lignum.*

Cum vero phrasis referatur ad objectum generale seu indeterminatum, articulus Iu libentius omittitur:

koaksguizItm s'iIn, *da mihi cibum;* Iu nackaemn szizmelt nèm koaukót skèligu, *qui fures pueri, erunt impii homines.*

Vel cum substantivum partitive usurpatur:

smènigu Iu isztomíst, *tabacum* (est) *quod emi;* suèt Iu szkolchizsch? skolkusée, *quis* (est) *qui advenit? juvenes.*

Hæc autem particula tamquam articulus præpositivus præponitur etiam substantivis in casu vocativo:

zgui ui Iu pisnkuskusigu, *venite vos fratres mei*, quasi, *venez o vous les mes freres.*

2. Est pronomen relativum *qui, quæ, quod*, in casibus obliquis animatis et inanimatis.

ehsgu íulzn iè isgusigult, Iu spiszèlt u eskolkoèstgu, *adduxi ad te hos filios meos, quibus heri* (est) *quod locutus es*; ielesukúm antapmín Iu kokólntgu, *refero arma tua, qua mihi commodasti.*

Et in casu recto inanimato:

ihèe spiikalk Iu espiák, *Ecce hic fructus, qui* (sunt) *maturi.*

Atque etiam in casu recto animato vel inanimato, sed indefinito (gall. *celui qui*).

Iu gamènehs kolinzútn èsguèschmísts Iu tèie, *qui amat Deum, odit malum*; iIn iè tel esiá Iu ikulkuíl, itág; u Iu ipkpík, itísch; *comede ex his omnibus; ea quæ rubra* (sunt) *amara sunt et ea quæ alba, dulcia* (sunt)

Interdum etiam in casu recto animato et definito:

skèligu Iu gést, ta ksngélmis Iu stllíls; *homines qui boni* (sunt) *non timebunt mortem.*

3. Præponitur etiam verbis, quæ habent præpositionem *gól*, propter, in subjunctivo et æquivalet articulo præpositivo ante infinitivum substantivum italicum:

Iu gol tiks imschi u eszkoakoi, *propter quod discessurus sum* (est) *quod plorat.*

4. Cum vero absoluta præponitur verbis, est adverbium temporis et significat quando vel quoties.

Iu kskólutgu té stem, kuks'chaúi, *quando facturus es aliquid, ora*; Iu koníchz, koes'choinzutmis, *quoties me videt, irridet me.*

5. Denique particula Iu non solum substantivis, adjectivis, pronominibus, verbis et præpositionibus, sed etiam adverbiis tamquam vel determinativa vel expletiva conjungitur: Iu skasip, *jamdiu*; Iu spiszelt, *heri*; Iu tsné, *nuper*, etc. Adeo ut exceptis nominibus vel indeterminate vel partitive sumptis, ut dictum est, nullum fere sit vocabulum quod hanc particulam non præ se ferat, atque ex hoc ipso difficultas interpretationis oritur, cujus significatio a contextu et materiali collocatione particulæ eruenda est, s[illegible]

gest skèligu (indef.) *boni ind*[illegible] gèst Iu sk[illegible] [illegible]; Iu gest skèligu [illegible]; skèligu Iu gest, *[illegible] qui b*[illegible]

Nota. Articulus Iu eliditur ante pronomen demonstrativ[illegible], sed zi accipit *i* ante se:

Iiè, [illegible]

CAPUT 2um.

Nomen Substantivum.

§ 1

In nominibus neque distinguitur genus, quod unicum est, neque casus, proprie loquendo, sed numerus et persona relationis, ut dictum est in rudimentis. Qui verò latine vocantur casus sic distinguuntur.

Nominativus ut ab accusativo distinguatur, cum uterque in eadem phrasi concurrunt, exigit ante se consonantem *t*.

> Pólls askusée t Piel, *percussit filium tuum Petrus:* vel vice versa: Pólls Piel t askusèé, *percussit Petrum filius tuus.*

Quam loquendi formam retinent Selici etiam cum nulla intervenit ambiguitas, præsertim cum emphatice loquuntur.

> tsuèt u kuìzls lu asngapèus, u lu askeltich? Tkolinzútn: *quis dedit tibi animam et corpus? Deus.*

Hæc eadem consonans *t* necessario habet locum ante personam agentem in 3a personâ indeterminata verbi significationis passivæ (vide infra, cap. 6, § 4).

Genitivus possessionis vel dependentiæ exprimitur præponendo possessorem rei possessæ (more anglico) cui ultimæ additur consonans *s*, seu pronomen possessivum personæ 3æ (supra, pag. 9: Pól skuse'es, ad litt., *Paulus filius ejus*, id est *Pauli filius;* askoì zítgus, *mater tua domus ejus*, *domus matris tuæ*.

Nota. Loquendi modum indorum accuratissimum consideres velim in duobus præsertim substantivis sequentibus: sukonín, *gratia, favor, beneficium, miseratio;* sguiz zsch, *donum.* Quæ substantiva si in sensu possessivo adhibeantur, interveniente tùm personâ a qua, tum personâ cui donum vel gratia tribuitur, possessivum pronomen respicit non personam largientem donum; sed veluti si in dono vel gratia tribuenda, illa cederet etiam jure possessionis, pronomen possessivum petit personam cui gratia confertur, et persona tribuens assumit præpositionem *t*. Hinc *ne rejicias gratiam Dei;* nequaquam dicent ta k'esgoèlstgu kolinzutn konéns: sed dicent ta k'esgoèlstgu a sukonín tel kolinzutn: id est, *ne rejicias gratiam tuam ex Deo.*

Item stem lizí astèm? isguiz zsch tel islàgt; *quid* (est) *res illa tua? Donum meum ex amico meo; c'est un present de mon camarade.*

Cum igitur hæc substantiva et alia ejusdem generis semper relationem ad aliquem dicere debent, si indeterminate usurpanda sunt, relatio erit ad 1am personam pluralem. Hinc sententiam: *gratiæ Dei multæ sunt*, vertes: goéit lu kaesnkonín tel kaekolinzutn.

Dativus, seu in verbis dandi et reddendi præponitur sæpe præpositio *l* substantivo *cui.*

> l suèt u guílzltgu lu asízem? l isínzo; *cui dedisti lodicem tuam? fratri meo minori.*

Si vero, dativus sit pronominis personalis, cum verbis copulatur (vide verb. relat. mixt.) excepto pronomine personali absolute usurpato et repetito emphasis gratiâ, cui etiam eadem consonans *l* præficitur.

> l anui u guizlzu lu isnazlkeit; ad litt. *tibi* (est) *quod dedi tibi indusium meum.*

Dativus commoditatis seu ablativus cum præpositione *pro* suppletur per consonantes kl præpositas substantivis vel pronominibus absolutis et inflectitur juxta personas, sunt enim consonantes characteristicæ verbi possessivi.

> kl suét u kueskóli? *cui* vel *pro quo* (est) *quod operaris?* ikl koiè, *mihi, pour moi;* akl anui, *tibi, pour toi;* kl znilz, *illi, pour lui;* kaeklmpilé, *nobis, pour nous;* kl ililmígum, *pro ducibus, pour les chefs*, etc.

Nota. Si dativus commoditatis et genitivis possessionis in eadem sententiâ concurrant, consonantes kl præponuntur substantivo rei possidendæ.

> kuent iè z'óliguélgu, anl'eu kl k'eschis; *accipe hanc pellem cervinam, patris tui pro calceamentis ejus.*

Vocativus præter pronomen personale *ku=tu*, et *p=vos*, admittit etiam ante se pronomen possessivum.

> koaksseùn'em kuisgusigult, lu eskolkoèlstmn; *audias me, tu fili mi! cum te alloquor.*

Sæpe etiam admittit particulam lu: u pezst'chèni lu pisnkusgusigu! *quid facitis vos fratres mei!*

Nota. Adjectivum pgpgót, frequenter pro substantivo adhibetur et accipitur vel pro parentibus, vel pro consanguineis quibuscumque, majoribus natu tamen, vel parentum senioribus. Sed in casu vocativo numeri singularis rejicit reduplicationem: ta ksgoèlstmn ku upgót (pro ku inpgot), *non te deseram, tu pater mi,* vel mater mea, vel quisquis alius sit, ex majoribus, cui sermo referatur.

Ablativus cum præpositione *a* vel *ab* personæ agentis in verbo significationis passivæ, suppletur per consonantem *t* (vide infra, cap. 6, § 4).

In verbo autem possessivo eadem præpositio vertitur per præpositionem correspondentem *tel*, quâ etiam vertitur ablativus cum præpositione *ex* vel *de*, cum motus de loco vel tempus significatur: tèl chen u kuz'zgui? tel sgutpkeín; *d'où (est ce) que tu viens? de la porte d'enfer:* lu tel nògnomnzn, ta inkogèst tuséunc tel a nui; *ex* (quo) *duxi te uxorem, nec unicum bonum* (verbum) *audivi ex te.*

Ablativus modi vel instrumenti admittit ante se consonantem *t* tamquam præpositionem (gall. *avec*): tstem u polstns? tsschensch, tluk, t ololím, etc; *avec quoi l' a-t-il battu, avec un pierre, avec un baton, avec un fer,* etc.

Substantivis significantibus materiam ex qua aliquid est, præponitur eadem consonans *t* (gall. *de*): t sípi łu isgetîschn, *mes mitasses sont de peau;* tlúk u epszooschin, *ligneum habet crus, il a une jambe de bois.*

De Plurali Nominum.

Quod spectat ad numerum multitudinis observa, non adhiberi numerum pluralem, præsertim in sensu possessivo, quoties latine usurpari solet, scilicet collectivè sed tantum distributivo, cum sermo sit de re unica, quæ possideatur a pluribus. Igitur sententiam sequentem: *tentoria indorum ex pellibus confecta sunt,* non vertes: skèligu zizitgus tketite u esklkol: hoc enim significaret quemlibet indum, plures habere domos seu tentoria. Vertes igitur: skèligu zi itgus tkaetite u eskol (partative) acsi diceres; *quodlibet tentorium indorum pellibus confectum est.*

Ergo pluralis nominum in sensu possessivo duplex est: vel enim de unica re sermo est, quæ ad plures pertinet et reduplicabitur tantum vocalis substantivi, non secus ac in 3a persona pluralis verborum dictum est; vel agitur de rebus pluribus ad singulos pertinentibus et tunc tantum radix etiam nominis duplicabitur juxta naturam substantivorum in numero plurali (vide supra, pag. 2).

§ 2. *De Substantivis Abstractis.*

Substantivis abstractis non paucis carent essentialiter Selica (sicut Indi omnes) cum non nisi ea quæ sub sensus cadunt, animadvertant, in iis quæ ad moralem pertinent, exceptis vocibus *gèst* et *teie,* per quas quidquid bonum vel malum est, sive physicum sive morale, distinguunt, nihil amplius norunt. Sic virtus, prudentia, castitas, humilitas, etc., nullo modo exprimere valent.

Substantiva vero quæ ad res physicas referuntur, facillime efformant, quoties habent vel adjectivum vel verbum æquivalens, ut dictum est.

Hujusmodi substantivis abstractis utuntur Selici vel absolute copulatis cum pronomine possessivo, ut: is sgèst, *bonitas mea;* a steie, *malitia tua;* skutúnts, *magnitudo ejus,* etc.; vel in sententiis simplicibus et generalibus, ut: tèie łu siekoist, *malum est mendacium.*

Etenim in sententiis compositis libentius adhibent circumlocutionem verbi vel substantivum attributionis, sic: *Deus odit mendacium,* melius vertes; kolinzútn saaímes (anim.) łu esiòkoi, id est *qui mentiuntur;* vel łu ikoistèmn, id est *mendacio deditum;* quam, kolinzútn esgueschmists (inanim.) łu siekoist.

Substantiva quædam, quæ non admittunt pronomen possessivum (cujusmodi sunt, quæ ad aëris temperamentum pertinent) conjuganda sunt sicut verba, nempe ratio habenda est tempori, in quo in oratione sermo est: etenim vel de præsenti agitur et characteristica substantivi *s* retinetur; vel de præterito et rejicitur; vel de futuro et præponitur particula *ne,* characteristica futuri subjunctivi et sublato similiter *s* siquidem futurum a perfecto formatur: skèpz, *ver, le printemps;* łskèpz, *vere, au printemps* (indefin.); łu kèpz u euguímnzn, *vere* (elapso), *veni ad te;* nè kepz mkaełuichtuègui, *vere* (futuro), *nos mutuo iterum videbimus.*

Duo substantiva quorum alterum sit in casu possessivo, vertuntur juxta regulam positam in genitivo possessionis. Vide supra.

Si vero plura substantiva in sensu partitivo vel quantitatis indeterminate in eadem phrasi usurpentur, copulanda sunt per syllabam *u* (pro negu=*et*):

> smenigu u npkumintu u iuzmn lu isztomist; *j'ai acheté du tabac, de la poudre et du vermillon.*

Particula sukul (vel suku ante vocalem vel *s*) substantivis in numero plurali præposita, format substantivum societatis seu concomitantiæ et semper jungitur pronomini possessivo:

> isukul tiituit, *juvenes socii mei;* asuku sklkaltmigu, *viri socii tui;* sukul pelplguis, *mulieres sociæ ejus;* i sukul ukaèlgu, *cohabitator meus;* asuku èligu, *gens tua;* kae suku skèligu, *hommes* (genericè) *socii nostri*, id est *proximus noster, notre prochain.*

Bene tamen advertendum est quod, exceptis tribus ultimis substantivis quæ ad omnes indiscriminatim referri possunt, in reliquis omnibus pronomen possessivum referri semper debet ad aliquem qui constituit partem classis, de qua sermo est Nunquam igitur dices *viro:* asukulpèlplgui, neque *mulieri;* asukusklkaltmígu, neque *seni aut habenti uxorem;* asukultiituit, etc.

Selici nonnullis carent substantivis genericis, ut avis, serpens, color, digitus, in quibus semper nomine specifico utuntur; sic substantivum avis per nomen genericum guìguo iul, *animal* exprimunt, præsertim cum pueri venatum eunt. Substantivum serpens per duplex substantivum scheuilo et geulégu; quorum prius est genus serpentis innocui, et quibus terra Selicorum abundat, alterum est serpens crepitans (*serpent à sonnette*) ad quos fere reducuntur omnes serpentes, quos norunt.

Item colores singuli suum nomen habent, excepto viridi et cæruleo, qui unica et eadem voce *ikoin* exprimuntur. Vox tamen color non existit.

In interrogatione igitur cujusnam coloris aliquid sit, utuntur interrogativo lehèn u ezgaíl, *quo modo, de quel maniere?* tomistmn sizém, *emi lodicem;* lehèn u ezgail? *quo modo, de quelle couleur?* opik, *album;* ikuíl, *rubram*, etc.

Item quilibet digitus vocem propriam habet, sed pro digitis in genere utuntur substantivo chèlsch, *manus*, vel zooschín, *pes.*

CAPUT 3um.

Nomen Adjectivum.

§ 1.

Adjectiva verbificata in sensu negativo sequuntur formam paradigmatis verbi negativi.

tà isgèst, *non sum bonus*, vel *non bene me habeo;* tà astèie, *non est malus;* tà skutunt, *non est magnus*, etc.

Adjectivum plerumque substantivo præponitur:

konkoint skeligu, *du monde pauvre;* sisius skaltmigu, *un homme brave.*

Cum vero intervenit vel subintelligitur verbum *sum*, interponitur articulus lu.

kutúnt lu inzítgu, *magna* (est) *domus mea;* ta ksguizlzn lu s'iln, nètli teie lu auzüt; *non dabo tibi cibum, quia mali* (sunt) *mores tui.*

Articulus lu præponitur etiam adjectivis absolutis, sed relationem habentibus substantivo præcedenti: schèi lu müst, *hæc* (v. g. domus) *est alta;* iché lu uisschn, *Ecce hic longum*, v. g. *lignum.*

Adjectivum *æternus* a parte post, per futurum negativum ta k'èp (vide Verb. Possess. infra), *non habebit*, et substantivum shoi, *finis*, exprimitur: ta kèpshoi, *non habebit finem*, æternus.

Sed *æternus* a parte ante, nullo meliori modo verti potest quam per adverbium nondum et antequam (zuizi) eadem ratione, qua S. Scriptura utitur eisdem adverbiis in paraphrasibus ejusdem adjectivi. Male igitur vertitur per verbum negativum ta lu tèl schei u sztagolechst; verbum enim tnestagolechsti ad litteram significat *opus aggredior* (gall. *mettre la main à l'œuvre, commencer*), syllaba enim finalis chst supplet pro substantivo chèlch, *manus* (vide Composit. Verb. infra) quod nihil habet commune cum adjectivo *æternus.*

§ 2. *De Comparativis et Superlativis.*

Quæ nos comparativa et superlativa vocamus, alia ratione usurpantur a Selicis, qui in comparatione duorum affirmant de majori, quod de minori neganti; quod quatuor modis fieri potest.

1. Per simplicem affirmationem rei majoris, minori prætermissâ, sed præposito articulo lu rei affirmandæ et præpositione tel rebus comparandis: ngetlzin lu tlagl, *equus meus est agilis, mon cheval est le coureur*, sc. in comparatione alterius equi; chèn lu gèmt, iè tel esèl? *lequel est le* (*plus*) *pesant de ces deux?* iè lu gemt, *celui-ci est le* (*plus*) *pesant.*

2. Vel per affirmationem et negationem: inzitgu lu nuíst, u ta lu anzitgu; *ma maison est la haute et non la tienne.*

3. Vel præponendo rei majori adverbium telsè, *inde* (quasi *plus*): pgpgòt lu inléu, a lu anléu telsi pgpgót; *senex est pater meus, sed pater tuus est inde senex*, id est *senior*: tlo goéit u guízlzn, u telsi goéit kuiksguizltm; *jam plura dedi tibi, sed inde multa* (*hic plura*), *dare intendo.*

4. Præponendo rei minori negativam ta et adverbium ezgail, *sicut* (vide hoc Adv. infra): sàliskt selisch ítgnes tà ezgaî sitísch ts'chízui; *la gamache des Tetes plattes n'est pas si douce que celle des Cœurs d'alène.*

Superlativa communius positiva usurpantur, id est, sine ulla ad alia relatione. Interdum tamen præponuntur adjectivis quædam adverbia vel alia adjectiva ad exprimendam superioritatem rei; ejusmodi sunt: mil, *nimis;* gaeít, *multum;* schiémil, *supra modum;* esnchschiizin, *superior, superlative, primus;* kutunt, *summopere*, etc.

Hinc ex positivo gest, *bonus*, fieri possunt superlativa mil gèst, *optimus, optimé*, kutunt gèst, *grandement bon;* schiemil gèst, *le meilleur, bon au dessus de tout;* esnchschiizin gest, *superlativement bon.*

Cum vero intervenit interrogatio et responsio, semper præmittitur articulus lu: chèn lu schiemil gèst? *le quel est le meilleur?*

Item hæc superlativa comitatur adjectivum esià, *omnes*, cui præponitur præpositio tel, *ex*, quam præpositionem requirunt etiam adjectiva primitiva, quæ dicunt superioritatem:

> ilmígum lu esnchschiizín tèl esià skéligu, u lu kolizútn lu esnchschiizin tel esià ililmígum; *le chef est au dessus de tout le peuple, et Dieu est au dessus de tous les chefs.*

Sensum etiam superlativum habent adjectiva cum accentû prolongatione (vide supra) qua ratione etiam verba fieri possunt superlativa: tnpupuse ' ' ' ' nch, *j'ai été tres affligé*, etc.

CAPUT 4um

Nomen Numerale.

Interrogatio quoties cum responsione semel, bis, ter, etc., per numerum cardinalem vertitur: kuínch u ptapmègu? esel, cheles, etc.; *quoties pugnastis cum hostibus? bis, ter*, etc.

Unus et *alter* per idem nomen chnáksi (vel nko de inanim.) exprimitur: *unus ridet, alter plorat;* chnàksi esoinzúti, chnáksi eszkoakoi; *unus est bonus, alter est malus* (inanim.); nko gèst, nko tele.

IMAGE EVALUATION
TEST TARGET (MT-3)

1.0
1.1
1.25
1.4
1.6
1.8
2.0
2.2
2.5
2.8
3.2
3.6
4.0

6"

Photographic
Sciences
Corporation

23 WEST MAIN STREET
WEBSTER, N.Y. 14580
(716) 872-4503

CAPUT 5um.

De Pronomine.

§ 1.

Pronomen personale triplici modo exprimitur.

1. Absolutum, quod adhibitur in responsione post interrogationem suèt, *quis?*

ku suèt? *tu quis* (*es*) koiè vel tnkoio, *moi, c'est moi*, etc.

2. Copulativum, quod habet locum in nominibus, præsertim in casu vocativo (vide supra, p. 83.) et in indicativo verbi relativi (supra paradigm. verbi relat. ad quem.

3. Per syllabam finalem in aliquis temporibus ejusdem verbi relativi. Vide ibid.

Nota 1. Licet pronomen personale contineatur in verbis sive primitivis sive relativis, sæpe tamen repetitur pronomen absolutum emphasis gratiâ:

ta ikskolkoèlt lu koiè, *non loquar ego;* gèst koníchtgu tanui, *bene me vidisti tu.*

Nota. Cum interest verbum *sum*, interest etiam pronomen relativum u vel lu et pronomen personale præcedit:

tkoía u gulguílstm, *ego* (sum) *qui salvum te feci.*
koiè (accus.) lu koilpnuntgu, *c'est moi, que tu a blessé.*

§ 2.

Pronomen possessivum est semper copulativum; hinc possessivum relativum (gall. *le mien, le tien*) absolutum usurpari nequit. Igitur interrogatio cujus et responsio tribus modis verti potest.

1. Per circumlocutionem verbi possessivi tuepl (infra) et pronomen primitivum, sic: *cujus est sclopetum hoc? meum;* suèt lu ep sololmínch l'ié? koiè: ad litt. *quis* (*est*) *qui habet* (*possidet*) *sclopetum hoc? ego;* chèn lu kaetapmín? ié lu koié, ziè lu anuí? *ubi sunt arma nostra? hic ego* (*hæc sunt mea*) *ibi tu* (*illa sunt tua*), *voici les miennes, voila les tiennes.*

2. In responsione præter pronomen personale additur sæpe nomen genericum stem, *res*, copulativum cum possessivo juxta personam: *cujus sunt merces illæ?* suèt lu ep skamnlszut l'izí? *ego, res mea; c'est mon butin;* koié i stem: *tu res tua*, etc.; anuí a stem, znilz stès, kaèmpelé, kaestèm, etc.

3. Per repetitionem ejusdem substantivi, de quo sermo est in oratione; hinc in phrasi:

tlil lu ngetlzin, *equus meus mortuus est.*

Si dicere velis: *accipiam tuum*, necessariò addere debes substantivum getlzin, et dices: nèm angetlzin Ɩu kuèn.

Si substantivum præcedatur ab adjectivo, pronomen possessivum præmittitur non adjectivo sed substantivo:

chèn Ɩu gèst an gaznumtn? *ubi (sunt) bonæ tuæ vestes?*

Si vero adjectivum cum substantivo componatur et in unam vocem coalescant, pronomen possessivum præmittitur utrique (in 1a et 2a persona) quibus tribuitur consonans *s* characteristica substantivorum:

góI i skutiskeltich u aigot Ɩu isnchmtèustn; *propter meam corpulentiam, fatigatus est equus meus;* pro: gol kutúnt iskeltich, *magnum corpus*, ex kuliskèltich, *corpulentus*, et skutiskeltich, *corpulentia*.

Nota. Snchmtèustn=*jumentum*, id est, quodlibet animal ad equitandum, sive equus sive mulus.

§ 3. *Pronomen demonstrativum.*

Demonstrativa *ie* et *schei* inter se differunt; primum enim communiter adhibetur copulatum cum substantivis et sine ullo articulo, alterum verò dicit aliquid magis determinatum, includit verbum sum et sæpe requirit articulum Ɩu post se: schei a Ɩu asoslzút? schei vel unè schei; *hoc estne (quod) amisisti? hoc, utique hoc:* tàm schei Ɩu ingamench; *non (est) hoc quod amo*, etc.

Pronomina demonstrativa admittunt etiam interdum articulum Ɩu, qui inservit ad rem magis determinandam vel etiam in casu accusativo:

iò gest l'iè; *oh quam bonum, quam pulchrum est hoc.*
ta kskuentgu l'izí; *ne accipias illud vel illum.*

Et in casu recto; scilicet cum tenent locum agentis assumunt consonantem *t* ut substantiva:

kokoekoentès t nkokosmichnschn: *me momordit canis:* chèn? tschèi a? tschèi; *quinam? hic ne? utique ille.*

CAPUT 6um.

De Verbo.

§ 1.

Præsens indicativi tantum in usu est, cum quis *actu* ponit actionem, secus enim usurpatur perfectum. Interdum etiam pro præsenti adhibetur perfectum continuatum; scilicet cum actio jamdiu posita perseverat usque dum quis loquitur:

u gòlstèm *es* non'nguenmstgu esià Iu *eszustms* Iu aslàgt?
et quare incessanter credidisti omnia, quæ semper dixit tibi amicus tuus.

Hinc perfectum continuatum dicit etiam habitudinem actionis.

§ 2.

Præter tempora in rudimentis exposita, est etiam species quædam præteriti, imperfecti et plusq. perfecti indicativi, præposita syllaba *uè* vel præsenti pro imperfecto vel præterito pro plusq. perfecto:

wā

uè ièskolm, *faciebam;* uè kóln, *feceram.*

Dixi speciem imperfecti tantum quia æquivalet imperfectis latinorum, syllaba enim *uè* (vel *iù*, vide infra), potius respondet particulæ expletivæ *quidem:* ut expletivam enim eam sæpe usurpant, et etiam independenter a verbo, quod etiam græci solent in particulis μεν et δε. Hoc tamen retineatur, quod quoties verbum habet sensum imperfecti vel plusq. perfecti requirit hanc particulam ante se et in oratione communiter sequitur syllaba *pen=sed, tamen,* vel *u=et.*

Nota. In adjectivis verbificatis in sensu animato syllaba *uè* mutatur in *ui:*

uè mánt Iu izkuínch, pen tschei u pólstn Iu guigueiùl; *erat quidem fractus arcus meus, tamen hoc occidi animalia:* uè ku gest u iètIgoá kukokotilsch; *eras quidem bonus et nunc improbus evasisti:* uè tnès'chain u kogalítis tink'ezch; *orabam et vocavit me frater meus major.*

Item cum subjunctivo: uè ikstapím, u kogé'entès tislágt; *eram quidem percussurus eum et impedivit me amicus meus.*

Hic autem loquendi modus non habet locum cum imperfectum præceditur a pronomine relativo, qui, quæ, quod; seu cum imperfectum tenet locum participii activi vel subjunctivi cum adverbio temporis; tum enim resolvitur per pronomen Iu cum præsenti vel perfecto indicativi: *vidi Petrum qui plorabat* (*plorantem*); uíchtn Piel Iu eszkoàkoi (præsens); et non uichtn Piél ue eszkoakoi.

Item: *dum filius tuus nataret, submersus est;* ntIletiku askusé e Iu esnchalpmí (præsens).

§ 3.

1. Characteristica futuri indicativi est syllaba *nèm*, præposita præterito perfecto; sed futurum indicativi cum particula *nem* non adhibetur nisi in sententiis simplicibus, sc. cum futurum a nulla alia orationis parte pendeat: nem tn imsch, *discedam, je partirai;* goa ném chschinzin, *forte sequar* (*comitabor*) *te;* lchíchét nèm kaetkukuèlp, *prope castrametabimur.*

Interdum particula *nem* præponitur toti sententiæ simplici sed non repetitur *m* immediate ante verbum: ném tschièus m kaempiéls ls'chichmáskat: *semper gaudebimus in cœlo:* nem tkoiè m nkonminzn; *ego miserebor tui.*

2. Si autem futurum non sit absolutum, sed præcedatur a futuro subjunctivo (cujus characteristica est syllaba *nè*) tum relicta syllaba *ne*, retinet solum *m:* nè

tnesuisiln m chguimnzn, *postquam comedero, veniam ad te;* né kochguimntgu m kaekmkomilsch, *si* (vel *cum*) *veneris ad me, colloquemur.*

3. Idem dicas, si adverbium temporis futurum præcedat vel enim erit et ipsum futurum subjunctivi vel ejus vices geret:

pistem mkuchlip? nè galip, nè zí nkoaskat m tnchlíp; *quando ibis venatum? cras, perendie venabor.*

Nota in exemplo allato vox nè galíp=*cras*, est futurum subjunctivi verbi impersonalis èsgalpmi=*lucescit* (quasi) *cum lucescet.*

4. Verum si futurum subjunctivi postponatur indicativo, tum syllaba *nem* integra manet et futuro subjunctivi frequentius præponitur articulus lu: nem nmièpnzn, lu nè kochiàntégu; *accusabo te, si me sollicitaveris* (*ad malum*), pro: nè kochiantègu m nmièpnzn.

5. Si futurum sit interrogativum, interrogatio *a?* interponitur syllabæ *nem*, sublata *e* et assumpta aspirata *h* et *n'hàm?*

n'ham kaessèunmsts lu nè tnkolkoelt? *audietne me, si locutus fuero? m'ecoutera s'il jamais si je lui parlerai.*

6. Eodem modo imperfectum subjunctivi *k'nèu* mutatur in *k'nhau*, si phrasis sit interrogativa: k'ta malièmnzn k'nhàu ku gulguílt? *nisi tibi medicamentum dedissem, viveresne?*

8. Futurum negativum assumit formam subjunctivi. Interdum tamen emphasis gratiâ, retinet consonantem *m* syllabæ *nem:* tagùi m kokeluichtgu, *numquam me iterum videbis.*

§ 4.

1. Persona 3a indeterminata cujuslibet temporis et modi præfert syllabam *ko* (gallice *on*) ut in verbis dictum est, sive unus sit agens, sive plures.

kaes'chgut'telsi, *on se fache;* kokskmkamílschi (subjunc.), *on va causer.*

Sed est et alia persona 3a indeterminata et sæpe in usu (quæ etiam interdum fit determinata, vide infra), finita in *tm* vel *tèm* juxta naturam verborum, quæ habent sensum præteriti perfecti et significationem passivam. Hæc autem persona indeterminata formatur a prima pluralis perfecti indicativi activi realis, sublato pronomine *kae* et indeclinabilis est sive de una re agatur sive de pluribus. Sit verbum ièsiln, *manduco* (definit.); perf. 1 plur. kae ilntm, *manducavimus;* indef. ilntm, *manducatum est, manducata sunt;* et dicit semper relationem ad aliquod substantivum præcedens.

2. Quod si addatur persona *a qua* hæc admittit præpositionem *t*, quæ tum æquivalet præpositioni *ab* latinorum in verbis passivis: kólntm t isinzo (*hoc* vel *hæc*), *factum est, facta sunt a fratre meo minori:* chen lu ismènigu? nackom ntn l'ttituit; *ubi est tabacum meum? furto ablatum est a juvenibus;* pólstm asgelui—tsuèt? ts'chkaeschm; *ton mari a été tué—par qui? par les Pieds noirs.*

3. Hac persona significationis passivæ utuntur Selici præsertim ad evitandam

amphibologiam, quæ oriri posset adhibendo radicem verborum in sensu passivo, v. g.: esln, vox est quæ duplicem habet sensum; nam est verbum passivum (vide Radic. Verbor.) et est 3a singularis perfecti continuati verbi indefiniti tncs'elui= *comedo*, et ideo in primo sensu numquam adhibetur, sed ejus loco usurpatur alia persona indeterminata nuper exposita.

Et quoniam futurum a perfecto formatur, adhiberi etiam potest hæc persona indeterminata in sensu futuro: nèm nackomntn, *il sera, ils seront volés.*

4. Atque etiam verba impersonalia usurpari possunt in sensu passivo, modo quo nuper dictum est: ttipeisntm, *il a été plu, ils ont été plus;* id est, *il a été, ils ont été pris par la pluie*, etc.

§ 5. *De Participio.*

Participium significationis activæ resolvitur per pronomen łu=*qui, quæ, quod*, sed tempus verbi sequentis pendet a sensu. Hinc:

1. Si verbum præcedens est temporis præsentis, etiam participium resolvetur per præsens indicativi: ies'àzgam skoikusée łu esmèmszuti; *aspicio pueros ludentes.*

Vel etiam si verbum præcedens sit temporis præteriti, resolvitur item per præsens, dummodò actio participii posita fuerit actu, quo actio verbi præcedentis: uichtn Pol łu es'chłpmi; *vidi Paulum qui venatur;* id est, *actu venantem tempore quo vidi.*

2. Si sententia innuat sensum futurum, participium resolvetur per futurum subjunctivi: *Petrus venatum iens, certe occidetur;* nè chłíp łu Piél itemi m pólstm.

3. Participia præsentis temporis, in verbis præsertim intransitivis resolvuntur etiam per perfectum continuatum, seu potius per verbum passivum formatum ex radice verbi: Lu esgulguilt, u łu estllil nem chmiepileis t kolinzutn; *viventes et mortuos judicabit Deus.*

Participium vero in *us* significationis passivæ explicatum est, et copulatur cum verbo possessivo, vide pag. seq.

Participium in *rus* latinorum, seu futurum proximum, vide in Syntax. de Adverbio pót.

§ 6. *De Verbo possessivo.*

Syllaba èpł (vel *èp* ante *s*) habet vim verbi possessivi, habeo, possideo, verbificata more adjectivorum, ut sequitur:

Indicativ. præsens et perfectum.

Sing.	1.	tnpł	*habeo* vel *habui.*
	2.	knèpł	*habes* vel *habuisti.*
	3.	epł	*habet* vel *habuit.*
Plur.	1	kaepł	*habemus* vel *habuimus.*
	2.	pèpł	*habetis* vel *habuistis.*
	3.	è epł	*habent* vel *habuerunt.*

Imperat. et Subjunct.

1.	tik' èpl	*habeam.*
2.	kuk epl	*habeas, habeto,* etc.

Hoc verbum est copulativum ut verbum sum, hinc nonquam absolute usurpatur, sed copulatur,

1. Cum substantivis absolutis, id est, sine pronomine possessivo; uti:

tu epl ni'nchmu	*habeo cultrum.*
kueplzitgu	*habes domum.*
èp sgèlui	*habet virum, maritum.*

2. Cum adjectivis relativis ad substantivum præcedens:

tik èpl kutunt	*je voudrais en avoir un grande, de grands.*
ta epl gest	*il n'a pas de bons.*

3. Cum verbis in 3a persona singularis:

epl eslaskagaci	*il y a de ceux, qui sont allés aux chevaux.*
ta goà kaek epl es'imschi,	*forte non habebimus* (qui) *discedit.*

4. Cum adverbiis:

tu èpl ezgail *habeo ejusmodi.*
tama kueplszizmèle? tu eplezageil: *n'a tu pas de petit plomb? j'en ai.*

5. Cum participio passivo. Radicibus verborum, præpositis consonantibus *sz* fit participium significationis passivæ (vide cap. 6, De Verbo, § 1), quod frequentius conjungitur cum verbo possessivo *tnèp* loco præteriti perfecti simplicis, præsertim cum intervenit in oratione articulus lu relativus (gall. *le, la*) *determinatis*, sed participium non admittit pronomen possessivum ante se:

tsuèt lu ep szkól zi skoiògo? tkòio lu tnèp szkol; *quis* (est) *qui habet factam sepem illam* (in aquâ ad pisces capiendos)? *ego habeo factam; c'est moi qui l'ai faite.*

Item in sensu indefinito: koguízscht tel aznich, ta iep szních; *da mihi ex a te sectis* (*lignis*) *non habeo secta.*

Nota 1. Præsens negativum differt tantum in prima persona singularis:

tà iepl, *non habeo.*
subj. ta ik èpl? *non habeam*, etc.

Verbum possessivum negativum suppletur etiam interdum per positivum tnèstml ... (vel tnestm ... ante *s*) præpositum et copulatum cum substantivis et est verbum regulare habens præsens et perfectum.

tnèstmlzitgu, *tentorium* vel *domum non habeo.*
perf. tntmlzitgu.
tnostmskagae, *equis careo.*
tntmskagae.
Pro ta iepl zitgu—ta iepl getlzin.

Nota 2. Impersonaliter usurpatum valet gallice *il est des, il y a des:* èp skèligu lu ta esuíschstn, *il y a des hommes, que je n'ai pas vus;* èp spiikálk lu tam ingamènch, *il y a des fruits que je n'aime pas.*

Vel impersonaliter ad locum et valet gall. *il y a:* epl nkokosmichnschn, *il y a un chien.*

Nota 3. Subjunctivum substantivi verbificati est etiam subjunctivum possessivum; hinc significat vel sim, vel habeam, vel possideam: tikl ilmígum, *velim esse dux;* tikl ni'nchmn, *velim habere cultrum;* pro tik epl ni'chmn.

Verum licet orthographiâ sit eadem, nullus tamen datur locus ambiguitati, cum subjunctivum tikl æquivalens verbo *sum* copuletur semper cum substantivo animato, cum verò significat *habeo*, conjungitur semper cum inanimato. Hinc numquam vertent sequentem phrasin: *velim habere filios,* per tikl sgusigult, sed per tik èp sgusigult, etc.

Nota 4. Cum substantivum et adjectivum in unum vocabulum componuntur, non amplius verbum tnepl in usu est, sed verbum *sum*, scilicet *tn, ku,* etc.

tn kut nèlgu, *spatiosam domum habeo.*
tn gessíze, *pulchram lodicem habeo.*
Pro tnèpl kutunt zítgu, *j'ai une grande maison.*
tnèpl gest sizém, *j'ai une belle couverture.*

Hinc verbum possessivum duplex est et verbum *sum* duplicem habet significationem, quin ulla, ut dictum est, ambiguitas interveniat.

§ 7. *De Verbis cum Præpos. Causativâ.*

Præpositio gol=*propter*, non solum nominibus sed etiam verbis conjungitur:

gól kuies'chíntm u kuies'chschním, *propter* (quia tibi timeo) (est) *quod te sequor.*

Verbum tamen derivatum ab adjectivo libentius mutatur in substantivum vel participium passivum: vel si remaneat verbum, præpositio gól sæpius mutatur in neli=*quia:*

gol askoáukot u lznzín, *propter improbitatem tuam, verberavi te:* vel neli kukoaukot, vel etiam gól kueskoaukoti.

Item mè'emín lu aslágt gol sznackos; *ejeci socium tuum propter furtum ejus;* vel neli esnáckoi, *quia furatur.*

§ 8.

Substantiva verbificata quæ aliquo modo dicunt relationem, commodum vel possessionem, etc., mutant characteristicam subjunctivi *ks* in *kl*. (Vide supra, cap. 3, §3) Verba etiam lucrandi, dandi, obtinendi, etc., admittunt characteristicam *kl* ante accusativum rei post pronomen possessivum: koakskolltm ikl kaigumn, *fac mihi pro me scuticam, fais moi un fouet;* kuènt akl azkagaetn, *accipe tibi larum; prends cette cabresse, je te la donne.*

Si substantivum incipiat per *s*, supprimentur consonans l.

Nota. Regula ista non confundenda est cum dativo commoditatis pronominis personalis supra cap. 2, § 1. valde enim intra se differunt.

§ 9.

Verbum tnesntèlsi duplicem habet significationem, hinc ejus syntaxis duplex est; vel enim significat *puto, spero, venior ne*, etc., et conjungitur indicativo, cui sæpe præponitur particula dubitativa goa=*forte*. Vel significat *desidero, cordi mihi est, intendo*, et conjungitur subjunctivo.

tnesntelsi goá koastkkanunm (indicat), *puto* (quod) *forte me decipias.*
tnesntèlsi koákstk'kanunmn (subjunct.), *cupio ut me decipias.*
tnesntèlsi goà nèm kuíochz (indicat.), *puto, spero, timeo ne forte me videat.*
tnesntelsi koksuichms (subj.), *cupio ut me videat.*
uè tntéls kuikskolkoèlstn (subj.), *quidem intendebam te alloqui.*

Hoc idem verbum etiam absolute usurpatur, habita ratione sententiæ præcedenti: n'hàm kukamèíe? tnesntèlsí, *ibisne piscatum? intendo.*

In sententiis absolutis adhibetur etiam per participium passivum et verbum possessivum:

nè tak sznteìs, *pro habitu tuo, comme tu voudra;* (ak pro akl, vide supra.)
nè tikszntèls mchschnzín, *si fuerit mea voluntas, sequar te.*

§ 10.

Verba partitive sumpta sæpe per verbum possessivum exprimuntur (in 3a persona singularis 'epl=*il y en a*, vide supra):

Iu teltes'chzálèlsi èpl p'ág u èpl etmígoti, *ex iis qui infirmantur, sunt qui convaluerunt et sunt qui agonizant.*

Cum verbum partitivum præponitur phrasi innuenti sensum futurum, partitivum transfertur ad subjunctivum et futurum ad perfectum:

k' epl zgui, *il y en a qui viendront* (pro nèm epl kszgui).

§ 11.

Verbum tnesgûi, *vado, venio,* cum pronomine personali ad quem admittit præpositionem en=*ad,* interpositam et verbum fit activum reale:

ies'ch'gûim, *adeo hunc vel illum;* kn ies chguím, *venio ad te.*

Cum vero admittit aliquod substantivum post se, huic preponitur vel eadem præpositio *ch* (motus) vel præpositio *l* (status) et verbum remanet intransitivum:

guisch l anzítgu *vel* ch anzítgu, *abi in domum tuam.*
tngui l ank'ézch *vel* ch ank'èzch, *audivi fratrem tuum natu majorem.*

Remanet etiam intransitivum, licet componatur cum præpositione *ch,* cum verbum fit collectivum indeterminatum; assumit tamen affixum *m* activi realis.

tneschguim skèligu, *gentem adire, visiter les uns les autres.*

§ 12. *De Sententiis dubitativis et negativis.*

Non solum verbum tnestelsi (supra) sed quodlibet verbum in sensu dubitativo admittit adverbium goà=*forte:*

ies chintm goà es chzálèlu (indic), *timeo (ne) forte ægrotet.*

Frequenter etiam adverbium ipsum locum tenet verbi, ita ut habeat sensum multiplicem juxta subjectam materiam:

tle goà uistès, *jam forte complevit.*
koà nem kaekolchichsch, *forte perveniemus.*
goá tle imsch, *forte jam discessit.*
ta goà kack eps'íln, *forte non habebimus cibum.*

Nota. Licet Indi generatim loquendo mendaces sunt natura sua, nolunt tamen mendaces videri, hinc adverbium goà adeo frequenter usurpant inter loquendum, ut fere dici posset, hoc adverbium eadem ratione se habere ac particula lu, quod scilicet nulla fere sit phrasis, quæ hoc dubitativum saltem semel non admittat.

In sententiis negativis negatio initio phrasis enuntianda est, etiam substantivo agente postposito:

ta ksnpiélsi lu koàukot, *non gaudebunt impii.*

Negativa ta, sequente præterito continuato, valet *nunquam:*

ta kaes'chk' elsmis lu isluèlt, *nunquam attendit mihi nepos meus.*

In responsione autem, tantum postponitur: kuièszunm ta, *tibi dico, non.*

Verba item negativa cum particulo *quin,* resolvuntur per negationem *ta* cum indicativo, si respicit tempus præteritum, vel cum subjunctivo si futurum:

dereliquit me quin loqueretur, ta kokolkoèlsts u kogoèlsts; ad litt. *non mihi locutus est et me dereliquit*, ta kuks'chgut'telsi m kuglgálmist; ad litt. *non irascaris et accusabis;* id est, *recusa quin irascaris.*

§ 13.

Verba disjunctiva resolvuntur per futurum subjunctivi, sed verbum repetitur:

nè nò ttipeis, ne ta sttípeis m tnimisch, *sive pluet sive non pluet, discedam.*
nè elzgúi nè ta k'elzgúi, ta k'esazgastgu, *sive redibit (ille) sive non redibit, numquam aspiciam te.*

§ 14.

Verbum tnezs'chèn? interrogativum est et usitatissimum et sensus est multiplex:

ezs'chèn lu aszál? ad litt. *quid facit infirmitas tua? quomodo se habet?*
u sers'chèn (pro u golstèm) u ta kozuntgu? *quomodo vel quare non dixisti mihi?*
ksezs chèni (subj.) m tnkolkoelt (fut.) *ad quid loquar, pourquoi parlerais je?*
u sezs'chen u kuespupusench? *unde (est) quod tristis es?*
ks'ezs'chèm (subj.) m ta? *quomodo non, quare non?* id est *certissime, etc.*

Absolute etiam usurpatur tamquam interjectio ezschèn! *what is the matter?* subjunct. k'ezs'cheni? *quomodo? quid tu dicis?*

§ 15.

In sententiis simplicibus casus verbi communiter verbo præponitur:

luk ieslulu'úsm, *lignum quæro.*

Sæpe etiam interponitur pronomen lu=*quod*, et tum subintelligitur verbum *sum:*

spet'lm esílstn, *j'ai mangé de la racine amère.*
spet'lm lu iln, *(c'est) de la racine amère que j'ai mangé.*

Interdum Selici utuntur verbo activo absoluto cum accusativo definito, loco verbi activi realis, sed nomen admittit præpositionem *t* et tum non verbi sed præpositionis est casus:

tnestígui t luk, *lignum comparo,* pro iestígum lúk.
tntomíst tsmènigu, *emi tobaccum,* pro tomístmn smènigu.
tnèsgalitschi t snzlel, *je demande une pierre à fusil,* pro iesgalítm snzél, etc.

§ 16.

Interrogatio *a?* semper postponitur a Selicis, præponitur verò a Calispelibus.

Sel. zsíp a łu as'iłn? *n'a tu plus de vivres?*
Calisp. a zsíp łu as'iłn?

In phrasi vero interrogativa et disjunctiva vocalis a semper præmittitur ab utrisque.

chèn łu angaméuch? a skeltet a szgest; *quid est quod quod amas? carnesve an radices?*

Frequens est apud Selicos adhibere interrogationem negativam tamà? *nonne?* loco responsionis affirmativæ qui loquendi modus magnam oratione vim tribuit:

koakskaigultm łu isnchmteûstn—tamà kaigulzn? *amène moi mon cheval de monture—ne l'ai je pas amené?*

Perinde ac diceres: *peux tu douter, que je l'ai amené?*

tamà pólstgu z'óligu? tamà pólstn; *nonne occidisti cervum? nonne occidi,* id est *sine dubio.*

Hinc tamà etiam absolute usurpata in responsione valet *certissime, sine dubio,* etc. Interdum quoque loco responsionis negativæ utuntur phrasi interrogativa:

chèn łu iskuse e, *ubi est filius meus?* u esmisten a? *novi ne, le sais je, moi?* tnesgalitschi tupkumíntn, *peto pulverem tormentarium;* u tnepł npkumintn a? *en ai je moi?* pro ta esmistèn, *nescio;* ta ièpł mpkumintn, *non habeo pulverem tormentarium.*

Verum cum hic loquendi modus aliquid indignationis sapiat, hinc non nisi inter necessarios est usitatus.

In allocutione ad plures collective forma loquendi peculiaris est, nempe substantivis in casu vocativo numeri pluralis tribuitur tum pronomen (absolutum et copulativum) tum ipsum verbum in numero singulari.

Tle goeit n'aukanzn łu ku isnkusgusigu u ta koesseúnmstgu. Jam pluries hortatus sum *te,* o *tu fratres* mei et numquam audisti me.

lanuí u tneskolkoèlti łkusuiuinúmt, *tibi* (est) *quod loquor o tu subditi.*

Syllaba hoi=*tandem,* sæpe ex usu est tamquam expletiva in principio sententiæ:

hoi kiuksméieltm łu iszkol, *enfin il faut que je manifeste ce qui j'ai faite;* hoi eluíchtmu! tntéls kntlleł! *enfin je te revois, je te croyais mort.*

Interrogationis de re futurâ responsio affirmativa est sæpe syllaba *nèm,* characteristica futuri, vel *goa nèm* in responsione dubitava, loco adverbii *unè=utique.*

nluám kogalitntgu, *vocabisne me?* nèm *vel* góa nèm, *erit* vel *forte erit;* pro nem galitnzn, *appellabo te* vel unè, *utique.*

Item sæpe etiam phrasi imperativæ respondetur per adverbium tlé=*jam*, cum scilicet res jam est executioni mandata ante imperium.

> guísch, kolmólisch, *vade, hauri aquam;* tlé (id est) tlé tukolmólm, *jam hausi.*

Hæc duo verba negativa ta slkontén (vel continuate ta eslkostèn) et ta isiopient (communitur ta isio) usitatissima sunt, quorum sensus physice et moraliter est: *non valeo, non mihi succedit ut volo*, animo vel viribus (ad hoc vel illud determinate) *non polleo*, etc.; (*je ne puis réussir, venir à bout, me tirer d'affaire, endurer, etc.*)

Primum ex his est perfectum verbi ieslkom; secundum vero est verbum negativum ab adjectivo verbificato tn iopièut, *sum idoneus, habilis*, et conjungitur juxta personas.

> koakskupltm zi sschensch; *impello mihi saxum illud.*
> tu slkonten *vel* ta isioipièut; *non valeo, je ne puis pas, je n'ai pas assez de forces.*
> ta kslkontégu (fut) nèli ikuchmáksi; *non valebis, quia unicus, solus es.*
> ta insiopiéut linnògnog; *non valeo cum uxore meà*, id est, *ferre non possum ejus agendi rationem; vel* ta slkontén linnògnog; *non valeo cum uxore mea, obtinere non possum ut uxor mea mihi obediat.*
> nè nmièpn ta goá ksiò (ksiopiéut), *si eum accusavero, forte non valebit* (*ferre*).

Nota. Licet hoc duo verba idem significent, tamen ta slkontén respicit sæpius rem physicam et ta isiopièut frequentius moralem.

Vox gamench est etiam usitatissima loco verbi iesgamenchm, *amo*, quæ vox neque verbum est neque substantivum, caret enim utriusque characteristica, sed est simplex radix verbi, cui præficitur pronomen possessivum *meus, tuus*, etc., non secus ac substantivum esset.

Amasne Deum?	*angamench a lu Kolinzutn?*
utique amo.	*'uné ingamench.*
quasi: tuusne (est) amor Deus?	utique (est) amor meus.

Per verbum diceretur:

> esgamenchstgu a? (perf. contin.) lu Kolièzutn unè esgamenchstn.
> tam gamenchs lu sgusígults, *non amat proprios filios.*

In subjunctivo cum characteristica verbi possessivi.

> tnes'ntélsi kuklgamenchs; *cupio ut sis amor ejus*, id est *cupio ut te amat;* pro tnesntelsi kuksgamenchms.

Perfectum tnpak'ka (ex tnespak'kai) sensum particularem habet et valet italica *mi stas bene, l'hopagata*, etc., sic:

kosputes tskukuséc—kukspakkai (impor.); *me verberavit puerulus—bene tibi sit, gaudeo, tu a trouvé ce que tu cherchais.*
futur. nempákka l izi ikoistemn, *il la payera bien ce menteur*, etc.

Vox *appellor*, quando agitur de simplici appellatione nominis, per substantivum skuèst=*nomen*, vertitur.

quomodo appellaris? suet lu askuést. (ad litt.) *quis* (quod) *est nomen tuum?*
appellor Felix; Peliks lu iskuést. *Felix (est) nomen meum.*
quomodo appellatur arbor illa? appellatur larix; stem lu skuést zi es'chíto? zakolch lu skuesto.

Nota. In primo exemplo interrogatio *quomodo* translata est per suét, *quis?* quia refertur ad personas; in secunda vero per stem, *quid*, quia respicit inanimata, quod semper servandum est in hujusmodi interrogationibus.

Si autem non agatur de appellatione nominis neque phrasis sit interrogativa, verba *appellor, dicor, nominor*, etc., vertuntur per verbum eszustm (3a pers. indetermin. perf.) continuati verbi ieszúnm, *dico.* (Supra cap. 6, § 4.)

chízn chnaksi lu eszústm upzin, *occurri uni (illi) qui dicitur barba longa, j'ai rencontré le barbu.*

CAPUT 7um.

De Adverbio.

§ 1.

Vox ezgáil, magnum locum habet in lingua Selica, cujus sensus pendet a contextu vel a vocibus cum quibus copulatur. Inter adverbia posita est, licet considerari possi tamquam adjectivum. Per se autem significat *modum quo aliquid est*, comparate ad aliquid aliud et non solum usurpatur, sed componitur cum omnibus fere orationis partibus, ut ex sequentibus exemplis patebit; igitur

1. Vox ezgáil absolute sumpta valet *ita;* komi ezgaíl, *utinam ita* (sit vel esset). Vel in sententiâ comparativa valet *sicut, tamquam*, etc.: guizlt lkaekolinzutu lu akskólm, nèm ezgail t kuès'chau; *dona Deo quod facturus es (et) erit tamquam orares.*

2. Copulata cum præpositione *l* et pronomine possessivo demonstrativo schei, *hoc* vel *illud*, præter pronomen relativum *u, quod*, valet *hoc vel illo modo* vel *ita est.* Hinc lschei u ezgail, *hoc modo est, ita se res habet.*

Interrogative in sensu futuro: lschèi a um ezgaíl lu kstkolzín asgetlschn? unè lschei u m ezgaíl; *hoc ne (erit) modo, quo tibi consuam tibilia tua? utique hoc erit*

modo. Vel cum pronomine interrogativo chèn, *quis?* Ichèn u ezgaiĭ; *quo modo* (relat. ad pres. et perf.); Ichèn u m ezgaiĭ; *quomodo?* (relat. ad futur); pótulschèi u ezgaiĭ; *just in this way, in that way, that very fashion.*

3. Præter adminicula dicta admittit etiam characteristicam verbi et verbificatur more adjectivorum et erit: Ischei u tn ezgaiĭ, et valet: *ita me gero: hoc* (vel) *illo modo* (definite) *ago* vel etiam: *talis ego sum* et conjungatur per omnes modos et tempora semper tamen, ut dictum est, relative ad aliquid *definitum*, quod in oratione præcedit:

> ne kucháum aks chauschtmlu eskmkompmi, Ischei u tnezgaiĭ agal ĭu tnchaùm; *cum oraveris, orare debes pro defunctis—ita me gero, quoties oro.*
>
> miĭ tashoi knestiàkot—tam Ischei m kuk ezgail (imperativ. contin. in sensu futuro); *tu te bats toujours—ce n'est pas comme cela, que tu dois agir (à l'avenir).*
>
> ku suét? asch ku soiápi? uno Ischei u tnezgail; *quis es tu? esne americanus? utique talis sum, je le suis.*

4. Ex hoc adverbia derivatur regulare intransitivum: tnezgaíli, *me gero,* et alia quæ ab hoc tamquam primitivo formantur, ut; Ischei u tneznágalèlsi, *je suis de cette ou de la même pensée que...*

5. Præposita substantivo et apposito *t* substantivo sequenti tamquam nominativo, est adjectivum sive absolutum sive verbificatum et valet *similis* et habet numerum pluralem ezgágaiĭ: kueszkoakoi ezgaiĭ tkukusé'e; *vel* ĭu knèszkoakoi ku ezgaí tkukusé'e; *ploras similis (ut) puero; cum ploras similis es puero.*

Item: tn ezgaí tanui, *sum sicut tu,* id est *ago, me gero, sicut tu te geris, similis tibi sum,* sive figura sive moribus: azgant zi aslalko; ipótu ezgágaiĭ; *aspice duo illa ligna: sunt ad amussim similia.*

Interdum in unam vocem coalescit cum substantivo:

> tnezgalús (us pro sgulus, *facies*), *habeo vultum similem alicui,* id est *assimilor.*
>
> kuezgalús tiskusé e, *habes vultum similem filio meo.*

plur. pezgágalus—ipol u pezgágalus; *vous êtes comme deux jumeaux, vous vous resemblez tout à fait.*

6. Hoc adverbio verbificato vertitur verbum *imitor:*

> ta kuk ezgaí tkoaukót szizmelt, *ne sis sicut stulti pueri—ne imiteris pueros stultos (impios).*
>
> gest ĭu anpgpgót, Ischei mkuézgail; *boni sunt parentes tui, imitare eos.*

Hoc sensu valet etiam *more (à la façon, à la manière).*

> esIákschhlschi ezgai tskèligu, *sedet more indorum;* ad litt. *sicut Indi.*

7. Preponitur adjectivis sed diversimode, Ischèi u ezgail mutatur tschèi i ezgaĭ; et adjectivum mutatur in substantivum, nempe assumit consonantem *s.*

iehé łu isnmènigutn; tschei a i ezgaĭ skutunt łu asnmènigutn? *voici ma pipe; ta pipe est elle si grande?*
ta; tam tschei i ezgaĭ skutunt: *non; elle n'est pas si grande.*

Item: tama èsuìchstgu ezgal stèie skèligu? *vidistine umquam talis malitiæ gentem? as tu jamais vu des gens si mauvaises?*

8. Conjungitur cum verbis, apposita *t* verbo sequenti:

té u kueskolkoèlt ezgaiĭ t kuèsaimt: *loqueris interdum, tamquam si iratus esses.*

Etiam si verbum præcedatur a negatione:

spntén lu isgusígult, u ezgáiĭ to tspntèn; *verberavi infantem meum et (fuit) tamquam non verberassem.*

Item cum verbo possessivo in sensu partitivo:

iesiapzinm skuilze; tama kuepĭ ezgaiĭ? *indigeo lodice rubrá, habesne tales?* tnèzpĭ ezgail, *habeo tales.*

Item cum verbis etiam in unum vocabulum componitur:

lschei u ezgkúnm (pronunt. ezgökúnĕm), pro lschei u ezgail u eszunm; *ita locutus est.*
kuèsiòkoi, tam lschèi u tnezgkúnm; *mentiris, non hoc modo locutus sum.*

9. Etiam cum adverbiis:

pót i esltipeisi ezgaí tspiszelt, *il pleut precis ment autant que hier.*

§ 2.

Adverbium gaiĭ, quod forte radix est præcedentis, varias itidem habet significationes, juxta partes nationis cum quibus copulatur. Hinc,

1. Adjectivis vel adverbiis præpositum valet *satis, sufficienter, mediocriter*, etc.

gaiĭ gest,	*satis bonus, satis bene.*
gaiĭ kutunt,	*satis magnus.*
gaiĭ goeit,	*satis multa* (inanim.)

Interdum valet *aliquanto plus* vel *nimis* vel *minus:*

miĭ ĭguiguezt iè skeimn; gaiĭ tuísschn mkululuúsm; *nimis brevis (est) palus iste; quære alium satis longum,* id est *aliquantulo longiorem.*
i luílt lu aszschil; gail ta tsiluilt tiesiapzínm; *les arbres que tu a coupés sont trop épais, il me faut de moins épais.*
gaiĭ itás ié skeltich; mi koguizscht gaiĭ itlltétím (diminit.); *carnes istæ nimis duræ sunt; quæso, da mihi aliquando teneriores.*

Nota. Adverbium *satis* absolute usurpatum exprimitur per adverbium goeit vel tle goeít, vel hoi, *multum. Jam multum, cessa, satis est, non amplius.*

Item verbis præposita:

gail tn itsch lskukuèz, *sufficienter dormivi nocte;* gail èskóli, *mediocriter operatur;* gail èsiòsten, *sufficienter scio* (memoriter).

Cum verbo negativo valet *quasi non, vix,* etc.

gail ta tn iln, *quasi non (vix) manducavi.*

3. Sublato vero consonante l valet *ne* (gall. *de crainte que, afin que non*) vel *secus, autrement:*

ichoznsch ' gai spnzín (perf.), *tace ne te verberem,* vel *secus verberabo te.*
ta oksnisackam, gai kuòst; *ne discedas a via, ne te perdas.*

4. Additis syllabis ne u valet *quasi* (gall. *manquer de, presque*):

gail ne u kopolsts; *quasi me occidit, il a manqué de me tuer.*
gail ne u plsut; *quasi seipsum occidit, il a manqué de se tuer.*
gail ne u ta koes azgasts; *quasi numquam me aspicit, à peine me regarde t'il.*

§ 3.

1. Adverbium pót per se valet *præcise,* ad amussim (ang. *just*), cui etiam additur relativum u, *quod:*

pót u schei,	*just that.*
pót u lschei,	*just there.*
pót u sístch,	*it is just winter.*
pót u skaltmígu,	*il est justement (arrivé à l'age d') homme.*

2. Copulatum cum verbis triplicem habet significationem cum præsenti indicativi notat simultaneitatem, coincidentiam actionis respective:

pot u tnes'chaui, *I was just praying* (v, g.), *cum alius me appellat.*

Vel etiam (et magis accurate) mutat *initium* actionis:

pot u tnes'ilne, *I am just beginning to eat.*

Cum subjunctivo valet *être sur le point de ....* atque ita resolvuntur participia in *rus* latinorum:

pot u ksllilmi, *præcise est quod moriatur, he is just dying.*
lu pót u tik'elzgui, u kochguizutmntm ts'chkoeschni; *I was just returning, when I was attacked by the Black Feet.*

Cum futuro subjunctivi (sine particula ne) valet *je viens de:*

pot u szniéko,	*il vient de traverser la rivière.*
pot u stllíl,	*il vient de mourir, he is just dead.*
pot u is'itsch,	*I am just sleeping.*
zguisch kacksmenigui,	*viens fumer.*
pót u isius mènigu,	*je viens de fumer.*

§ 4.

Isiz est adverbium, adjectivum, et verbum; ut adverbium valet *recenter*, et conjungitur cum pronomine demonstrativo iè, *hoc :*

skasip a liùmstm? ta ié isiz; *y a-t-il longtemps qu'on a sonné? Non, tout recemment.*

Ut adjectivum significat *novus, recens :*

gamip ié spiikalk; koaksguísltm zi tel isiz; *ces fruits sont secs; donnez en moi des frais (recemment cueillis).*
chèn lu isiz ink'ek'eschín? *ubi sunt nova calceamenta mea?*

Ut verbum habet præsens isiz, perfectum siz, et futurum msiz.
Præsens isiz valet *tandem* (tamquam interjectio):

isíz knestkóli! *tandem operaris, enfin tu travailles.*

Perfectum siz valet *tum* vel *tunc tandem*, præcedente perfecto subjunctivi cum particula łu, *cum :*

łu kocheszimmis, siz tuchgut'tels; *cum me dictis lacesserit, tum tandem iratus sum.*

Cum vero usurpatur in sensu futuro, significat itidem *tunc* et locum tenet particulæ nem, quia communiter præceditur a futuro subjunctivi:

ne kaesuiéchst msiz kaeíln; *postquam opus compleverimus, tum comedemus.*

CAPUT 8um.

De Præpositione.

§ 1.

Præpositiones *apud* (*chez, auprès*), *cum* (*avec*, in sensu animato), *in, dans, status in loco*, vertuntur per præpositionem *l.*

l suèt u kuemút? l iskoi; *cum quo habitas? cum matre mea.*
chèn łu Pitalis? l ilmígum u emút; *ubi est Vitalis? apud ducem manet.*
l anzitgu u tkontèn łu intapmín; *in domo tua posui sagittas meas.*

Nota. Præpositioni *l, cum* (concomitante), interdum additur pronomen personale copulativum kae, *noster :*

l suèt mkuchlíp? l kae anui—l kae Pol—l kae sinze, etc.; *cum quo venaberis? cum nostro te (tecum)—cum nostro Paulo—cum nostro fratre minori.*

Licet cum persona *quæ* nullam habeat affinitatem vel relationem cum eo qui loquitur.

§ 2.

Si substantivum cum præpositione *t* (*avec*) instrumenti vel cum præpositione tel, *ex*, habeat adjectivum ante se, præpositio communiter repetitur ante utrumque:

t esmilko t kaesp'ús kack'e'sgamènchstm kae kolinzutn; *ex toto ex corde nostro semper amare debemus Deum.*
t iult t lák u kopolsts; *avec un gros baton, il m'a frappé.*
kolinzutn esnchschúzín tel esiá tel ililmigum; *Deus est super omnes duces.*

In sensu possessivo præpositione præponitur genitivo possessori:

nè tnòzki tel koáilks zítgus, *cum exiero ex Missionarii domo* (vel *cubiculo*).
chgoégoèit ch sgoèlmn schuschuèls istágolùsi, *bene multi ad diaboli* (inferni) *semitam properant.*

CAPUT 9um.

De Interjectione.

Interjectio iò (vel iòh) valet *o quantum!*

iò! kagamènchs!	*oh quantum me amat.*
iò tn konkoint!	*oh quantum pauper sum.*
iò tn pupusènch!	*oh quantum doleo!*

CAPUT 10um.

De Conjunctione.

Pronomen demonstrativum iè, *hoc*, est etiam particula copulativa vel etiam disjunctiva:

esmistegu iè gest, u iè tèie, *scis et bonum et malum;* id est, *nosti quæ bene et quæ male sint facta.*
Meī ta kuestlil, iè kucheszin, iè kutiákot; *numquam quiescis, modò altercaris, modò litigas.*
nkuénisch iè ikuíl iè ipík, *elige* (ex *his*) vel *rubrum* vel *album*, etc.

CAPUT 11um.

De Compositione Verborum.

Substantiva quædam generica supplentur communiter in oratione per syllabas quasdam finales, verbis vel adjectivis appositas et cum his compositas, quarum quædam (præsertim quæ pertinent ad aliquam corporis partem) dicunt *instrumentum* vel *modum*, alia verò *objectum*, circa quod actio verbi exercetur.

Aliquot præcipuas ex eis elegi, quas operæ pretium duxi hic adnotare maximi enim sunt momenti, tum quia his explicatis, facilior fiet interpretatio sententiarum, quæ ab Indis proferuntur, cum primo intuiti voces ex quibus verba componuntur, deprehendantur; tum quia plura ex verbis compositis, quæ formant difficultatem linguæ Selicæ hic in unum collecta et tum synthetice tum analytice explicata, memoriæ et tempori plurimum proderunt. Sunt verò quæ sequuntur:

agan,	quæ stat pro schnagan, *brachium.*
aks ks	quæ stant pro schaischuel, *via,* vel spsaks, *nasus.*
alko lko	quæ stant pro qualibet materiâ ligneâ pro luk, *lignum,* sive arbor sive baculus.
alks lks	quæ stant pro veste qualibet, quæ ab humeris pendet, sive indusium sit sive sagum, etc.; snazlkeit, *indusium.*
atiku ètiku	stant pro sèulko, *aqua,* vel pro quolibet liquido.
echst chst	stant pro chèlsch, *manus,* et dicunt actionem positam manibus, juxta naturam radicis verbi præced.
èis	quæ stat pro galègu, *dens.*
elgu vel lgu,	quæ stant pro zitgu, *domus,* vel *tentorium, casa, stabulum, habitaculum quodlibet,* et per analogiam etiam *pellis animalium.*
elze lze	stant pro skeltich, *caro, carnes, corpus* sive *hominum* sive *animalium.*
ize ze	stant pro sizem, quod valet tegumentum quodlibet quo totum corpus tegitur, sive lodix sive aliud.
kani kien	stant pro splkein, *caput,* vel per analogiam esmòck, *mons.*
èlgu	quæ vox non habet substantivum absolutum æquivalens; hinc est semper copulativum et valet *locus, terra.*
schín schn	quæ stant pro zooschin, *pes, crus,* et dicunt actionem positam pedibus.
skàgae	quæ stat pro snchlzaskagae, *equus,* vel *quolibet alio animali domestico.*
us	quæ stat pro sgulus, *facies,* vel chkutkutlústin, *oculus,* vel pro solschiztin, *ignis,* pro sulip, *flamma,* et kukusm, *stella.*
zin zn	stant pro splimnzn, *os, oris,* et præcipue ostendunt actionem verbi positam fuisse ore, sive loquendo sive alio modo.

Quæ syllabæ radicibus verborum appositæ assumunt affixum *i*, si intransitive; vel *m* si transitive usurpantur:

agan.

tnesgupmagani, *brachium extendo*, ex iesgupmim, *extendo.*
tnesteluságani, *venam aperio*, ex iestilim, *rumpo*, et us, *oculus*, quasi *faire un œil au bras.*
tneszalagani, *avoir mal au bras*, ex tneszalmí, *infirmor.*
tneskaopagani, *brachium frango, se casser le bras*, ex tneskaopmi, *frangor.*

SUBSTANTIVA.

lguguzágon, *brachium breve* (*habens*), ex lguiguèzt, *brevis.*
spes'chstagan, *manica, une manche*, ez speichst, *chyrotheca.*
usseunagan, *brachium longum* (*habens*), ex uíssehn, *longus.*

aks vel ks.

tnesnmiáksi, *viam ostendo*, ex tnesmeiei, *doceo.*
tnesntgoáksu, *recta via incedo*, ex itog, *rectus*, ex quo ies.
tgomím, *dirigo*, et præpositione n, *in.* Vide verba locativ.
tnesnchschistáksi, *per viam tritam incedo*, ex tnesschiusti, *transeo, passer.*
tnesnzalaksi, *naso laboro*, ex tneszalmi, *ægroto.*

SUBSTANTIVA.

inkolks, *via pulverulenta, chemin couvert de poussière*, ex skól, *poussière.*
intògks, *via recta*, ex itòg, *rectus*, et n, *in.*
naslàks, *bivium*, ex esèl, *duo.*
nkutnaks, *via lata, grand chemin*, ex kutunt, *magnus.*
eslgoáks, *qui nasum terebratum habet*, ex ieslgom, *terebro.*

alko vel lko.

tnes'chta'alkoi, *contra lignum offendo, donner contre un arbre*, ex tnestè'emí, *tundo*, et præpositione ch, *ad.*
tnesgutpsalkoi, *e sylva egredior, sortir du bois*, ex tnesgutpmi, *metam attingo, aller au but.*
eszakoálkoi (impers.), *arbores florescunt*, ex tnesz'ekomí, *floresco.*

SUBSTANTIVA.

kalálko, *lignum viride*, ex ikéil, *quidquid naturaliter humidum et nondum exsiccatum est.*
illáklko, *tabula, une planche*, ex illák, *subtilis.*
tlízlko, *lignum durum*, ex tlizt, *durus.*

alks vel lks.

tnesnptlálksi, *sine indusio sum, sive quia careo, sive quia deposui*, ex iesptlim, *abjicio aliquod indumentum.*

SUBSTANTIVA.

chlkaltchálks, *sagum, un capot*, ex chlkéltich, *externus, supra, une chemise, un habit dessus.*
sololimálks, *lorica, une cuirasse*, ex ololím, *ferrum*, quasi *indusium ferreum.*
pickalks, *vestis alba*, ex ipíck, *albus.*
stkaiálks, *sagum album, un capot blanc*, ex staikai, *lodix alba.*
kuáilks, *indusium nigrum, vestis nigra*, et per analogiam *un Missionnaire, un Prêtre*, ex ikoai, *niger.*

atiku vel ètiku.

tnesnloópètiku, *in aquam, in flumen decido*, ex tnesloópmi, *in foveam cado*, et præpositione *n*. Vide verba locativ.
tnesntllètiku, *submergor, se noyer*, ex tnestllilmi, *morior*, ad litt. *morior in aquâ.*
tnesntkétikum, *immergo, plonger* (definit.), ex ieskom, *pono.*
iesnpkuètikum, *infundo in aquam* (*tremper*), ex iesnpkum, *immitto*, quod ex iespkúm, *divido.*

SUBSTANTIVA.

esozkètiku, *fons, une source d'eau*, ex tnesozkei, *egredior*, ad litt. *aqua egrediens.*
nzlàtiku, *aqua frigida*, ex izèl, *frais.*
sguimtiku, *glacies*, ex tnesgúi, *vado*, quasi aqua supra quam inceditur.
sgsètiku, *jus, bouillon*, ex gest, *bonus*, quasi *aqua bona.*
esltipètiku, *cataracta, une chute d'eau*, ex tnesttipmí, *in præceps ruo ab alto.*
stlagètiku, *fluentum, un rapide*, ex tlgat, *velox ad currendum.*
chlpoosátiku, *spuma, l'ecume dans l'eau*, ex spoos, *spuma*, quam equi ex ore remittunt et præpositione ch, *saper.*

echst vel chst.

tnes eichsti, *ulciscor*, ex iesneism, *compenso*, quasi *compenso me manibus*, id est *factis ulciscor.*
tnesuiechsti, *opus compleo, achever quelque ouvrage manuel*, ex iesuím, *finio, compleo.*
tnesptlechsti, *laxo, lacher ce qu'on tient des mains*, ex iesptlím, *abjicio.*

tneskazechsti, *manum contraho, fermer la main*, ex impers. eskazpmí, *ce qui se retire comme un nerf jetté sur le feu.*
tnespòosachsti, *opus alicujus irridendo turbare*, ex tnespooszáni, *nugor, badiner.*
tnesogògèchsti, *ambas manus habeo congelatas.*
tnesògèchsti, *unam manum habeo congelatam*, ex ògt, præt. perf. quod ex esògt, *est gelée quelque partie du corps.*
tnesmalkùèchsti, *se casser un doigt*, ex iesmalkum, *confringo.*
tneszozèuchsti, *manus lavo*, ex ieszeum, *lavo.*
tneszozoiechsti, *manus meæ frigent*, ex zalt, *frigus.*

SUBSTANTIVA.

schzlzléchst, *rami arborum*, ex szlzil, *arbores, sylva*, quasi *manus arborum.*
st'tankeinchst, *digitus minimus*, ex st tènti, *frater natu minimus*, et kein, *caput;* quasi *caput minimum manus.*

èis.

tnesnzóokèisi, *dentem avello, arracher une dent*, ex ieszóokém, *eruo*, v. g. *clavum a pariete.*
tnesnzalèisi, *dentibus laboro*, ex tnèszalmí, *ægroto.*

SUBSTANTIVA.

nusschnèis, *dentes longas habens*, ex uisschn, *longus.*
ngsèis, *qui habet dentes pulchras*, ex gèst, *bonus.*
ncheseis, *qui habet dentes deformes*, ex chest, *malus.*

eȉgu vel Îgu.

tneskòlÎgui, *domum construo*, ex tnèskoli, *facio.*
tnestekoèlgui, *tentorium consuo*, ex iestekóm, *consuo, coudre.*
tnesgsgustèlgui, *plures domos ingredior, aller d'une loge à l'autre*, ex tnesguisti, *ambulo.*
tnespumÎgui, *pelles fumigo, boucaner les peaux*, ex iespúm, *fumigo.*
tnesspschlschèlgui, *tentorium loco mutare, decamper, changer de place la loge, la tente*, ex iessípschlschm, *amoveo.*

SUBSTANTIVA.

spièlgu, *tentorium pelliceum*, ex sipi, *corium, funis pelliceus.*
slukÎgu, *domus lignea*, ex lúk, *lignum.*
snchlzèlgu, *pellis cervina, peau de biche*, ex snech'lze, *cerva.*

zoliguèlgu, *pellis damæ, peau de chèvre*, ex z'oligu, *chèvre*.
chlklkulèlgu (diminit.), *vitulus infra sex menses*, ex ikuèl, *ruber*, et præpositione ch, *super*, quasi *ruber super pellem*.

elze vel lze.

tnèstapelzei, *corpus alicujus ferio*, ex iestapim, *ferio*.
tnès chtkelzei, *aliquem occidendum insequor*, ex ies chlkèm, *insequor simpliciter*.
tnèskoltèlzei, *carnes equis impono*, ex ieskoèltm, *onero*.

SUBSTANTIVA.

kalèlze, *carnes recentes, viande fraiche*, ex ikeil (vide kalalko).
luluelze, *spinæ, les épines*, ex ies lu ûm, *pungo*, (quasi) *quod punget carnem* vel *corpus*.
szkaièlze, *carnes fumigatæ, viande sèche*, ex szkei, part. passiv. verbi ieskèim, *monter les perches de loge;* quia super palos tentorii fumigantur carnes.

ize vel ze.

tnèstkaízei, *lodice* (vel operimento quolibet), *me exuo, deposer la robe, la couverture, le manteau*, etc., ex tnestkamí, *pono, depono*.
tnesteûzei, *lodicem emo*, ex tnèstomisti, *mercor*.

SUBSTANTIVA.

es'chliúze, *qui sucidum vultum habet*, ex esluíti, perf. liût, *il est crasseux*, et præp. ch, (quasi) *sucidus super vestem*.
chkonkoníze, *habita pauper, pauvrement habillé*, ex konkoint, *pauper*, et ch, *super, circa*.
skoàize, *lodix nigra*, ex ikoai, *niger*.
skóinze, *lodix viridis*, ex íkoin, *viridis, ceruleus*.
skuílze, *lodix rubra*, ex ikiúl, *ruber*.

kani vel kein.

tnes'chamòtkani, *sum, moror, maneo super montem*, ex tnesemúti, *habito*, et præp. ch, *super*.
tnes'chgoi'zkani, *comam tondeo*, ex iesgoizm, *circum sec* , et ch, *super*.
tnes chlakèini, *caput sustendo, appuyer la tête*, ex tnes'chleemí, *premo*, et ch, *super;* quasi premere caput super aliquid.
tnes'chtoikani, *caput inclino*, ex iestíum, *curbo, courber, plier un arbre en le prenant par le bout*.

tnes chzáukani, *caput lavo*, ex ieszeum, *lavo.*
tnèsóschkeíni, *caput pecto, se poigner*, ex iesoschím, *pecto.*
tnesspkeini, *caput percutio*, et tnes chspkeini, *percutio super caput*, ex iesspím, *flagello.*

Nota. Hæc verba significant etiam frumentum tundo, *battre le blé*, a quibus etiam derivatur sspkein, *frumentum*, id est, *caput percussum.*

tnesschitemkeíni, *caput erigo, lever la tête*, ex iesschitemím, *atollo.*
tnesptlkeíni, *caput detego, decouvrer la tête*, ex iesptlím, *depono aliquod indumentum.*

SUBSTANTIVA.

chilók'kan, *calvus, chauve*, ex ilòk, *rasus*, et ch, *super*, *rasus super caput.*
kutònkan, *caput magnum.*
ch kutònkan, *mons excelsus*, ex kutunt, *magnus.*

lègu.

tnesgustùlègui, *pedibus incedo*, ex tnèsguísti, *incedo;* quasi *marcher à terre.*
tnestelúlégui, *aro, labourer*, ex iesttelím, *lacero;* quasi *je dechire la terre:* hinc ttelúlègutn, *un dechireur de terre, aratrum.*

SUBSTANTIVA.

supúlègu, *herba, fænum*, ex sups, *cauda;* quasi *cauda terræ.*
chesúlégu, *locus inamœnus, mauvaise place*, ex chest pro teié, *malus.*
ngalúlégu, *locus periculosus, timendus*, ex tnesngèli, *timeo.*

Nota. Vox lègu plerumque admittit ante se pronomen *u* ut patet ex exemplis datis; paucis exceptis, ut:

igamlègu, *locus aridus.*
tlízlègu, *locus durus, terra dura.*
izúplègu, *locus sucidus, une place sale*, etc.

schín vel schn.

tneste'eschnmi, *pedibus, illido, offendo*, ex tneste'emi, *tundo.*
tnès'chlhagkopschnmi, *labor, glisser, tomber en glissant*, ex lháko, *place lisse sur laquelle on glisse facilement*, v. g.; *sur la glace, ou une terre argilleuse.*
tnèsgètlschni, *tibilia me induo, mettre ses mitasses*, ex iesgetlín, *os rodo, ronger un os.*
tnes'ògschni, *j'ai un pied gelé*, ex esógti, ogt, vid. supra.
tnes'chlschnmi, *pedem alligo, mettre un bandage.*

tnes'chazchnmí, *pedes alligo, entraver les pieds,* ex ieslchím, *ligo, bander, lier,* et iesazím, *ligo, entraver,* quod proprie dicitur de equis.
tneskaopschnmi, *crus frango, se casser une jambe.*
ieskaoschnim, *crus alicujus frango,* ex tneskaopme, *frangor,* et ieskaóm, *frango.*
tneszoozeuschni, *pedes lavo,* ex ieszeüm, *lavo.*

SUBSTANTIVA.

chlguiguèschn, *crura* vel *pedes breves habens,* ex lguiguest, *brevis.*
esplllschín, *discalceatus, nus pieds,* ex iesptlím, vide supra.

skàgae.

tnes'chschteskágaie, *animalia custodio,* ex ies chschtìm, *curam habeo, custodio.*
tneslaskágaei, *animalia inquiro, chercher les animaux domestiques,* ex ieslulu usm, *quæro.*
tnesosskágaei, *animalia domestica amitto,* ex ies osinm, *perdo.*

SUBSTANTIVA.

snchlzáskágae, *equus, un cheval, les chevaux,* ex snéchlze, *une biche;* quasi *animal cervicum.*
kutiskagae, *un grand cheval,* ex kutunt, *magnus.*

us.

tnesulúsi, *ignem accendo,* ex iėsulim, *cremo, bruler.*
tnes'chulúsi, *ignem admoveo, mettre le feu à,* ex præcedenti.
tnesnzkusi, *ab igne amoveo,* ex ieszkum, *traho.*
tnespúgusi, *souffler dans le feu,* ex iespugum, *sufflo.*
tnesgamzústi, *faciem* (barbam) *rado,* ex iesgamzim, *rado, gratter.*
tnesnzeüsi, *faciem lavo,* ex ieszèum, *lavo.*
tnesplchúsi, *reverter, retourner,* ex tnesplchmi, *verto:* quasi *faciem averto.*
tnes'chzalúsi, *oculo laboro, avoir mal à un œil,* ex tneszalmi, *ægroto.*
tnes'chmaluiúsi, *oculo medeor,* ex tnesmalièmi, *medicor.*
tnèsilgúsi, *oculos velo, bander les yeux,* ex iesièlgum, *tego.*
tnesntkūsi, *oculo careo, être borgne,* ex iestkum, *percer un bouton, une tumeur.*

SUBSTANTIVA.

chkutnús, *magnus ignis, incendium* (qui magnos habet oculos), *stellæ majores.*
chesús, *deformis.*

gesús, *speciosus formâ.*
chschischinustn, *perspicalia, lunettes,* ex ies chischinim, *mettre un emplatre sur une partie du corps.*

zin vel zn.

tnes'zlzni, *arroganter loquor, verbis ulciscor;* vide syll. cchst, supra.
tnes'chezíni, *male loquor;* ad litt. *j'ai une mauvaise bouche,* ex chèst, *malus.*
tneshoízni, *taceo, cesser de parler,* ex ieshoim, *cesso.*
tneskolchiz'zíni, *amplector, embrasser,* ex tneskolchizchl, *parvenir;* quasi *j'arrive avec la bouche.*
tnesngampzíni, *sitio, avoir soif,* ex gamip, *aridus* vel *aruit,* ex asgampmí, *arescit,* quasi *j'ai la bouche aride.*
tnessiékuzni, *murmuro,* ex iesuèkum, *celo;* quasi *je cache mes paroles, ma bouche, je parle en cachettes.*
tneslkukuièzni, *submissa voce loquor,* ex lkukniúme, *parvus.*

SUBSTANTIVA.

nchoi oizín, *irrisor, qui alios verbis irridet,* ex iesoin, *irrideo.*
nkonkonzin, *pauper in loquendo, sermone contemptibilis;* id est, *qui inutiliter loquitur iis qui aures præbere despiciunt,* ex konkoint, *pauper.*

Nota 1. Quædam vocabula in compositione dividuntur, ut:

tneskolnzuzuèpi, *pulso ad januam;* pro tnèszumí, *pugnis aliquem peto,* et kolnchmèp, *ostium.*
ieskoln mau pm, *ostium aperio;* pro iesmaúm, *rumpo,* et kolnchmèp, *janua.*
tnes kolt ltel kanch skagaei, *calcaribus equum stimulo;* pro iestelkèm, *calcibus aliquem peto,* et skoltgoènch, *latus,* et snchlzaskagae, *equus.*

Nota 2. Syllabæ finales nuper expositæ vel singulæ vel plures locum habere possunt in compositione verborum prout singula vel plura sunt substantiva, cum quibus verba componuntur, quorum tamen analysis facilis erit sic: tnes'ch sp kan álko i, componitur ex ch, *super,* sp *pro* iespim, *flagello,* kan, *caput,* luk, *lignum:* ad litt. percutio super caput (alicujus) ligno.

Item: tnès ch áz schi skagnèi, componuntur ex ch, *super,* az radix verbi iesazím, *ligo;* schin, *pes,* skagae, *equus;* ad litt. *ligo equum super pedes, je lie les pieds, les jambes des chevaux,* vulgo, *j'enfarge les chevaux.*

Nota 3. Hæ syllabæ finales non solum in usu sunt, cum substantiva necessaria componuntur cum aliis orationis portibus, sed etiam exprimenda sunt cum apud Europæos substantiva æquivalentia omittuntur in oratione, tanquam non necessaria, uti accidit in responsione relativa ad substantivum præcedentem.

Exempla singula pro qualibet syllaba finali exposita satis erunt ut hoc præceptum clare pateat.

estskuáks, *il a le nez croche*, vel *il* (id est *son nez*) *est croche;* pro simpliciter estisku, *est distortus, il est croche.*

nmósks, *il y a quatre chemins*, vel *il y en a des chemins quatre;* pro simpliciter, mús, *quatre.*

usschnálko, *ce bois, cet arbre est long*, vel *il* (*ce bois*) *est long;* pro simpliciter uisschn.

chesálks, *c'est une mauvaise chemise, elle* (*cette chemise*) *est mauvaise;* pro simpliciter teie.

esmopètiku, *l'eau coule*, vel *elle* (*l'eau*) *coule;* pro simpliciter esmoopmi, *fluit.*

tn uièchst, (perf.) *j'ai achevé l'ouvrage*, vel *je l'ai* (*l'ouvrage*) *achevé;* pro simpliciter uistèn, *complevi.*

nustèlgu, *cette maison est haute*, vel *elle* (*la maison*) *est haute.*

sekeize, *la couverture est barrée*, vel *elle est barrée;* pro simpliciter esekei, *est marquée.*

pick'kan, (anim.) *il a la tête blanche* (*les cheveux blancs*), vel *elle* (*sa tête*) *est blanche;* pro simpliciter ipick, *est blanc, blanche.*

kutnúlègu, *c'est une grande place*, vel *elle* (*la place*) *est grande*, pro simpliciter kutunt, *est grande.*

tnesskagae, (perf.) *j'ai perdu les chevaux*, vel *je les ai perdus*, pro simpliciter osn, *perdidi.*

ezgagalús, *ils ont la figure semblable*, vel *elle* (*leur figure*) *est semblable*, pro simpliciter ezgagail, *sunt similes.*

Nota 4. Ad compositionem vocabulorum pertinet usus radicis verborum ut clarè patet ex allatis exemplis; quæ radices communiter præcedunt substantiva cum quibus componuntur, paucis exceptis, in quibus verbum vix aliquid retinet ex radice, v. g.: tneslkotústi, *iter longius arripio, passer par le chemin le plus long*, compositum ex lkót, *longe*, et tnesschuisti, *transeo*, etc.

CAPUT 12um.

De Differentia quorumdam Verborum.

Cum ad recte loquendum magni interesse arbitratus sum nosse differentiam essentialem quarumdam vocum, hic ante finem adnotandas curavi:

SUBSTANTIVA.

gampúlègu, *locus aridus* (accidentaliter).
igámlègu, *locus aridus* (naturaliter).
schlèul, *ratis lignea, un cajeu de bois.*
s'chlch'éliku, *ratis pellicea, cajeu fait avec la loge.*
szeslèguèlptn, *scopæ* (pro domo mundanda).
szesulegutn, *scopæ* (ad mundandum extra domum).

ADJECTIVA.

Esiá, *totum* (quod de pluribus componitur, ut frumentum, radices).
esmílko, *totum, le tout, tout entier.*
inàcka, *putridus* (de quacumque re animali).
itúck, *putridus* (de lignis tantùm).
ichím, *obscurum* (cœlum ob luræ privationem).
izchím, *obscurum* (cœlum ob nubilum aerem).
inchim, *obscurum* (cubiculum, tentorium, etc., ex defectu ignis vel luminis).
igal, *limpidus, transparens.*
ingal, *limpida* (aqua).
iúlt, *spissus, crassus* (de arboribus tantum).
pliÏt, *spissus, crassus* (de aliis rebus).
izèÏ, *frigidus* (id est, non calidus).
isúi, *frigidus* (habens naturam frigoris).
koiÏkoÏt, *agilis, velox* (ad currendum).
koímkomt, *agilis* (in agendo).
tÏagt, *agilis, velox* (in inanim.).
ilm'mòz, *mollis*, ut tumores, et similia.
iÏn'niko, *mollis*, de re aliâ quacumque.
itÏacka, *calidus*, ex calore ignis.
kukulíl, *calidus*, ex calore solis.
intÏacka, *calida* (aqua).
itas, *durus* (accidentaliter), *endurci.*
tlízt, *durus* (naturaliter), *dur.*
kuankót, *stultus* (physice vel moraliter).
ikoèn, *stultus* (physice tantum), *une bête.*
ioioot, *fortis* (viribus).
sisius, *fortis* (in agendo), *magnanimus.*
goagàat, *fortis* (in bello), *strenuus bellator.*
lchlicht, idem.

VERBA.

tnes'eichsti, *ulciscor* (factis).
tnes'eizni, *ulciscor* (dictis).
esmistén, *novi* (aliquid factum vel dictum).
èsiostèn, *novi*, aliquid memoriter.
mipnún, *novi* (aliquid ex visu, auditu, vel novi aliquem in sensu scripturali)
súgun *vel* essugustn, *novi aliquem, reconnaitre.*
iesgaèním, *impedio* (aliquem ne aliquid faciat).
iesmáckam, *impedio* (aliquem ne discedat).
tnesimschi, *discedo* (a pago, castra moveo).
tnèlgùi, *discedo* (ab alterius domo vel tentorio).
tnesgoolèchsti, *propero* (in agendo).

tnesuámisti, *propero*, in eundo.
tneskúpi, *impello* (aliquid physice, *pousser*, vel aliquem moraliter ad malum, *solliciter*).
tneskéili, *impello* (alliciendo ad bonum vel malum).
tnes chiamí, *impello*, allicio ad malum.
tnesioioszuti, *conor*, *s'efforcer* (physice).
tneskoílmisti, *conor*, *tâcher de...* (moraliter).
tnesichschtemísti, *caveo*, *prendre garde.*
tneskunèí, *accipio* vel *teneo* (manibus).
tnes'chltkènei, *teneo* (aliquid ne cadat).
tneskolnkolipi, *ostium claudo* (tentorii).
tneskolnschuèpi, *ostium claudio* (ligneum).
tneskolnznmápi, *ostium claudo clavi.*
tneskoln ch'hépi, *ostium tentorii aperio.*
ieskolnmaupm, *ostium ligneo aperio.*
tneskolnch hékuèpi, *ostium aperio clavi.*
tnesmoigei, *ariolor* (qua arte utebantur ad detegendas hostes).
tnestlekuílschszúti, *ariolor* (de alia re quacumque).
ieslopkanm, *curvo* (simpliciter), *plier*, *courber.*
iesiálkom, *curvo* (in circulum).
iesiaminm, *timeo aliquem* (non fido illi).
iesngèlm, *timeo* (*avoir peur de*).
tnesnchzlkèiti, *bajulo ligna.*
tnesntkolkeiti, *bajulo* (quidquid aliud).
iesnguz schúsm, *solvo* (pro debito vel damno).
iesgáckam, *solvo* (pro rebus emptis vel opere præstito).
tnesschièlsi, *annuo*, *consentir* (pro qualibet re).
tnesnschielsi, *annuo* (circa matrimonium ab alio contrahendum).
tnesnzlpèlsi, *fallor* (intransit.), *se tromper.*
tnestk'kamí, *fallor*, *decipior*, *être trompé* (pass.).
tnesuèlkúpi, *descendo* (ex alto in inferiorem locum).
tnesttipnzuti, *descendo* (ex equo).
tnelzgui (perf.) *redeo*, *redivi*, *venio iterum.*
tnesplchúsi, *redeo* (ex itinere non completo).
tnelz'ímsch (perf.) *redeo* (completo itinere).
tnestéschlschi, *surgo* (a sedendo).
tnesgutilschi, *surgo* (a recumbendo).
tnesuènchi, *choreas duco* (de viris tantum).
tnesiùli, *choreas duco* (de feminis tantum).

APPENDIX.

Relatio Consanguinitatis et Affinitatis.

Licet proprie loquendo non spectet ad grammaticam hujusmodi catalogum describere, tamen cum ex tali relatione difficultas non levis oriatur, tum ex multiplici appellatione, tum etiam ex duplici formâ, quam habet, relatè ad viros unam, alteram relate ad mulieres; et cùm Missionariis hanc etiam nosse et distinguere necesse sit, rem utilem fore puto, ad calcem totius opusculi relationes in unam collectas et per sexus distinctas apponere.

Relatò ad viros.

sgelui, *maritus.*
l'èu, *pater.*
skoi, *mater.*
skokoi, *amita* (soror patris).
sgus'mèm, *soror.*
tònsch, *nepos, neptis.*
szèscht, *sororius* (maritus sororis).

Relatò ad mulieres..

nògnag, *uxor.*
mestm, *pater.*
tòm, *mater.*
tikul, *amita* (soror patris).
sukusigu, *soror.*
skusèlt, *nepos.*
sttmch'èlt, *neptis.*

Relatio communis utrique sexui.

sgaèpe, *avus* (ex parte patris).
silé, *avus* (ex parte matris).
kèné, *avia* (ex parte patris).*
ch'chièz, *avia* (ex patre matris).
tópie, *abavus et abava.*
sm'èl, *patruus* (frater patris).
s'si'i, *avunculus* (frater matris).
kágo, *matertera* (soror matris).

---

* Duo relationes kene et ch'chièe, sunt etiam relativæ nepotibus (*les petits fils*), ita ut aviæ et nepotes his duobus se invicem appellent.

skusèe, *filius.*
sgusígult, *filii et filiæ, the children of.*
sk'kusèlt, *filiolus* (genericè).
s'schiitemíschlt, *filius* vel *filia natu major.*
sk'eusèlt, *filius* vel *filius natu minor.*
st'eùtèlt, *filius* vel *filia natu minimus.*
stomchèlt, *filia.*
snkusgutèus, *fratres* vel *sorores germani* (de duobus).
snkusgutèlis, idem; de pluribus quam duobus.
k'èzch, *frater natu maximus.*
k'eùs, *frater natu major.*
sinzé, *frater natu minor.*
st'tènti, *frater natu minimus.*
lch'chschèe, *soror natu major* (diminutiva).
lkak'ze, *soror natu minor* (diminutiva).
lz zups, *soror natu minima* (diminutiva).
sgágèe, *socer* (pater mariti vel uxoris), *beau père.*
lzèzch, *socrus* (mater mariti vel uxoris), *belle mère.*
nluèstn, *patruus, l'oncle* (patre nepotis mortuo).
sluèlt, *nepos et neptis* (patre mortuo).
znèchlgu, *gener.*
zèpn, *nurus.*
segunèmt, *parentes matrimonio junctorum.*
sestèm, *levir* vel *fratria, le mari de sa sœur,* ou *la femme de son frère.*
ischèu, *uxor fratris uxoris, le femme du frère de sa femme.*
kolemút, *cognatus, le mari de la sœur de son mari,* ou *la femme du frère de son mari.*
nhoíztn, *levir et fratria* (alterutro mortuo).
luèstn, *vitricus et noverca.*
s'chèlp, *nurus* (filio mortuo), *la veuve de son fils.*
st'mèls, *propinquus, affinis,* etc.
snkusígu, *patruelis, sobrinus, consanguineus.*
plur. snkusgusigu, *les cousins, les cousines, les parens* (genericè), etc.

Modus quo Selici pronunciant quædam Nomina Propria Galllice eis imposita (cum Orthographia Indica).

Adolphe, Atol.
Ambroise, Amelo.
André, Antelé.
Angelique, Aselík.
Augustin, Kiustá.
Basile, Pósíl.
Benoit, Penoèl.
Benjamin, Pisamá.
Charlotte, Sallót.
Clotilde, Toloti.
Edouard, Etuál.
Eugene, Uschní.
Ferdinand, Palchina.
Florence, Plaís.
Frederic, Silisik.
Jerome, Chilom.
George, Zòsep.
Gregoire, Pelikoe.
Guillaume, Uliám.
Henri, Alí.
Henriette, Alièt.
Ignace, Mias, Niàs.
Hubert, Upél.
Jacques, Isák.
Jean, Chón.
J. Baptiste, Sanpati.
J. Pierre, Sanpiel.
Jeanne Marie, Sanamali.
Joachim, Soasa.
Joseph, Zòsèp.
Josephine, Zoapí.
Josette, Susett.
Jules, Isúl.
Julie, Isolí.
Justin, Justa.
Laurent, Lola.
Lazare, Lasa.
Louise, Luisò.
Marcellin, Massala.
Martin, Malta.
Maurice, Molis.
Pelagie, Pelasi.
Prudence, Penitàs.
Raymond, Alimò.
Raphael, Apèl.
Remi, Lamìn.
Rigobert, Olkapé.
Rosalie, Usali.
Sophie, Supí.
Ursule, Usúl.
Victor, Mit'tól.
Victoire, Mit'toál.
Vincent, Paschò.
Vitalis, Pitàlis.
Zacharie, Sakali.

De Temporis Divisionibus.

Ratio computandi dies differt ab Europæis, licet enim adhibeant vocem sglgàlt, quæ revera *diem* significat, ipsi tamen intelligunt noctes, ita ut in computatione dierum, dies ultima numquam includatur: hinc licet aliquis quatuor integris diebus iter fecerit, dicet se *tribus diebus*, tchaláskat, perfecisse. Hinc quoties de numero durum loquuntur, una semper dies addenda est.

Menses computant lunis, ex spkaní, *sol* vel *luna*, et dies per ferias.

Hebdomadam unicam per splcháskat, *septem dies*, plures vero hebdomadas per s'chaxèus, id est, *vexillum* quod a duce maximo qualibet die dominica suspendebatur.

Dies autem in novem dividitur partes.

snpakzin, *aurora* (ad litt. *os album, la bouche blanche*).
skuèkust, *ortus solis.*
sglgalt, *dies, le jour, la journée.*
ntgògkeín, *meridies.*
niákokein, *post meridiem.*
chsòoskan, *solis occasus.*
chelǔg, *tempus inter solis occasum et noctem.*
kaíkol, *initium noctis.*
skukuèz, *nox.*

Horas vero per solis cursum dividunt.

De Dialectis.

Nationes quæ radicaliter linguam Selicam loquuntur sunt saltem decem:

Calispelm, (vulgo)	*Pends d'oreilles du Lac Inferieur.*
Slkatkomlchi,	*Pends d'oreilles du Lac Superieur.*
Selish,	*Têtes Plattes.*
Sngomènei, Snpoilschi, Szk'eszilni,	*Spokans.*
S'chízni,	*Cœurs d'alène.*
Sgoièlpi,	*Chaudières.*
Okinakein, St làkam,	*Okanagan.*

Ex quibus primæ tantum tres unam eamdamque linguam loquuntur et ex his natio Calispelium, ex qua certo certius aliæ duæ derivantur, melius quam cæteræ loquitur quippe quæ vocabula integra pronunciat. His proxime accedunt tres nationes Spokanorum, qui cum quasi centraliter habitent, scilicet inter Calispelm, S'chizni et Sgoièlpi, aliquid mixtum habent cum dialectis. Differentia eorum dialectus consistit præsertim in mutatione consonantis duplicis *ch* in *k* et vocalis *e* in *i*; sic l'èu pater dicunt l'íu, præter aliquot verba ipsis propria, et quæ nihil habent commune cum vocibus selicis correspondentibus, sic:

geièlinag, pro spkani, *sol, le soleil.*
gtlut, pro s'schènsch, *lapis, une pierre.*
ntitiig, pso smlích, *saumon.*
sku kúsnt, pro ku kusm, *stella, etoile.*
slipp, pro luk, *lignum*, etc.

Fere eadem differentia existit in dialecto Indorum Sgoièlpi, Okinakein, et St làkan: sed natio Cœurs d'alène præter verba non pauca prorsus primitiva et iis tantum propria, sic:

pipe, *pater*, pro l'èu.
núne, *mater*, pro skoí.
mgulm, *terra*, pro stoligu, etc.

Habent etiam quatuor consonantes, quibus quantum noverim, aliæ omnes nationes indorum in toto Oregone carent, sc. *b, d, g, r:* quarum *g* triplicem habet sonum, *g* italicum, germanicum, et hispanicum, et ultima est sensibiliter dura more romano, ut: aldaran, *sol;* startarim, *tonitru*, etc.

Insuper orthographia etiam in eo differt a reliquis, quod communiter utantur consonantibus *ch* loco consonantis *k*, ita ut consonantes *ch* sunt veluti dominantes in hoc dialecto. Pronomen etiam possessivum 1æ et 2æ personæ differt a Selicis, et est n, *meus;* in, *tuus*, etc.

Sunt etiam aliæ variationes non leves, sed qui in hac tribu degunt Missionnarii poterunt melius et accuratius quàm ego ejus variationes animadvertere et describere.

ORATIO DOMINICALIS,

CUM VERSIONE LITTERALI, ANALYSI ET RELATIONIBUS AD REGULAS DATAS.

Kae l'eu, l's'chichmáskat u ku [1]l'zii, asku èst kuks [2]gamènchltm;
Noster Pater, in cœlo qui habitas, tuum nomen tibi ametur;

ku kł [3]chèłtich s esià sp'us; [4]aszntèls ks [5]kólli iè l stóligu:
tu esto dominus omnium cordium; tua voluntas fiat hic in terra,

ezgaił l's'chichmáskat. Kae guizlilt iè tłgoa łu kaesiapzínm.
sicut in cœlo. Nob's dona hodie quod indigemus.

[6]Kaełkołgoèłlilt łu kae [7]gulguílt, ezgail łu tkaempilè kaes kolgoelltm,
Nobis remitte nostra debita, sicut nos dimittimus (iis)

łu e épl gulguílt l kaempilè kae olkschílilt ta ka [8]keskuèstm lu
qui habent debita cum nobis nos adjuva ne umquam accipiamus

tèie; u kae [9]gulguillilt łu tel teié. Komi ezgail.
malum; sed nos serva incolumes a malo. Utinam ita.

---

[1] Adverbium lzi, *ibi*, verbificatum; ad litt. *tu qui es là dans le ciel.* Part II., cap. 8.

[2] Person. 3a indeterminata subjunctivi verbi iesgamenchm in sensu relativo mixto. Part III., cap. 6, § 4, et Part I., cap. 6, § 9.

[3] Cheltich, *dominus*, *maître*, substantivum verbificatum in sensu possessivo addita *s* in fine pro pronomine possessivo relatè ad personam 3am. Part II., cap. 3, § 3.

[4] A sz ntèls, participium passivum pro substantivo sntèls, quod non est usitatum et est ad litt. quod a te volitum (si dici posset) est, fiat. Part II., cap. 6, § 1.

[5] Ks kolli, verbum passivæ significationis. Part I., cap. 6.

[6] Kaełkołgoèłlilt, verbum iterativum et relativum mixtum, in imperativo simplici. Part I., cap. 6, § 2, et Part II., cap. 6, § 2.

[7] Gulguilt, ex verba tnesgulguilti, *vivo*, (quasi) quod vivit, tamquam si debita vivant quousque extinguantur seu solvantur.

[8] Tempus continuatum verbi ieskunèm, *accipio*.

[9] Verbum causativum definitum, ex intransitivo tnesgulguilti, *vivo*. Part I., cap. 6, § 11.